ΠΑΝΔΩΡΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΔΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ.

ΣΥΝΤΑΚΤΑΙ

Α. Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗΣ, Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ, Ν. ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ, κλ.

ΤΟΜΟΣ ΟΓΔΟΟΣ.

ΑΠΟ ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1857 ΜΕΧΡΙΣ ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1858.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΕΤΑΙΡΙΟΥ ΧΙΟΥ ΛΑΒΩΝ ΑΡΙΘ.

ΑΘΗΝΗΣΙ,

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΠΑΝΔΩΡΑΣ.

1858.

ΠΑΝΔΩΡΑ.

15 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ, 1858. ΤΟΜΟΣ Η'. ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 187.

ΤΟ ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Ἑλληνικὸν Σχολεῖον.

—ooo—

Πολλάκις καὶ ἡμεῖς αὐτοί, καὶ δι' ἔργων διανοητικῶν γραφέντων ὑπὸ ὁμογενῶν λογίων ἐν τῇ ὑποδούλῳ Ἑλλάδι, τῇ τε ὑπὸ τοὺς Ἰουρκους καὶ τοὺς Ἄγγλους, κατεδείξαμεν πόσον ἐπιμελεῖται καὶ αὕτη τῆς παιδείας ἀμιλλωμένη πρὸς τὴν ἐλευθέραν συναδέλφην αὐτῆς. Καὶ ἡμὲν Ἑπτάνησος διακρίνεται πρὸ πάντων δι' ἀνδρῶν ἐπιστημόνων καὶ σοφῶν, τῶν ἰδίως ἐν Κερκύρᾳ διαδιδάντων τὰ φῶτα τῆς παιδείας, ἡ δὲ ὑπὸ τὴν Τουρκίαν Ἑλλὰς, διὰ τῆς πολλαπλασιάσεως τῶν σχολείων, διὰ τῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ γυναικείου φύλου, καὶ δι' ἀποστολῆς νέων σπουδαστῶν εἴς τε τὰς Ἀθήνας καὶ τὴν Ἑσπερίαν Εὐρώπην, οἵτινες ἐπανερχόμενοι εἰς τὰ ἴδια σπείρουσιν ἀφθόνως καὶ εὐθολίμως τὸν καρπὸν ὃν συνήγαγον εἰς τὴν ξένην.

Τοῦτο μανθάνομεν καὶ σήμερον ἐκ τοῦ ἑξῆς λόγου ὃν ὁ μουσοτρόφος, γνωστὸς δὲ καὶ παρ' ἡμῖν, διευθυντὴς τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ σχολῆς Κ. Νικολαΐδης ἐξεφώνησε κατὰ τὰς τελευταίας ἐξετάσεις. Τὸ σχολεῖον τοῦτο εἶναι διωργανωμένον κατὰ τὰ παρ' ἡμῖν Ἑλληνικά· διδάσκεται δὲ περιπλέον ἐν αὐτῷ καὶ ἡ ἱστορία ἰδίως τῆς Μακεδονίας, καὶ οὐχὶ ἀτόπως· διότι ἡ Μακεδονία πρώτη αἰνιθαθεῖσα τὴν ἀνάγκην τῆς ἑνώσεως συμπάσης τῆς Ἑλλάδος, συνέψιγν ἐπιμελῶς τὰ κέρματα αὐτῆς, καὶ ἔνδεξον ἔφερε τὸ ὄνομα τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς Ἀσίας.

Ἀλλὰ καὶ ἄλλο τι παρετηρήσαμεν μετὰ πλείστης ὅσης χαρᾶς ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ, συντονωτάτην λέγομεν προσοχὴν εἰς τὰ τῆς ἠθικῆς καὶ θρησκευτικῆς ἀγωγῆς. Ὁ πανεὶς ἐπαίνου ἄξιος ἀρχιμανδρὴς Θεσσαλονίκης, ὃν εὐχόμεθα νὰ μιμηθῶσι κατὰ τοῦτο καὶ πάντες οἱ κληρικοί, « πρῶτος δίδει τὸ παράδειγμα τῆς ἀκροάσεως τῶν ἱερῶν μαθημάτων, παρευρισκόμενος κατὰ τὸ πλεῖστον τοῦ ἔτους εἰς τὴν διδασκαλίαν. »

Οἱ Μακεδόνες ἐδείχθησαν πάντοτε ἔνθερμοι φίλοι τῆς παιδείας. Πρὸ μὲν τοῦ ἀγῶνας, καὶ σχολεῖα εἶχον καὶ ἄνδρας πεπαιδευμένους καὶ συγγραφεῖς· σήμερον δὲ καὶ εἰς τὸ ἀνώτατον μουσοτροφεῖον, καὶ εἰς τὰ λοιπὰ ἐκπαιδευτήρια, καὶ εἰς τὴν κυβέρνησιν τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος ἄφθονον παρέχουσι τὸν διανοητικὸν αὐτῶν ἔρανον. Εἴθε ὁ ζῆλος καὶ ἡ φιλομάθεια αὐτῶν, πολλαπλασιασθῶσι κατὰ τὰς βορειοτέρας μάλιστα ἐπαρχίας, ὅπου ἰσχύρηκε μᾶλλον ἀμείλικτος ἡ βαρβαρότης !

—o—

Δεύτερον τοῦτο τὸ ἔτος, Παναγιώτατε Δέσποτα, σεβασμιώτατοι Ἀρχιερεῖς, ἀξιότιμοι Ἔφοροι καὶ λοιποὶ φιλόμουσοι πολῖται, δεύτερον τοῦτο τὸ ἔτος τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ Σχολαρχίας μου, καθ' ὃ παρουσιάζομαι ἀσμένως ἐνώπιον ὑμῶν ἐν τῇ ἐπισήμῳ ταύτῃ πανηγύρει τοῦ σχολείου, ἔχων τὴν εὐθύνην ὡς

διευθυντὴς νὰ δώσω λόγον τῶν πράξεων τῶν τε διδαξάντων καὶ διδαχθέντων καθ' ὅλον τὸ παρελθὸν Σχολειακὸν ἔτος ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν μαθημάτων μέχρι τῶν σήμερον ἀρχομένων προφορικῶν ἐξετάσεων τῶν φιλτάτων μοι μαθητῶν. Ὦ πόσῳ εὐτυχῆ θεωρῶ σήμερον καὶ ἐμαυτὸν καὶ τοὺς συνάδελφούς μοι καὶ τοὺς μαθητὰς εὑρισκομένους ἐν μέσῳ τοιούτου λαμπροῦ συλλόγου ἀρχιερέων, διδασκάλων, ἰατρῶν, λογίων, ἐμπόρων καὶ πάσης τάξεως πολιτῶν! Πόσῳ δ' εὐτυχέστεροι ἠθέλομεν ἄραντες εἶναι, ἂν παραπλησία σπουδὴ ἐδεικνύετο καὶ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἀπὸ μέρους τῶν πολιτῶν; ἵνα ἐκτιθεμένων τῶν πράξεων ἡμῶν καὶ ἐκ τοῦ πλησίον ἐν τῷ φανερῷ προτρέπωνται καὶ διδάσκαλοι καὶ μαθηταὶ εἰς ὃ ἐλήλυθμεν στάδιον ἔχοντες θεωροὺς εἰς τοὺς ἠθικοὺς ἡμῶν ἀγῶνας καθ' ἑκάστην. Ἀλλ' «οὐδὲν, φαίνεται, οὐδὲν ἀγαθὸν ἄμικτον κακότητος ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ.» Ἡ πόλις ὑμῶν, φίλτατοι Θεσσαλονικεῖς, εὐμοιρήσασα πολλῶν φυσικῶν πλεονεκτημάτων ὡς πρὸς τὸ ἐμπόριον, στερεῖται δι' αὐτὸ τοῦτο τῶν ἄλλων ὡς πρὸς τὰ σχολεῖα καλῶν, τῆς συχνῆς δηλ. ἐπισκέψεως τῶν σχολείων, τῆς ἐξ αὐτοψίας καὶ αὐτοψίας γνώσεως τῶν ἐν τῷ σχολείῳ πράξεων τοῦ υἱοῦ, τοῦ ἀδελφοῦ, τοῦ προσατευομένου.

Ἀλλ' ὅ,τι δὲν ἐκτελεῖται κατ' ἀνάγκην ἐν μέσῳ τοῦ ἐνιαυτοῦ, παραλειπομένῳ τῆς ὑπὲρ τῆς νεολαίας φροντίδος εἰς τὴν συνείδησιν, τὸν πατριωτισμὸν καὶ τὸν ζῆλον τῶν διδασκάλων, τελεῖται σήμερον ἐν τῇ ἐπισήμῳ ταύτῃ ἑορτῇ, ἥτις δικαίως καθιερώθη παρὰ τῶν φιλομούσων πολιτῶν ὡς ἐπέτειος ἡμέρα νέων Ὀλυμπιακῶν πρὸς τιμὴν τῶν Μουσῶν ἀγώνων. Ἡ σημερινὴ λοιπὸν ἁγία ἡμέρα πρὸς τῇ ἱερότητι, τὴν ὁποίαν θρησκευτικῶς περιβάλλεται, ἔχει διὰ τὴν Θεσσαλονίκην καὶ τὴν ἐν αὐτῇ Μακεδονικὴν νεολαίαν καὶ ἄλλην ἐπισημότητα, καὶ ἄλλην πνευματικὴν χαράν, ἀναμιμνήσκουσαν τὸ παρελθὸν αὐτῆς καὶ μέλλον· τὸ μὲν παρελθὸν, ὅτι μνημονευομένων ὑπὸ τῆς ἱερᾶς ἡμῶν Ἐκκλησίας τῶν πνευματικῶν ἀγώνων, οὓς οἱ κορυφαῖοι τῶν Ἀποστόλων ἀνέλαβον ὑπὲρ τῆς συστάσεως τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, συγκαταλέγεται μετ' ἐπαίνου μεταξὺ τῶν ἀπείρων χωρῶν, τὰς ὁποίας ὡπτανοὶ διῆλθον, καὶ ἡ Θεσσαλονίκη, καὶ ἡ Μακεδονία ἀπὸ τῶν Φιλίππων μέχρι Βέρροίας· τὸ δὲ μέλλον, ὅτι ἐν αὐτῇ ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ πανηγυρίζεται ἐπισήμως ἡ διανοητικὴ πρόοδος τῶν νέων Μακεδόνων, τῶν χριστῶν τῆς φίλης πατρίδος ἐλπίδων, αἵτινες ἀντιπροσωπεύοντες ἐπὶ τοῦ παρόντος τὸ μέλλον αὐτῆς θέλουσι δείξει εἰς τὸν ἔξω κόσμον, ὁποία ἡ πνευματικὴ κατάστασις τῆς νῦν Μακεδονίας, ὁποία ἡ σπουδὴ πρὸς τὰ φῶτα καὶ ἡ τάσις πρὸς τὸν πολιτισμόν.

Ἰδοὺ πῶς ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ γίνεται μνεία δύο οὐσιωδῶν ἐποχῶν τῆς φίλης ἡμῶν πατρίδος, τὰς ὁποίας ἕκαστος πολίτης, πᾶς Μακεδὼν πρέπει νὰ ἔχῃ πάντοτε κατὰ νοῦν, καὶ περὶ μὲν τῆς παρελθούσης νὰ ἐναβρύνηται φιλοτίμως, περὶ δὲ τῆς μελλούσης φροντίζῃ τὸ ἐπ' αὐτῷ, ὅπως καταστῇ ποτε ἐφάμιλλος τῇ πρώτῃ. « Ἔξεστι δὲ ὑμῖν, ἵνα κατὰ Δημοσθένη εἴπω, ἔξεστι, φίλοι Μακεδόνες, εὐδαίμοσι καὶ εἰς τὸ μέλλον γενέσθαι, οἰκείοις παραδείγμασι χρωμένοις » (1).

Ἀλλ' εἰς τί ἄρα συνίσταται ἡ εὐδαιμονία τῆς φίλης ἡμῶν πατρίδος; Τί ἄρα προσδοκᾷ ἡ κλεινὴ αὕτη πάλαι ποτὲ πόλις, ἵνα καὶ τοῦ λαμπροῦ παρελθόντος μὴ φανῇ χείρων καὶ εἰς τὸ μέλλον συναριθμῆται μετὰ τῶν Ἀθηνῶν, τῆς Σμύρνης, τῆς Κωνσταντινουπόλεως; παιδείαν, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, παιδείαν ἀληθῆ, βάσιμον, ἠθικὴν, ἃ καὶ τ' ἄλλα πάντα προστεθήσεται αὐτῇ »· « παιδείαν ἐν φόβῳ καὶ νουθεσίᾳ Κυρίου » οὐ μόνον τῶν ἀρρένων, ἀλλὰ καὶ τοῦ γυναικείου φίλου, οὐ μόνον τῶν πλουσίων καὶ εὐπόρων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐνδεῶν καὶ ἀπόρων, « ἵνα πληθυνθῇ ἡ γνῶσις καὶ φωτισθῶσι πολλοί »· παιδείαν πρὸς Θεοῦ, ἵνα μὴ καὶ ἐν τῷ παρόντι πάθωμεν ὅ,τι καὶ πάλαι ποτὲ οἱ πρόγονοι ἡμῶν Μακεδόνες, βάρβαροι παρὰ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν Ἑλλήνων καλούμενοι διὰ τὸν ἥττονα πολιτισμὸν ἐν μέσῳ τοσούτων ἀρετῶν, τοσούτων τροπαίων, τοσούτων λαμπρῶν πολιτικῶν πράξεων. Καὶ τῷ ὄντι, ὅσῳ μέγα καὶ ἂν ὑπῆρξε τὸ Μακεδονικὸν ἔθνος, ὅτῳ θαυμαστὰ κατορθώματα καὶ ἂν ἀφῆκεν, οὐδὲν ἄλλο ἐπαινεῖται παρὰ τῆς ἱστορίας, τοῦ ἀδεκάστου ἐκείνου κριτηρίου τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων, εἰμὴ μόνον ὅ,τι συνετέλεσεν εἰς τὴν εὐδαιμονίαν τῆς ἀνθρωπότητος, εἰς τὸν ἐξευγενισμὸν τοῦ ἔθνους καὶ τὴν διάδοσιν τῆς παιδείας καὶ τοῦ τότε πολιτισμοῦ. Πόσοι Μακεδόνες βασιλεῖς ὑπῆρξαν ἀπὸ Καράνου μέχρις Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου; καὶ ὅμως ὀλίγοι ἐξ αὐτῶν ἱστοροῦνται μετ' ἐπαίνου, ὀλίγοι κοσμοῦσι τὰς σελίδας τῆς λαμπρᾶς τῶν Μακεδόνων ἱστορίας, καὶ μόνον ἐκεῖνοι, ὅσοι μετασχόντες Ἑλληνικῆς παιδείας καὶ πολιτισμοῦ διέδωκαν αὐτὰ καὶ εἰς τοὺς ὑπ' αὐτοὺς, συντελέσαντες βασιλικῶς εἰς τὸν ἐξευγενισμὸν καὶ τὴν παίδευσιν τοῦ ὅλου ἔθνους· οἷον Ἀλέξανδρος ἐκεῖνος ὁ φιλελληνικώτατος, Ἀρχέλαος ὁ φιλόμουσος βασιλεύς, Φίλιππος ὁ μέγας πατὴρ μεγάλου ἔν τε τῷ ἀρχαίῳ καὶ νεωτέρῳ κόσμῳ υἱοῦ, καὶ τέλος τὸ πολύτιμον ἐκεῖνο καὶ πράγματι καὶ λόγῳ ὄνομα Ἀλέξανδρος ὁ μέγας τῶν Ἑλλήνων βασιλεύς.

Ἀλλὰ τίς ἡ χρεία βασιλέων ἐπὶ τοῦ παρόντος συνοπτικοῦ λόγου, τοῦ ὁποίου ἄλλος ὁ σκοπὸς, ὡς ἐν ἀρχῇ εἶπον, καὶ μόνον ἐν προσθήκης μέρει ἀποτμήματος τῆς παιδείας; Αἱ πόλεις αὗται, τὰ ἄτομα θαυμάζονται καὶ ζῶσιν ἀνεξάλειπτα ἐν τῷ συνειδότι ἑκάστου εἰς γενεὰς γενεῶν οὐχὶ δι' ἄλλο τι, εἰμὴ μόνον δι' ἣν ἔλαχον νὰ ἔχωσι παίδειαν καὶ τὴν σύντροφον αὐτῆς ἀρετήν. Τίς π. χ. τῶν ἀπείρων κατοίκων τῆς ἀρχαίας Θεσσαλονίκης διέμεινε ζῶν καὶ μνημονευόμενος μετ' ἐπαίνου ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτῆς μέχρι τῆς σήμερον; Δὲν ὑπῆρξαν ἐν αὐτῇ ἰσχυροὶ, πλούσιοι, εὐγενεῖς, διέποντες τὴν τύχην τῶν περὶ αὐτοὺς καὶ ὑφ' αὐτούς; καὶ ὅμως οἱ

(1) Δημοσθένης, Ὀλυθ. Γ'.

πλεῖστοι αὐτῶν ἢ « ἀπέθανον καὶ ἐτάφησαν », ὡς ὁ πλούσιος τοῦ Εὐαγγελίου, ἢ σώζονται ἐν τῇ ἱστορίᾳ ὡς πρόσωπα κωφὰ μονοτόνου καὶ ἀτερποῦς δράματος· μόνοι δὲ οἱ Κάσσανδροι, οἱ Ἀρμενόπουλοι, οἱ Θεόδωροι Γαζῆ, οἱ Καμηνιάται, οἱ εὐμαθεῖς καὶ ἐνάρετοι ἐν αὐτῇ ποιμένες Συμεῶνες, Εὐστάθιοι, Γρηγόριοι, Ἰωσὴφ κοσμοῦσι καὶ θέλουσι κοσμεῖ τὴν ἱστορίαν τῆς πατρίδος, ζῶντες καὶ μετὰ θάνατον καὶ εὐλογούμενοι δικαίως ἐν τε τῷ νῦν καὶ μέλλοντι αἰῶνι. Ὁποῖα καὶ ὁπόσα ὁλικὰ ἀγαθὰ δὲν εἶχεν ἡ πόλις αὕτη; καὶ ὅμως οὐδενὸς αὐτῶν μνημονεύει ὁ αὐτόπτης μάρτυς τῆς πάλαι ποτὲ εὐκλείας τῆς Θεσσαλονίκης Παῦλος, εἰμὴ μόνον ἐκείνων τῶν ἀγαθῶν, ἅτινα καὶ εἶναι καὶ ἔσονται ἐσαεὶ ἡ βάσις καὶ κρηπὶς παντὸς ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἀγαθοῦ. « Περὶ δὲ τῆς φιλαδελφίας, γράφει ἐν τῇ πρώτῃ πρὸς τοὺς Θεσσαλονικεῖς ἐπιστολῇ, περὶ δὲ τῆς φιλαδελφίας οὐ χρείαν ἔχετε γράφειν ὑμῖν· αὐτοὶ γὰρ ὑμεῖς θεοδίδακτοί ἐστε εἰς τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους· καὶ γὰρ ποιεῖτε αὐτὸ εἰς πάντας τοὺς ἀδελφοὺς τοὺς ἐν ὅλῃ τῇ Μακεδονίᾳ· » (1) Καὶ πάλιν· « Καὶ ὑμεῖς μιμηταὶ ἡμῶν ἐγενήθητε καὶ τοῦ Κυρίου, δεξάμενοι τὸν λόγον μετὰ χαρᾶς πνεύματος ἁγίου, ὥστε γενέσθαι ὑμᾶς τύπος πᾶσι τοῖς πιστεύουσιν ἐν τῇ Μακεδονίᾳ καὶ Ἀχαΐᾳ· » (2) Καὶ ὁ συμπολίτης ὑμῶν Ἰωάννης ὁ Καμηνιάτης, προθέμενος νὰ κάμῃ γνωστὰ διὰ συγγραφῆς τὰ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ, τί τῶν ἐν αὐτῇ, νομίζετε, θαυμάζει καὶ κρίνει ἄξιον ἰδιαιτέρας προσοχῆς; τὴν εὐσέβειαν αὐτῆς καὶ τὴν ὀρθοδοξίαν, ἅτινα χαρακτηρίζουσι οὐ μόνον τὸν καλῶς ἀνατεθραμμένον ἄνθρωπον καὶ τὸν χριστιανόν, ἀλλὰ καὶ πόλιν, καὶ ἔθνος ὀρθῆς παιδεύσεως καὶ ἀγωγῆς μετασχόν. « Ἡμεῖς, λέγει, ὦ φίλοι, πατρίδος ἐσμὲν Θεσσαλονίκης, . . . τ' ἄλλα μὲν περιφανοῦς, οἷς σεμνύνεται πόλις, περιφανεστέρας δὲ τὴν εὐσέβειαν, ἣν ἐξ ἀρχῆς ἐδέξατο, καὶ δεξαμένη μέχρι τοῦ νῦν διεσώσατο . . . Ἧς πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα γνωρίσματα, ὧν ἡ φήμη τὴν ἀφορμὴν λαμβάνουσα, λαμπρὸν τὸ περὶ αὐτῆς ἐκήρυττεν ὄνομα, ἓν δὲ τοῦτο πρῶτον καὶ ἰδιαίτατον τὸ ὀρθόδοξον αὐτὴν καὶ εἶναι καὶ ὀνομάζεσθαι καὶ τούτῳ μᾶλλον ἤπερ τοῖς ἄλλοις σεμνύνεσθαι » (3).

Βλέπετε τί τῶν ἀγαθῶν, « οἷς σεμνύνεται πόλις, » διεσώθη ἐκ τοῦ γενικοῦ κλύδωνος τοῦ μεσαιῶνος; βλέπετε τί θαυμάζει ὁ κόσμος, τί ἐπαινεῖ ἡ ἱστορία; « τὸ ὀρθόδοξον αὐτὴν καὶ εἶναι καὶ ὀνομάζεσθαι· τὸ γενέσθαι τύπον πᾶσι τοῖς πιστεύουσιν ἐν τῇ Μακεδονίᾳ, » καὶ τέλος τὴν φιλαδελφίαν τῶν ἀρχαίων Θεσσαλονικέων, τὴν θεοδίδακτον, λέγω, ἐκείνην φιλαδελφίαν, ἣν ἐδείκνυον ἐκεῖνοι εἰς πάντας τοὺς ἀδελφοὺς τοὺς ἐν ὅλῃ τῇ Μακεδονίᾳ. Ἀλλ' ὑποτεθέντος ὅτι ἡ αὐτὴ αὕτη φιλαδελφία ἐνυπάρχει καὶ σήμερον εἰς τὰ σπλάγχνα τῶν νῦν Θεσσαλονικέων, « αὐτοὶ γὰρ ὑμεῖς θεοδίδακτοί ἐστε εἰς τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους, » πῶς δύναται νὰ δειχθῇ αὕτη καὶ σήμερον εἰς πάντας τοὺς ὁμογενεῖς καὶ ὁμοθρήσκους ἡμῶν ἀδελφούς; οὐδαμῶς ἄλλως, κατ' ἐμὲ κριτήν, οὐδαμῶς ἄλλως, εἰμὴ μόνον ἐὰν ὑποστηρίζητε τὴν παίδειαν καὶ προαγάγητε τὰ φῶτα, ἵνα, καθὼς ἐκ τῆς πόλεως ὑμῶν τῆς μεγάλης καὶ ἐμπορικῆς διαδίδονται εἰς τὰ περίξ τὰ ἐμπορεύματα τοῦ κόσμου, οὕτω διαδοθῶσί ποτε καὶ τὰ γράμματα καὶ ὁ πλουτισμὸς καὶ τὸ κλεὸν εἰς πάντα παράδειγμα. Πάντα τὰ ἀγαθὰ, ὧν πλεονεκτεῖ ἡ πόλις ὑμῶν, εἶναι ἴδια ἑνὸς ἑκάστου τῶν κατοίκων αὐτῆς· μόνα τὰ Σχολεῖα εἶναι κοινὰ εἰς πάντας, διότι ἐν αὐτοῖς παιδεύονται καὶ νότιοι καὶ βόρειοι Μακεδόνες, καὶ Θεσσαλοὶ, καὶ Θρᾶκες, καὶ Βούλγαροι, καὶ Ἀλβανοί, ἡ δὲ πρὸς ἀλλήλους καὶ τοὺς πλησίον ἀγάπη, εἰς ἣν ἐστε θεοδίδακτοι, δὲν δύναται νὰ φανῇ ἄλλως εἰμὴ διὰ τῆς ὑποδοχῆς, ὑποστηρίξεως καὶ προαγωγῆς τῆς παιδείας, τῆς ὁποίας εἴπερ ποτὲ χρήζει ἡ πατρὶς, χρήζει τὸ ἔθνος, χρήζει ἡ πόλις αὐτή.

Ἀλλ' εἶναι ἄρα δυνατὸν νὰ εἴπῃ τις ἐπὶ τοῦ παρόντος τὸ ὕψος τῆς παιδείας καὶ ἐκθέσῃ ἐν συντόμῳ τὰ καλὰ αὐτῆς, ἢ εἶναι κίνδυνος μήπως καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἀρχῇ τοῦ λόγου ἀκούσῃ τὸ ἀστεῖον ἐκεῖνο Λακωνικόν, « Τίς γὰρ αὐτὴν ψέγει; » Καὶ τῷ ὄντι, φιλόμουσον ἀκροατήριον, δὲν ἤθελεν εἶναι τόσῳ μεγάλη ἡ δύναμις τῆς παιδείας καὶ τῆς συντρόφου αὐτῆς ἀρετῆς, ἂν ἦτο δυνατὸν νὰ περιγραφῇ ἐν ὀλίγῳ ὑπὸ μιᾶς γλώσσης καὶ μάλιστα ἀνικάνου. Ὁ κόσμος αὐτῆς, τὰ ἀχανῆ πέρατα τοῦ οὐρανοῦ δὲν δύνανται νὰ ἔχωσι πρᾶγμα πολυτιμότερον οὐδὲ ὠφελιμώτερον τῷ ἀνθρώπῳ τῆς ἀληθοῦς καὶ ὀρθῆς παιδείας. Ἂν ἦναι δῶρον, δι' οὗ ἐβράβευσεν ὁ Θεὸς τὴν ἀνθρωπότητα ἰδίως καὶ ἀνεπτύχθησαν αἱ γενεαὶ τῶν ἀνθρώπων, ἐγνώρισαν τὸν Δημιουργὸν καὶ ἐξύμνησαν τὴν παντοδυναμίαν αὐτοῦ, ἐφεῦρον τέχνας καὶ ἐπιστήμας καὶ εἰσήγαγον τὴν κοινωνίαν καὶ τὸν πολιτισμὸν, εἶναι μόνη ἡ ἱερὰ καὶ θεία παιδεία. Αὕτη ἀπήλλαξε τὸν ἄνθρωπον τῆς μετοχῆς τῶν ἀλόγων ζώων καὶ ἀποκατέστησεν αὐτὸν βασιλέα τοῦ σύμπαντος κόσμου· αὕτη ἀνύψωσεν ἀπὸ κοπρίας ἔθνη καὶ ἀπεθνάτισεν ἀνθρώπους· αὕτη πόλεις ἀσημάντους, χώρας βεβαρβαρωμένας παρήγαγεν ἐκ τοῦ μηδενὸς εἰς τὸ εἶναι καὶ ἔκαμεν αὐτὰς νὰ ζηλεύωνται ὑπὸ τῶν συγχρόνων καὶ θαυμάζονται ὑπὸ τῶν ἐπερχομένων γενεῶν.

Καὶ « τί πρῶτον τί δ' ὕστερον τί δ' ὑστάτιον καταλέξω; » Ἡ παιδεία μόνη, φιλόμουσοι Μακεδόνες, μόνη ἡ παιδεία ἀποκαθιστᾷ καὶ τὸν εὐγενῆ ἔνδοξον, καὶ τὸν ἀγενῆ εὐγενῆ, καὶ τὸν πτωχὸν πλούσιον καὶ τὸν πλούσιον μετὰ διπλοῦ καὶ ἀναφαιρέτου πλούτου· αὕτη παύει τὰς δεισιδαιμονίας καὶ εἰσάγει τὴν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ λατρείαν τοῦ Θεοῦ· κρατύνει τὴν πίστιν καὶ ἀποκρούει τὴν πλάνην, ὑφ' ἧς ἐπάπρωτο δυστυχῶς καὶ πάλαι καὶ νεωστὶ νὰ πάσχῃ ἡ τάλαινα ἡμῶν πατρὶς, νὰ ἐπαπειλῆται ἡ κοινὴ καὶ φιλόστοργος ἡμῶν μήτηρ Ἐκκλησία· ἢ δὲν εἶναι ἄρα φρικτὰ ἀποτελέσματα ἀπαιδευσίας τὰ χθὲς καὶ πρωτοῦ ἐν Κασσανδρείᾳ καὶ ἤδη προσφάτως ἐν

(1) Θεσσαλ. Α. γ. 9.
(2) Αὐτόθι. Α. α. 6.
(3) Ἰωάνν. Καμηνι. Ἱστορ. Θεσσαλ. Κεφ. Γ'.

Καμπανίᾳ συμβάντα; διὰ τῆς παιδείας μόνης μανθάνομεν ὀρθῶς καὶ βασίμως τὰ πρὸς τὸν Θεὸν, τὰ πρὸς τοὺς γονεῖς, τὰ πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ τὸν πλησίον χρέη καὶ ἑνὶ λόγῳ τὴν ἠθικὴν, ἐφ' ἧς στηρίζεται ἡ εὐδαιμονία τῶν ἀνθρώπων, ἡ ἀληθὴς εὐτυχία τῶν ἐθνῶν. Τίς μορφόνει καλοὺς κἀγαθοὺς νέους καὶ χρηστοήθεις πολίτας, χρηστὰς μητέρας καὶ σεβασμίους γέροντας, χρησίμους ἐν τῇ κοινωνίᾳ, εὐσεβεῖς πρὸς τὸν Θεόν, εὐχαρίστους ἐν ταῖς συναναστροφαῖς καὶ ἐπιζητήτους εἰς τὰς ἐμπορίας τοῦ βίου; Σὺ μόνη, ὦ ἱερὰ τῷ ὄντι ἀπόῤῥοια τοῦ Θεοῦ, σὺ μόνη, ὅπου ἂν εὐδοκήσῃς νὰ στήσῃς τοὺς ἑπτὰ τῶν ὀπαδῶν σου ἀρετῶν στύλους καὶ νὰ ἐπιβλέψῃς ἱλαρῶς, εὐθὺς διασκορπίζεις τὴν ὁμίχλην τῆς ἀμαθείας καὶ εἰσάγεις θαυμασίως φῶς Θεοῦ, φῶς νοὸς, φῶς α τοῦ συνιέναι τὰς γραφὰς » καὶ τὸ πανάγιον θέλημα τοῦ Ὑψίστου· ἀποδιώκεις τὰ φαῦλα καὶ βάρβαρα ἤθη καὶ ἀποκαθιστᾷς τὸν ἀληθῆ τοῦ ἀνθρώπου ἐξευγενισμόν· ἐκριζοῖς τὰ πάθη καὶ ἐμφυτεύεις τὴν φιλαδελφίαν, τὴν ἀγάπην καὶ τὴν εἰρήνην μεθ' ὅλων τῶν ἀγαθῶν ἐπιῤῥοῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς. Εὐδαίμων τῷ ὄντι καὶ τρισευδαίμων ἡ πόλις, ἐν ᾗ ἔστησας τοὺς κραταιοὺς σου πόδας· μακάριον τὸ ἔθνος, τὸ ὁποῖον ἐγνώρισε τὰ καλά σου καὶ σε ἐνηγκαλίσθη πρωΐμως. Εὐδαίμων θέλεις εἶναι καὶ σὺ, πολιὰ μητρόπολις τῶν Μακεδόνων, ἂν τὸν ζῆλον, τὸν ὁποῖον νεωστὶ ἀνέδειξας ὑπὲρ τῆς συστάσεως τακτικῶν σχολείων, διατηρήσῃς μέχρι τέλους, βεβαία ὅτι ἐν καιρῷ θέλεις τρυγήσει τοὺς καρποὺς τῶν μεριμνῶν καὶ δαπανῶν σου. Χαῖρε, ὅτι διὰ τὴν παιδείαν θέλεις καλεῖσθαι τοῦ λοιποῦ πόλις ὄχι ἠμελημένη, ἀλλὰ δεδοξασμένη, ἀξία τῆς ἀρχαίας εὐκλείας καὶ ἐφάμιλλος τῶν συγχρόνων ἀδελφῶν. Τοῦτο προαναγγέλλει ἡ φιλοτιμία τῶν ἀληθῶν προστατῶν τῶν σχολείων σου, ἡ συνδρομὴ τῶν μακρὰν ὁμογενῶν καὶ πολιτῶν σου, καὶ περιπλέον αὐτὰ τὰ ἄψυχα καὶ διπλᾶ καταγώγια τῶν Μουσῶν, ἐν οἷς παιδεύονται φιλοτίμως ἑπτακόσιοι περίπου γόνοι σου ἄῤῥενες καὶ θήλεις. Τὰ τέκνα σου « ὡς νεόφυτα ἐλαιῶν » θέλουσιν αὐξάνει τοῦ λοιποῦ ὄχι ἐν τοῖς ἀνύδροις τόποις τῆς ἀπαιδευσίας, ἀλλὰ παρὰ τὰς διεξόδους τῶν ὑδάτων, εἰς τὰ καθαρὰ νάματα τῆς παιδείας. Οἱ πολῖταί σου ὡς φοίνικες ὑψικάρηνοι θέλουσιν ἀνθεῖ τοῦ λοιποῦ καρποὺς φιλομουσίας καὶ φιλοκαλίας, καρποὺς συντείνοντας εἰς τὸν καταρτισμὸν τῶν σχολείων, τὴν πρόοδον τῆς νεολαίας καὶ τὴν ὥριμον ὑποδοχὴν τοῦ νεωτέρου ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ.

Ταῦτα ἐλάλησα ὑμῖν, ἄνδρες Θεσσαλονικεῖς, ἐν τῇ τελευταίᾳ ἴσως ταύτῃ ἐπὶ τῆς σχολαρχίας μου ὁμιλίᾳ, « ἵνα ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ ἐν ὑμῖν μείνῃ » καὶ ἡ ἀποστολὴ πληρωθῇ. Ἡ χαρὰ τῶν ὁποίων αἰσθάνομαι οὐ μόνον σήμερον, ἀλλ' ἀφ' ἧς ὥρας ἐπάτησα τὸ ποθητὸν ἔδαφος τῆς φίλης πατρίδος εἶναι χαρὰ εὐαγγελική, χαρὰ πνευματική, χαρὰ τὴν ὁποίαν δὲν δύναμαι νὰ παρασιωπήσω καὶ σήμερον ἐνώπιον τοιαύτης λαμπρᾶς ἁθροίσεως. Εἶναι, λέγω, πνευματική, διότι ἀφορᾷ τὴν μόρφωσιν τοῦ πνεύματος, τὴν ἠθικὴν διάπλασιν τῆς καρδίας καὶ τὴν κατὰ τὸ ἐνόν προαγωγὴν εἰς τὰ θρησκευτικὰ, πολιτικὰ καὶ κοινωνικὰ χρέη τῶν φιλτάτων ὑμῶν τέκνων, ὅσα μοι ἐνεπιστεύθητε ἐν τῷ διστεῖ διαστήματι τῆς διδασκαλίας μου ἐνταῦθα. Εἶναι εὐαγγελική, καθ' ὅσον τὸ πολύπονον, ἀλλὰ θεῖον ἄλλως ἐπάγγελμα, πρὸς ὃ ἐκ κοιλίας μητρὸς προωρίσθην, ἔχει ὁμοιότητα, ἀνθρωπίνως, τῇ εὐαγγελικῇ ἐκείνῃ ὑψηλῇ ἀποστολῇ τοῦ Θεανθρώπου διδασκάλου, ὅστις ἀπὸ καταβολῆς κόσμου προορισθεὶς νὰ εὐαγγελισθῇ τοῖς ἀπολωλόσι σωτηρίαν καὶ τοῖς ἐσκοτισμένοις φῶς, ἀφοῦ μετὰ τόσους πόνους ἐτελείωσε τὸ ἔργον αὐτοῦ, πλήρης χαρᾶς ἐπὶ τέλους κοινολογεῖ τὴν χαρὰν αὐτοῦ παῤῥησίᾳ πρὸς τοὺς μαθητὰς, καὶ οὕτως ἐπαυξάνει καὶ τὴν χαρὰν τῶν Ἀποστόλων. « Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ ἐν ὑμῖν μείνῃ καὶ ἡ χαρὰ ὑμῶν πληρωθῇ» (1). Τὸ ἔργον λοιπὸν οὐράνιον, Σεβασμιώτατε πάτερ καὶ ποιμενάρχα, ἡ ἀποστολὴ εὐαγγελικὴ τὸ νὰ μαθητεύῃ τις ἔθνη, νὰ διδάσκῃ τρυφερὰν νεολαίαν καὶ νὰ θεραπεύῃ πάθη ἐῤῥιζωμένα ἐν ταῖς ἀπαλαῖς ψυχαῖς τῶν παίδων ἐκ κακῆς ἀνατροφῆς, ἐκ κακῶν ἕξεων καὶ συναναστροφῶν, καὶ τὸ δυσκολώτερον τὸ νὰ γίνηταί τις μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων « ὁ αἴρων τὰς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου » σκοπὸς τῆς γλωσσαλγίας τοῦ μὲν καὶ τοῦ δέ· ἀλλ' ὡς θεόσδοτον εἶναι ἀφ' ἑτέρου καὶ εὐῤῥόσυνον, ὁπόταν τις ἐκπληρώσας κατὰ συνείδησιν τὸ χρέος αὐτοῦ παρουσιάσῃ τέλος πάντων τὰ πρακτικὰ εἰς ἐπήκοον πάντων μετὰ πλήρους πεποιθήσεως, ὅτι δὲν ἀπέβησαν εἰς μάτην οἱ πόνοι αὐτοῦ, ὅτι ἐτελείωσε τὸ ἔργον εἰς ὃ παρεκλήθη· « τὸ ἔργον ἐτελείωσα, ὃ δέδωκάς μοι » (2). Ναὶ, Πάτερ οὐράνιε, πλούσιε χορηγὲ καὶ δοτὴρ τῆς σοφίας, ὅστις πανταχοῦ μὲν εἶσαι παρὼν καὶ τὰ πάντα πληρῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς ταπεινῆς ταύτης σχολῆς κατέχεις τὴν ὑψηλὴν ἕδραν, ἀπακδεχόμενος τὰς πρωϊνὰς ἡμῶν λογικὰς θυσίας, καὶ ἐπευλογῶν τὰ ἔργα τῶν χειρῶν ἡμῶν, τὸ ἔργον ἐτελείωσα, ὃ δέδωκας μοι ὄχι χθὲς καὶ πρώην, ἀλλὰ πρὸ εἴκοσι καὶ ἑνὸς ἤδη ἔτους ἐπ' ἀγαθῷ τῆς φίλης πατρίδος. Ἀλλ' ἵνα συμπληρωθῇ ἔτι μᾶλλον ἡ ἐπιθυμία μου καὶ ἡ ἐγκάρδιος εὐχὴ ὑπὲρ τοῦ ἠθικοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ἀληθοῦς συμφέροντος τῆς προσφιλοῦς σοι ταύτης πόλεως διὰ τὸν ἀπόστολόν σου Παῦλον, διὰ τόσα καὶ τόσα λείψανα ἁγίων μαρτύρων καὶ διὰ τὴν μνήμην ἐναρέτων ἀνδρῶν, εἰπὲ καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος πρὸς τοὺς πολίτας αὐτῆς καὶ τοὺς γονεῖς τῶν μαθητῶν μου ὅ.τι ποτὲ εἶπας πρὸς τοὺς τρεῖς σου μαθητὰς, κελεύων αὐτοὺς νὰ μὴ κωλύωσι τὰ παιδία ἀπὸ τῆς εὐλογίας τῶν χειρῶν σου, « Ἄφετε τὰ παιδία ἐλθεῖν πρός με καὶ μὴ κωλύετε αὐτά » (3). Ἀφίνετε τὰ τέκνα ὑμῶν νὰ συχνάζωσι τακτικῶς εἰς τὰ σχολεῖα ἀφίνετε νὰ ἀποτελειώνωσι τὴν σειρὰν τῶν ἀναγκαίων ὡς πρὸς τὸ μέλλον αὐτῶν μαθημάτων, καὶ μὴ ἐμ-

(1) Ἰωάν. Εὐαγγ. ΙΕ'. 11.
(2) Ἰωάν. Εὐαγγ. Χ'. 4.
(3) Ματθ. Κεφ. ΙΘ'. § 13.

ποδίζετε αὐτὰ εἰς οἰκιακὰς ὑπηρεσίας, εἰς βαναύσους τοῦ βίου ἐργασίας, τὰς ὁποίας, ὅταν παιδευθῶσι καλῶς, δύνανται νὰ μάθωσι, χρείας τυχούσης, καὶ συντομώτερον καὶ τελειότερον. Παρακαταθέστε αὐτὰ εἰς τὴν πατρικὴν πρόνοιαν καὶ τὴν ἀδελφικὴν ἀγάπην τῶν ὁποίων ἐγκρίνετε διδασκάλων, καὶ συμμερίσθητε μετ' αὐτῶν τὸ ἔργον διὰ τῆς καλῆς μόνον κατ' οἶκον ἀνατροφῆς καὶ διὰ τοῦ καλοῦ ὑμῶν παραδείγματος πρὸς αὐτά. Αὐξάνετε τοὺς πόρους τῶν σχολείων καὶ κατασταίνετε αὐτὰ κατ' ἔτος πλουσιώτερα καὶ τελειότερα, ἵνα οἱ ἐντεῦθεν μεταβαίνοντες εἰς Ἀθήνας νέοι χρήζωσιν ἐλεῖ ὄχι σχολειακῆς προπαιδεύσεως ἢ γυμναστικῆς σπουδῆς, ἀλλ' ἀνωτέρας, διότι οὕτω συμφέρει καὶ ἠθικῶς καὶ θρησκευτικῶς καὶ χρηματικῶς. Ἐμψυχοῦτε τοὺς διδασκάλους, τοὺς ἀγαθοὺς συνεργάτας τοῦ μυστικοῦ τούτου ἀμπελῶνος, καὶ ἐλαφρύνετε τοὺς πόνους αὐτῶν διὰ τῆς καλῆς ὑμῶν πρὸς αὐτοὺς συμπεριφορᾶς, διὰ τοῦ « εἰδέναι τοὺς κοπιῶντας ἐν ὑμῖν καὶ νουθετοῦντας ὑμᾶς. Πάντοτε τὸ ἀγαθὸν διώκετε καὶ εἰς ἀλλήλους καὶ εἰς πάντας· πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε, » ὡς γράφει ὑμῖν καὶ ὁ διδάσκαλος τῶν ἐθνῶν Παῦλος (1)

Μεταβαίνων ἤδη εἰς τὴν ἔκθεσιν τῶν πρακτικῶν τῶν τε διδασκάλων καὶ μαθητῶν μου εὐαγγελίζομαι ὑμῖν εὐχαρίστως ὅτι ἡ πρόοδος ἐφέτος τοῦ ἀνωτέρου τούτου ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐκπαιδευτικοῦ καταστήματος εἶναι ἐπαισθητοτέρα ἢ πέρυσιν. Ἂν πᾶσα ἀρχὴ παντοῦ καὶ πάντοτε ἦναι δύσκολος, δυσκολωτέρα φυσικῷ τῷ λόγῳ ἔπρεπε νὰ ἦναι πέρυσιν ἐπὶ τῶν μαθητῶν τοῦ σχολείου· ὅτε ἡ ποικιλία τῶν μαθημάτων, ἡ ἑξάωρος καθ' ἡμέραν τακτικὴ διδασκαλία, ὁ τρίωρος περιορισμὸς εἰς προμελέτην καὶ ἐπιλέτην, ἡ ἄμεσος ἐν ἑνὶ λόγῳ μετάβασις ἐκ τῆς ἀργίας εἰς τὴν πολυεργίαν καὶ ἐκ τῆς ἀταξίας εἰς τὸ τακτικὸν, ἔπρεπε νὰ ἐπιφέρωσι δυσκολίας τι νὰς οὐ μόνον εἰς μαθητὰς ἀσυνήθεις, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς διδασκάλους αὐτοὺς ὅσοι δὲν εἰργάζοντο μετ' ἀφοσιώσεως καὶ ζήλου. Ἀλλὰ τί δὲν κατορθόνει ἡ ὑπομονὴ καὶ ἐπιμονὴ, τί δὲν ἐκτελεῖ ὁ ζῆλος; Ἀφ' ἑνὸς μέρους ἡ ἀκάματος ἐπιμέλεια τῶν πλειόνων συναδελφῶν μου, πρὸς οὓς ἀπονέμω τὴν εὐγνωμοσύνην μου καὶ δημοσίως, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ ὑπακοὴ καὶ εὐπείθεια τῶν μαθητῶν ἔκαμε νὰ διέλθωμεν καὶ τὸ ἐνεστὼς δεύτερον σχολειακὸν ἔτος ἐν εὐφροσύνῃ καὶ προαγωγῇ καρπῶν ἀναλόγων τῶν προσδοκιῶν τῆς πατρίδος καὶ τῶν ἀδρῶν δαπανῶν τῆς πόλεως ὑμῶν. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ προβιβασθεῖσα Α'. τάξις τοῦ Σχολείου εἰς τάξιν Γυμνασίου δὲν ἔμεινε μέχρι τέλους διὰ τὴν ὀλιγότητα τῶν μαθητῶν καὶ τὴν ἔλλειψιν ἑτέρου διδασκάλου εἰς τὰς κατωτέρας τάξεις, καὶ οὕτω διελύθη ἀφ' ἑαυτῆς. Τοῦτο ἐλύπησεν, ὡς εἰκὸς, οὐ μόνον ἐμὲ, οὗ τινος κύριος σκοπὸς ἀπ' ἀρχῆς καὶ ἰδία ἐντολὴ ἦτο, εἶναι καὶ ἔσται διὰ παντὸς ἡ προαγωγὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ Σχολείου τῆς Θεσσαλονίκης κατὰ μικρὸν εἰς Γυμνάσιον, ἀλλὰ καὶ πάντα φίλον τῆς προόδου πολίτην. Ἀλλ' ἐὰν ἀναλογισθῇ τις, ὅτι ἐκ τῶν πέντε μαθητῶν τῆς τάξεως ἐκείνης οἱ μὲν δύο καλλίστης εὐκαιρίας ἐπιλεβόμενοι μετέβησαν εἰς καταστήματα παρὰ πολλῶν ἐπιζήτητα ἐμπορικά, οἱ δὲ τρεῖς, παρ' ὧν καὶ πλέον προσδοκᾷ ἡ πατρὶς ἀπῆλθον εἰς Ἑλλάδα χάριν ἀνωτέρας παιδεύσεως καὶ ἐπιστημονικῆς σπουδῆς, οὐ μόνον δὲν θέλει λυπηθῆ, ἀλλὰ καὶ θέλει εὔχεσθαι μάλιστα ἐκ καρδίας, ὅπως καὶ τοῦ λοιποῦ αἱ ἀνώτεραι τάξεις τοῦ Σχολείου οὕτω διαλύονται. Ἂν εἶναι βέβαιον, φίλτατοι Θεσσαλονικεῖς, ὅτι τὰ φῶτα ἡμῶν καὶ τὸν πολιτισμὸν περιμένομεν ἐκεῖθεν, ἔνθα ἡ ἑστία τῶν φώτων καὶ ἡ κοιτὶς τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐθνισμοῦ, ἂν ἦναι ἀληθὲς ὅτι αἱ κλειναὶ Ἀθῆναι ὡς πάλαι ποτὲ καὶ σήμερον σπεύδουσι γιγαντιαίοις βήμασι νὰ καταστῶσι παίδευσις οὐ μόνον τῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' ἁπάσης τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς ἔν τε τῇ ἀνατολῇ καὶ δύσει, τίς δὲν θεωρεῖ τὴν ἐν Ἀθήναις ἐκπαίδευσιν τεσσάρων φιλτάτων μοι μαθητῶν, τεσσάρων χρηστῶν καὶ εὐπόρων τῆς πατρίδος γόνων, Χαρίτωνος, Λυσάνδρου Μάρκου καὶ Δεωνίδου, ὡς καλὸν οἰωνὸν αἰσιωτέρου διὰ τὰ σχολεῖα τῆς Μακεδονίας μέλλοντος; Οὐδέποτε ἐλπίζω, μὰ τὴν ἱερὰν καὶ ἀληθῆ παιδείαν, οὐδέποτε ἐλπίζω νὰ μὴ λάβωσί ποτε οἱ καλοὶ καὶ ἀγαθοὶ οὗτοι ὡς καὶ ἅπαντες οἱ πρὸ αὐτῶν παιδευθέντες καὶ μετ' αὐτοὺς παιδευθησόμενοι νέοι, ὅταν περιέλθωσί ποτε καὶ εἰς αὐτοὺς τὰ πράγματα, πρόνοιαν καλλιτέραν, φροντίδα ἐπιμελεστέραν ὑπὲρ τοῦ ἠθικοῦ καλοῦ καὶ τῆς προόδου τῶν σχολείων τῆς πατρίδος, εἰσάγοντες εἰς αὐτὴν φιλοτίμως πᾶν ὅ,τι μάθωσιν, ἴδωσι καὶ ἀκούσωσιν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ καλόν. Τοῦτο γνωρίζω οὐ μόνον ἐξ αὐτῆς τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ καὶ ἐκ νεωτέρων καλῶν παραδειγμάτων ἐν Σέρβαις, ἐν Βιτωλίοις καὶ ἀλλαχοῦ, ἔνθα νέοι χρηστοὶ καὶ πλούσιοι, μετασχόντες ὀρθῆς παιδείας καὶ ἀγωγῆς καὶ διαπλασθέντες τὰν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν ὑπὸ διδασκάλων ὄχι ξενυλλίων καὶ ἰδιοτελῶν, ἀλλὰ πατριωτῶν καὶ ἀληθῶς ζηλωτῶν, κατώρθωσαν ἐν ὀλίγῳ τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα πράγματα ὑπὲρ τοῦ φωτισμοῦ τῆς νεολαίας καὶ τῆς τιμῆς τῆς πατρίδος, ὥστε παραβαλλόμενα πρὸς τὰ τῶν προγενεστέρων εἶναι θαύματα τῷ ὄντι. Ὅτι δὲ εἰς ταῦτα πάντα συνετέλεσε τὰ μέγιστα καὶ ὁ ἀκραιφνὴς πρὸς τὴν παιδείαν ζῆλος τῶν φιλομούσων καὶ φιλοκάλων ἀρχιερέων προτρεπόντων χειραγωγούντων καὶ, τὸ πρώτιστον πρώτων αὐτῶν τὸ καλὸν παράδειγμα διὰ συνεισφορᾶς διδόντων, τίς ὁ ἀντερῶν; Εἶναι τάχα ἐπάναγκες νὰ προσθέσω ἐνταῦθα καὶ παραδείγματα τοῦ λόγου, τὸν ζῆλον τοῦ ἁγίου Θεσσαλονίκης καὶ τοῦ σεβασμιωτάτου γέροντος ἁγίου Σερβῶν;

Ἀλλὰ ταῦτα μὲν παρεκβατικώτερον πρὸς ἔπαινον τῆς ἀρετῆς καὶ τῶν ἀληθῶν προστατῶν τῆς παιδείας. Ἐπανέρχομαι ἤδη εἰς τὸν διοργανισμὸν τοῦ σχολείου, περὶ οὗ ὁμιλήσας πέρυσι τὰ δέοντα ἐν ἐκτάσει, δὲν ἔχω νὰ προτείνω ἐφέτος ἄλλο τι, εἰμὴ μόνον ὅτι ἅπαντα, ὅσα παρεδέχθην ἅπαξ ἐν τῷ κανονισμῷ κατ' ἔγκρισιν τῆς Ἐφορείας καὶ τοῦ πρόε-

(1) Πρὸς Θεσσαλ. Α'. Ε'. 12. 19—21.

δρου αὐτῆς, διετήρησα ἀνελλιπῶς καὶ μέχρι κεραίας. Ἡ ἐν τῷ κοινῷ σπουδαστηρίῳ προμελέτη καὶ ἐπιμελέτη τῶν μαθητῶν πρωΐ καὶ μετὰ μεσημβρίαν τρεῖς ὥρας καθ' ἡμέραν ἐπετηρήθη μεθ' ὅλης τῆς ἀκριβείας καὶ προσοχῆς ὑπὸ τῶν συναδέλφων μου, ἐναλλὰξ καὶ ἐμοῦ ἀδιαλείπτως παρόντος. Οἱ κανονικοὶ διαγωνισμοί ἤτοι αἱ κατὰ μῆνα ἐφ' ὅλων τῶν προδιδαχθέντων μαθημάτων γραπταὶ ἐξετάσεις ἐγένοντο μεθ' ὅλης τῆς ἀπαιτουμένης αὐστηρότητος καὶ τῆς τακτικῆς αὐτῶν βαθμολογίας. Πόσῳ δὲ συνετέλεσε τελεσφόρως ὁ πρὸς μὲν τοὺς διδασκάλους ἐπίπονος οὗτος τρόπος τοῦ ἐπαναλαμβάνειν τὰ μαθήματα, πρὸς δὲ τοὺς μαθητὰς λυσιτελέστατος ἐὰν δύνασθε νὰ πληροφορηθῆτε παρὰ τῶν ἰδίων μαθητῶν, τῶν ὁποίων « καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς εἰσὶν ἠριθμημέναι » ἐν τῷ νῷ τῶν διδασκάλων καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν πρόοδον καὶ τὰς δυνάμεις αὐτῶν ἐφ' ἑκάστου τῶν μαθημάτων. Τὰ κατὰ πᾶν σάββατον θεματογραφικὰ καὶ εἰς ἐκθέσεις ἰδεῶν γυμνάσματα ἀναλόγως τῶν δυνάμεων τῶν μαθητῶν ἐγένοντο ὡς συνήθως μετὰ τῆς προσηκούσης διορθώσεως κατ' οἶκον καὶ τῆς βαθμολογίας αὐτῶν. Ἡ διανομὴ τῶν ἐλέγχων ἤτοι ἡ καθ' ἑβδομάδα δήλωσις τῆς προόδου καὶ συμπεριφορᾶς τῶν μαθητῶν ἐν ἰδιαιτέρῳ ἐπὶ τούτῳ βιβλίῳ διετηρήθη αὐστηρῶς καὶ ἀμερολήπτως. Ἀλλ' ἐπιτρέπεται ἄρα νὰ ἐπιφέρω ἐνταῦθα μικρά τινα κατά τινων τῶν Κυρίων γονέων παράπονα, ὅσοι « οὐκ ἠβουλήθησαν συνιέναι » τίς ἡ δύναμις καὶ ἀξία τοῦ καλλίστου τούτου μέσου, δι' οὗ δύναται ὁ ἀληθῶς περὶ τῶν τέκνων κηδόμενος πατὴρ νὰ πληροφορῆται καθ' ἑβδομάδα τὰς πράξεις τοῦ υἱοῦ ἐν τῷ σχολείῳ καὶ τὴν πρόοδον καὶ συμπεριφορὰν αὐτοῦ; Τὸ βάρος, τὸ ὄφελος καὶ τὴν σημασίαν τοῦ ἀρίστου τούτου καὶ πρόφρου πρὸς διόρθωσιν τῶν μαθητῶν ὅπλου δὲν δύναμαι νὰ παραστήσω ἄλλως, εἰμὴ ἐὰν προσθέσω ἐν παρόδῳ, ὅτι ἅπαντα τὰ ἰδιωτικὰ ἐν Ἑλλάδι ἐκπαιδευτικὰ καταστήματα καὶ πολλὰ ἀκόμη τῶν δημοσίων παρέλαβον τὸν κάλλιστον τοῦτον τρόπον τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐν Ἀθήναις ἐκπαιδευτηρίου, τὸ ὁποῖον οὐ μόνον εἰς τοῦτο, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλα πολλὰ κατέστη παράδειγμα καὶ ὑπογραμμὸς παρὰ τοῖς ὀρθῶς φρονοῦσι καὶ πράττουσιν.

Ὡς πρὸς τὴν θρησκευτικὴν μόρφωσιν τῶν φιλτάτων τῆς πατρίδος τέκνων ἐπέστησε καὶ ἐφέτος τὸ Σχολεῖον τὴν προσοχὴν αὐτοῦ μᾶλλον ἢ πέρυσιν ἐφ' ὅσον μάλιστα ηὐτύχησε νὰ ἔχῃ καὶ διδάσκαλον τῶν ἱερῶν μαθημάτων ἐξ ἐπαγγέλματος ἱεροκήρυκα, νέον εὐμαθῆ, ἱερωμένον καὶ τελειοδίδακτον ἐκ τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογικῆς Σχολῆς τὸν Κύριον Ἀμβρόσιον. Ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος διδασκαλίας καὶ τῆς ἄλλης αὐτοῦ συμπεριφορᾶς ὑμεῖς αὐτοί ἐστε καὶ αὐτόπται καὶ αὐτήκοοι μάρτυρες· ἐγὼ δὲ θέλων νὰ μνησθῶ ἐνταῦθα τοῦ γενικοῦ κατὰ πᾶν σάββατον τῆς ἱερᾶς Κατηχήσεως μαθήματος προσθέτω μετ' εὐχαριστήσεως, ὅτι τόσον ἐπὶ τούτου ὡς καὶ ἐφ' ὅλων τῶν λοιπῶν εἰδικῶν ἐν τῷ Σχολείῳ ἱερῶν μαθημάτων ἐξεπλήρωσεν ὁ Κύριος Ἀμβρόσιος τὸ χρέος αὐτοῦ ἀνελλιπῶς μετ' ἀναπτύξεως θεολογικῆς ἐφ' ὅλων τῶν δογμάτων καὶ μυστηρίων τῆς ἱερᾶς ἡμῶν Ἐκκλησίας, ἐφ' ὅλων τῶν εὐαγγελικῶν ἀρετῶν τῆς πίστεως ἡμῶν. Μάρτυρες τῆς εἰλικρινοῦς ταύτης ὁμολογίας μου εἶναι ὁ σεβασμιώτατος καὶ κοινὸς τῆς νεολαίας πατὴρ ἅγιος Θεσσαλονίκης, ὅστις καὶ πέρυσι καὶ ἐφέτος πρῶτος ἔδωκε τὸ καλὸν τῆς ἀκροάσεως παράδειγμα, παρευρεθεὶς κατὰ τὸ πλεῖστον τοῦ ἔτους εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ ἀξιολόγου τούτου μαθήματος, οἱ ἱερεῖς τῆς πόλεως καὶ πολλοὶ τῶν φιλομαθῶν πολιτῶν, ὅσοι ἀνέλαβον τὴν προθυμίαν νὰ ἀκροασθῶσι τὴν ἱερὰν ταύτην διδασκαλίαν τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν πίστεως καὶ ἐκκλησίας. Εἶναι ἄρα ἀναγκαῖον νὰ προσθέσω ἐνταῦθα καὶ τὴν πρακτικὴν ἐπὶ τῶν θρησκευτικῶν ἡμῶν καθηκόντων ἐφαρμογήν, ἣ θέλει ὑπολάβει τις τὰ τοιαῦτα περιττολογίαν ἴσως, οἷον τὴν καθ' ἡμέραν πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν μαθημάτων ἐωθινὴν προσευχὴν μαθητῶν καὶ διδασκάλων πρὸς τὸν οὐράνιον τῶν φώτων πατέρα, ἐξ οὗ πᾶν δώρημα τέλειον ἐν τῷ κόσμῳ· τὴν κατὰ πᾶν σάββατον καὶ ἐπίσημον ἑορτὴν κατὰ τὸ ἑορτολόγιον τοῦ σχολείου σύγκλησιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἁπάντων τῶν μαθητῶν καὶ διδασκάλων, ἵνα μὴ μόνον διδάσκωμεν ἐν λόγῳ, ἀλλὰ καὶ πράττωμεν τὰ τῆς διδασκαλίας εἰλικρινῶς καὶ πιστῶς. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν θέλω παραλείψει· μίαν δὲ μόνην ἐπιθυμίαν μου δὲν δύναμαι νὰ κατασιγάσω, μίαν ἀκόμη εὐχὴν τῆς καρδίας μου δὲν δύναμαι νὰ ἀποκρύψω, καὶ εἰς ταύτην ἐπικαλοῦμαι ἀρωγοὺς καὶ τὰς ὑμετέρας εὐχάς, Παναγιώτατα Δέσποτα, σεβασμιώτατοι Ἀρχιερεῖς καὶ λοιποὶ ἱερεῖς τοῦ Ὑψίστου· εἴθε μὴ γένοιτό ποτε νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τῶν σχολείων τῆς Θεσσαλονίκης, τῆς περιφανοῦς, λέγω, πάλαι ποτὲ κατά τε τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν ὀρθοδοξίαν Θεσσαλονίκης νέος ἡμιμαθὴς, νέος δοκησίσοφος, ἀθετῶν τὴν ἱερὰν καὶ ἀμώμητον αὐτοῦ θρησκείαν καὶ καταπατῶν ἀσεβῶς τὰ πάτρια, ἀνθρώπινα καὶ θεῖα, ἤδη μάλιστα, ὅτε ὁ ἀντίπαλος καὶ ἐχθρὸς τῆς ἐκκλησίας ἡμῶν « περιέρχεται ὡς λέων ὠρυόμενος ζητῶν τίνα καταπίῃ ». Τοῦτο θέλει εἶναι κηλὶς ἀνεξάλειπτος εἰς τὸν χαρακτῆρα καὶ τὸν ἐθνισμὸν τῶν νέων Μακεδόνων, πληγὴ θανατηφόρος εἰς τὰ σχολεῖα τῆς Θεσσαλονίκης, τὰ ὁποῖα καταβάλλουσι πᾶσαν πρόνοιαν καὶ φροντίδα ὑπὲρ τῆς εὐπαγοῦς καὶ στερεᾶς μορφώσεως οὐ μόνον τοῦ νοῦς, ἀλλὰ καὶ τῆς καρδίας καὶ τοῦ θρησκευτικοῦ φρονήματος τῶν νέων.

Καὶ ταῦτα μὲν ἐν γένει καὶ οἱονεὶ ἐπαναληπτικῶς περὶ τῶν ἐν τῷ σχολείῳ ἐφέτος· ἤδη δὲ μεταβαίνω εἰς τὰ καθ' ἕκαστα τῶν μαθημάτων, ἐφ' ὧν γενήσονται ὁσονοῦπω καὶ αἱ προφορικαὶ ἐξετάσεις. Δύο προγράμματα συνετάχθησαν ἐξ ἀνάγκης ἐπὶ τοῦ παρόντος σχολειακοῦ ἔτους, καὶ κατὰ μὲν τὸ πρῶτον συμπαρελήφθη καὶ πέμπτη ἀνωτέρα τάξις Γυμνασίου, ὡς ἀνωτέρω εἶπον, ἀλλ' ἔμεινεν ἐν ἐνεργείᾳ ἕνα μόνον μῆνα· κατὰ δὲ τὸ δεύτερον, ὅπερ ἔμεινεν ἐν χρήσει μέχρι τοῦ τέλους τῶν μαθημάτων,

συμπαρελήφθη μὲν καὶ ἡ ἀνωτέρω ἐκείνη τάξις, ἀλλὰ διὰ τὸ ἀνεπαρκὲς τοῦ προσωπικοῦ τῶν διδασκάλων μετὰ τοῦ ἡμίσεος τῶν μαθημάτων, οἷον Ἑλληνικῶν, Μαθηματικῶν, Λατινικῶν καὶ Γαλλικῶν, ἅπερ ἀνελάβομεν ἐκτὸς τῆς Γαλλικῆς ἑκουσίως ἐγώ τε καὶ ὁ παντὸς ἐπαίνου ἄξιος συνάδελφός μου Κύριος Κωνσταντῖνος εἰς ἐκτάκτους καὶ προσθέτους πρωϊνὰς ὥρας. Τούτων οὖν οὕτως ὁρισθέντων, ἐξηκολούθησεν ἡ τάξις ἐκείνη διδασκομένη τακτικῶς μέχρι τῶν ἑορτῶν τοῦ Πάσχα, καὶ τοι ἀριθμοῦσα πρῶτον μὲν πέντε, εἶτα τρεῖς καὶ τελευταῖον ἕνα μόνον μαθητήν, ἀλλ' ἀντάξιον πολλῶν καὶ κατὰ πάντα ἀξιόλογον νέον τὸν Λεωνίδαν Πασχάλη ἐκ Κασσάνδρας, παρ' οὗ προσδοκῶμεν κἀγὼ καὶ ἡ πατρὶς πολλὰ καὶ καλὰ ὑπὲρ ἁπάσης τῆς ἀτυχοῦς ἐκείνης Μακεδονικῆς χερσονήσου. Ἀλλὰ τίνος ἕνεκα δύναταί τις νὰ εἴπῃ, κάμνω μνείαν τάξεως ἤδη διαλελυμένης, μαθητῶν μὴ παρευρισκομένων εἰς τὰς ἐξετάσεις; Ἵνα ἴδητε, ἄνδρες Θεσσαλονικεῖς, ὅτι οὐδὲν ἀκατόρθωτον, ὅταν ὑπάρχῃ θέλησις καὶ ἀπόφασις ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ καλοῦ σταθερά. Ἡ τάξις ἐκείνη ἔπρεπε δυοῖν θάτερον, ὡς πέρυσι δημοσίως ἐξεφράσθην, ἢ νὰ διαλυθῇ ἢ νὰ προδιβασθῇ εἰς τάξιν γυμνασίου ἅμα ἐπέμεινα ζητῶν ὑπὲρ τῆς τιμῆς τῆς πόλεως ὑμῶν τὸ δεύτερον, καὶ εὑρέθην σύμφωνος περὶ τούτου καὶ μετὰ τῶν ἐντίμων μελῶν τῆς Ἐφορείας, συνεργοῦντος φιλοτίμως καὶ τοῦ φιλομούσου προέδρου αὐτῆς, ἐνεκρίθη, παρεδέχθη καὶ ἐτέθη εἰς ἐνέργειαν ἡ παραιτέρω ἐξακολούθησις αὐτῆς, καὶ τοι τῶν σχολείων ὑστέρημα χρηματικὸν ἐ ὄντων· « Λοιπὸν καταβάλλομεν ἐξ ἰδίων, εἰπόν τινες τῶν κυρίων Ἐφόρων πέρυσι, καταβάλλομεν ἐξ ἰδίων ὅταν εἰς τὸ δημόσιον ὑπάρχῃ χρηματικὸν ἔλλειμα. » Δικαίως λοιπὸν δύναμαι νὰ ἐπισυνάψω δημοσίως ἐνταῦθα τὴν προσήκουσαν εὐχαριστίαν καὶ εὐγνωμοσύνην ἰδίως ἐμοῦ τε καὶ τῆς πατρίδος καὶ τῶν μαθητῶν αὐτῶν πρὸς τὰ ἀξιότιμα μέλη τῆς φιλομούσου Ἐφορείας ἐπὶ τοῦ παρόντος ἔτους, ἅτινα ἐδείξαν καὶ λόγῳ καὶ καὶ πράγματι τί δύναται ἡ ἀγαθὴ προαίρεσις, ὅταν συνοδεύηται καὶ ὑπὸ τοῦ πλούτου.

Κατὰ τὸ δεύτερον λοιπὸν ἐν ἐνεργείᾳ τοῦ Σχολείου πρόγραμμα ἐδιδάχθησαν ἀνελλιπῶς τὰ ἑφεξῆς μαθήματα·

Ἐν μὲν τῇ Α'. καὶ ἀνωτάτῃ τάξει τοῦ Σχολείου ἐδιδάχθησαν ἑλληνικὰ μετὰ τοῦ ἀ. καὶ β'. μέρους τοῦ Συντακτικοῦ Ἀσωπίου 14 ὥρας καθ' ἑβδομάδα, Λατινικὰ μετὰ τοῦ τυπικοῦ μέρους τῆς Γραμματικῆς 2 ὥρας, Μαθηματικὰ ἤτοι Γεωμετρίας στοιχειώδους βάφα τὰ τέσσαρα πρῶτα κεφάλαια 4 ὥρας καὶ ἡμίσειαν, Γεωγραφία πολιτικὴ τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας 3 ὥρας, Ἱστορία Μακεδονικὴ ἀπὸ τῶν διαδόχων Ἀλεξάνδρου τοῦ Α'. μέχρι τῆς καταστροφῆς τοῦ Μακεδονικοῦ κράτους 4 ὥρας καὶ ἡμίσειαν, καὶ Γαλλικὰ 3 ὥρας καθ' ἑβδομάδα. Καὶ τὰ μὲν Ἑλληνικὰ μετὰ τοῦ Συντακτικοῦ συγκείμενα ἐκ τοῦ κατὰ Λεωκράτους λόγου τοῦ Λυκούργου καὶ τῶν τριῶν τοῦ Δημοσθένους Ὀλυνθιακῶν, ἐν οἷς δὲ ἀναγνώσεως ἐκ τῆς πρὸς Φίλιππον ἐπιστολῆς τοῦ Ἰσοκράτους καὶ τοῦ Τίμωνος τοῦ Λουκιανοῦ ἐδιδάχθησαν ὑπὸ τοῦ πρωτεύοντος τῆς τάξεως διδασκάλου Ν. Νικολέους μετ' ἀναλύσεως καὶ ἐφαρμογῆς τῶν διδαχθέντων κανόνων τοῦ συντακτικοῦ· ἐπίσης δὲ παρὰ τοῦ ἰδίου καὶ ἡ Γεωγραφία καὶ ἡ Μακεδονικὴ Ἱστορία. Τὰ δὲ Λατινικὰ συγκείμενα ἐξ ἁπλῶν φράσεων καὶ μύθων μετ' ἐφαρμογῆς τοῦ τεχνολογικοῦ καὶ τὰ μαθηματικὰ ἐδιδάχθησαν ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου Γ. Οἰκονόμου, πρωτεύοντος διδασκάλου τῆς Β'. τάξεως· τὰ δὲ Γαλλικὰ, συνιστάμενα ἐξ ἑρμηνείας ἀνεκδότων καὶ μύθων, τοῦ ιέ. βιβλίου τοῦ Τηλεμάχου καὶ τοῦ ἀ. ἐλεγείου ἐπὶ τοῦ Μεσσηνιακοῦ πολέμου, ἐδιδάχθησαν μεθ' ὅλου τοῦ τεχνολογικοῦ καὶ ἀρχῶν συντακτικοῦ μετὰ ἁπλῶν θεμάτων ὑπὸ τοῦ Ἐμμανουὴλ Κυριακοῦ, πρωτεύοντος διδασκάλου τῆς Δ'. τάξεως. Ὁ καλὸς οὗτος καὶ φιλότιμος νέος ἔχων ἱκανότητα ἐξιδιασμένην ἐν τῇ Γαλλικῇ, ὅσαν ἐγχωρεῖ εἰς Ἕλληνα διδαχθέντα τὴν γλῶσσαν ἐν Ἑλλάδι, ἐδίδαξε τὰ Γαλλικὰ καὶ ἐν τῇ διαλυθείσῃ τάξει τοῦ Σχολείου καὶ τοι ἐπὶ μισθῷ μὴ ἀνταξίῳ· ἀλλ' αὐτῷ μὲν προσήκει ἔπαινος εἰς ἠθικὴν τοὐλάχιστον ἀμοιβήν, ἡ δὲ μέλλουσα τῶν ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων Ἐφορεία πρέπει νὰ λάβῃ πρόνοιαν ἐγκαίρως, ἵνα ἀντικαταστήσῃ αὐτὸν, ἀπολυόμενον τῆς δημοσίου θέσεως κατὰ συμφωνίαν, ἐπὶ τῶν Γαλλικῶν τοὐλάχιστον μαθημάτων.

Ἐν τῇ Β'. τάξει ἐδιδάχθησαν Ἑλληνικὰ καὶ Γραμματικὴς τὸ περὶ ἀνωμαλίας ῥημάτων, παραγωγῆς καὶ συνθέσεως μετ' ἐπαναλήψεως καὶ ἐφαρμογῆς ὅλου τοῦ τεχνολογικοῦ 12 ὥρας καθ' ἑβδομάδα, μαθηματικὰ ἤτοι συνέχεια καὶ τέλος τῆς πρακτικῆς Ἀριθμητικῆς 4 ὥρας καὶ ἡμίσειαν, Ἱστορία Ἑλληνικὴ 4 ὥρας καὶ ἡμίσειαν, Γεωγραφία τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου καὶ τῆς Εὐρώπης μέχρι τῆς ποταμογραφίας αὐτῆς 3 ὥρας, Ἀνθρωπολογίας τὸ σωματολογικὸν μέρος 2 ὥρας καὶ Κατήχησις Ἱερὰ 3 ὥρας καθ' ἑβδομάδα. Τὰ Ἑλληνικὰ μετὰ τῆς Γραμματικῆς συνιστάμενα ἐκ τοῦ Περὶ παίδων ἀγωγῆς τοῦ Πλουτάρχου, τοῦ Ἐπιταφίου τοῦ Λυσίου καὶ ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας Ξενοφῶντος ἐν εἴδει ἀναγνώσεως ἐδιδάχθησαν ὑπὸ τοῦ Κ. Γ. Οἰκονόμου, πρωτεύοντος διδασκάλου τῆς τάξεως, ἐπίσης δὲ καὶ τὰ μαθηματικά. Ἡ Ἑλληνικὴ Ἱστορία ἐδιδάχθη ὑπὸ τοῦ Ν. Νικολέους, ἡ δὲ Γεωγραφία καὶ Ἀνθρωπολογία ὑπὸ τοῦ Ἰ. Ἀγαθοπούλου, πρωτεύοντος διδασκάλου τῆς Γ'. τάξεως. Ἡ Ἱερὰ Κατήχησις ἐδιδάχθη ὑπὸ τοῦ Ἀμβροσίου, συμπληρωτικοῦ διδασκάλου τῶν ἱερῶν μαθημάτων ἐπὶ τῶν τριῶν τάξεων καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας ἐπὶ τῆς τετάρτης.

Ἐν τῇ Γ'. τάξει ἐδιδάχθησαν Ἑλληνικὰ μετὰ τοῦ τεχνολογικοῦ μέρους τῆς Γραμματικῆς μέχρι τῶν εἰς μι ῥημάτων 12 ὥρας καθ' ἑβδομάδα, Ἀριθμητικὴ πρακτικὴ μετ' ἐξασκήσεως καὶ λύσεως διαφόρων προβλημάτων μέχρι τῶν δεκαδικῶν 4 ὥρας καὶ ἡμίσειαν, Γεωγραφία τῆς Ἑλληνικῆς χερσονή-

σου 3 ὥρας, Ἀρχαιολογία ἐπίτομος Ἑλληνικὴ 2 ὥρας καὶ Ἱερὰ Ἱστορία τῆς νέας Διαθήκης 3 ὥρας καθ' ἑβδομάδα. Τὰ Ἑλληνικὰ μετὰ τῆς Γραμματικῆς καὶ τῆς προσηκούσης Τεχνολογίας συγκείμενα ἐκ τοῦ περὶ προσευχῆς λόγου τοῦ Χρυσοστόμου, τοῦ Πίνακος τοῦ Κέβητος καὶ δύο κεφαλαίων τῆς Κύρου παιδείας Ξενοφῶντος ἐδιδάχθησαν ὑπὸ τοῦ Ἰ. Ἀγαθοπούλου διδασκάλου τῆς τάξεως, ἐπίσης δὲ καὶ ἡ Γεωγραφία. Τὰ μαθηματικὰ ὑπὸ τοῦ Κ. Οἰκονόμου, ἡ Ἀρχαιολογία ὑπὸ τοῦ Ἐμμανουὴλ Κυριακοῦ καὶ ἡ Ἱερὰ Ἱστορία ὑπὸ τοῦ Ἀμβροσίου.

Ἐν δὲ τῇ Δ'. τάξει ἐδιδάχθησαν Ἑλληνικὰ μετὰ τοῦ τυπικοῦ μέρους τῆς Γραμματικῆς καὶ μικρᾶς ἐπ' αὐτοῦ θεωρίας 12 ὥρας καθ' ἑβδομάδα, Ἀριθμητικὴ μέχρι τῶν κλασματικῶν ἀριθμῶν μετ' ἐφαρμογῆς ἐπὶ τῶν προβλημάτων 4 ὥρας καὶ ἡμίσειαν, Ἱστορία Ἑλληνικὴ ἐπίτομος 2 ὥρας, Γεωγραφία πολιτικὴ τῆς Εὐρώπης, Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς 3 ὥρας καὶ Ἱερὰ Ἱστορία τῆς παλαιᾶς Διαθήκης 3 ὥρας καθ' ἑβδομάδα. Καὶ τὰ μὲν Ἑλληνικὰ μετὰ τῆς Γραμματικῆς καὶ συντόνου τεχνολογίας συγκείμενα ἐξ Αἰσώπειων μύθων, ἀποφθεγμάτων, Αἰλιανοῦ ποικίλης Ἱστορίας, Λουκιανοῦ νεκρικῶν διαλόγων καὶ τοῦ ἐνυπνίου, καὶ τοῦ εἰς τὴν παραβολὴν τοῦ Ἀσώτου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ἐδιδάχθησαν ὑπὸ τοῦ Ἐμμ. Κυριακοῦ διδασκάλου πρωτεύοντος τῆς τάξεως, ἐπίσης δὲ καὶ ἡ Ἀριθμητική. Ἡ Γεωγραφία ἐδιδάχθη ὑπὸ τοῦ Ἰω. Ἀγαθοπούλου, ἡ δὲ Ἑλληνικὴ καὶ Ἱερὰ Ἱστορία ὑπὸ τοῦ Ἀμβροσίου.

Ταῦτα καὶ τοιαῦτα καὶ τὰ μαθήματα τοῦ παρόντος ἔτους, διδαχθέντα ἅπαντα, ὡς εἴδετε, κατ' εἶδος καὶ μετὰ τῆς προσηκούσης ἐπιμελείας, προσοχῆς καὶ ἀναπτύξεως παρὰ τῶν ἀγαπητῶν μοι συναδέλφων καὶ ἀγαθῶν συνεργατῶν τοῦ ἠθικοῦ τούτου φυτωρίου τῶν Μουσῶν, πρὸς οὓς ὀφείλεται καὶ δημοσίᾳ ἔπαινος. Μαθηταὶ δὲ ἐνεγράφησαν ἐρέτος ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν μαθημάτων μέχρι τοῦ Πάσχα 126 καταταχθέντες εἰς τὰς πέντε τοῦ Σχολείου τάξεις, ὡς ἑξῆς: 5 εἰς τὸ Α'. τμῆμα τῆς Α'. τάξεως, οἵτινες καὶ διελύθησαν ἅπαντες, ὡς ἀνωτέρω εἶπον· 12 εἰς τὸ Β'. τμῆμα τῆς Α'. τάξεως, ἐξ ὧν ἔμεινον μόνον 6, δύο ἐξ αὐτῶν ὑποβιβασθέντων· 32 εἰς τὴν Β'., ἐξ ὧν μένουσιν μόνον 23, τινῶν μὲν ὑποβιβασθέντων, τινῶν δὲ καὶ ἀπελθόντων 32 εἰς τὴν Γ'. ἐξ ὧν 10 ἀνεχώρησαν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἔτους, καὶ 45 εἰς τὴν Δ'. καὶ τελευταίαν, ἐξ ὧν ἔμειναν 38. Ἐφοίτησαν λοιπὸν εἰς τὸ Σχολεῖον τακτικῶς μέχρι τοῦ τελευταίου κατὰ Μάϊον διαγωνισμοῦ 91, ἀνεχώρησαν δὲ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἔτους κατὰ διαφόρους καιροὺς 35. Παρετηρήθη δὲ μετὰ λύπης ὅτι ἐκ τῶν ἀναχωρησάντων πρὸ τοῦ τέλους τοῦ ἔτους οἱ πλεῖστοι εἶναι Βλαχολειβαδῖται καὶ ἀλλοδαποί· ἐκ δὲ τῶν ἀλλοδαπῶν εἰς εἶναι ἐκ τῆς Σερβίας, εἷς ἐκ Σκοπίων, εἷς ἐκ Κοζάνης, εἷς ἐκ Βελβενδοῦ, 3 ἐκ τῆς Χαλκιδικῆς, 5 ἐκ τῆς Πέλλης καὶ Βοδινῶν, οἱ δὲ λοιποὶ κάτοικοι τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τινες ἐκ τῶν περιοίκων αὐτῆς. Ἡ ἐν τῷ Σχολείῳ συμπεριφορὰ τῶν μαθητῶν ἐφέτος εἶναι ἐν γένει καλὴ καὶ εὐχαριστοτέρα τῆς πέρυσιν, ἐξαιρουμένων μόνον ὀλίγων, οἵτινες κακῶς ἅπαξ ἀνατραφέντες καὶ μετὰ κακοήθων παίδων τῆς ἀγορᾶς ἐν γνώσει τῶν γονέων συγχρωτιζόμενοι, οὔτε διωρθώθησαν, καὶ οὔτε εἶναι ἐλπὶς εἰς τὸ μέλλον, ἂν καὶ πολλάκις ἔλαβον περὶ αὐτῶν ἔντονα μέτρα, ποιήσας τὰς προσηκούσας παρατηρήσεις πρός τε τοὺς γονεῖς καὶ τοὺς κηδεμόνας αὐτῶν.

Ἐπέρανα, Κύριοι ἀκροαταί, ἐπέρανα καὶ τὸ δεύτερον μέρος τοῦ λόγου μου μετὰ μακρᾶς μὲν ἴσως, ἀναγκαίας δὲ διὰ τὴν ἀκριβῆ ἔκθεσιν τῶν ἐν τῷ σχολείῳ πολυλογίας, ἀνθ' ἧς ἐξαιτοῦμαι δι' ἀγάπην τῆς πατρίδος συγγνώμην φιλικήν. Σὺ δέ, ὦ πολιὰ καὶ σεβασμία κορυφή, Παναγιώτατε πάτερ ἡμῶν καὶ ποιμενάρχα, σεβασμιώτατοι Ἀρχιερεῖς τοῦ ὑψίστου, τὸ ἅλας τῆς πίστεως, τὸ φῶς τοῦ κόσμου καὶ τὸ καλὸν πρὸς πάντας παράδειγμα, ὑμεῖς, λέγω, οἵτινες διηνεκῶς ἀναφέρετε πρὸς Θεὸν ἀνακμάκτους καὶ λογικὰς θυσίας ὑπὲρ ἡμῶν καὶ τοῦ λογικοῦ ὑμῶν ποιμνίου, ἐμβατεύσατε καὶ ἤδη νοερῶς εἰς τὰ ἄδυτα τῆς τριαδικοῦ Θεότητος διὰ τῶν πανιέρων ὑμῶν εὐχῶν, ὑψώσατε χεῖρας ἱκετίδας πρὸς τὸν οὐράνιον πατέρα τῶν φώτων καὶ χορηγὸν τῆς ἀληθοῦς σοφίας καὶ κάμψατε τὴν ἀγαθότητα αὐτοῦ, ἵνα ἐπιβλέπῃ καὶ τοῦ λοιποῦ ἵλεῳ τῷ ὄμματι ἐπὶ τὴν ταπεινὴν ταύτην σχολὴν καὶ τὴν ἐν αὐτῇ νεολαίαν. Ἐπικαλέσθητε τὴν ἐπιφοίτησιν τοῦ παναγίου καὶ ζωοποιοῦ Πνεύματος ἐπὶ τὰ ἀῤῥῶ ταῦτα καὶ ἄκακα τῆς πατρίδος τέκνα, καθώς ποτε ἐφ' ἕνα ἕκαστον τῶν μαθητῶν καὶ Ἀποστόλων, τῶν ὁποίων ἑορτάζομεν σήμερον καὶ τὴν ἐπέτειον μνήμην. Εὐχήθητε ἐγκαρδίως ἀκλόνητον στερέωσιν καὶ γιγαντιαίαν πρόοδον εἰς τὰ σχολεῖα τῆς πόλεως ταύτης, ἵνα καὶ τοῦ λοιποῦ καταστῇ « τύπος πᾶσι τοῖς πιστεύουσι καὶ τοῖς ὁμογενέσιν ἐν τῇ Μακεδονίᾳ » ζωὴν μακροημερεύουσαν καὶ ὑγιείαν ἀμετάπτωτον εἰς τοὺς φιλομούσους Ἐφόρους τῶν ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων, εἰς τοὺς φιλοτίμους συνδραμεῖς καὶ ἀληθεῖς προστάτας τῆς παιδείας καὶ εἰς ἅπαντας τέλος τοὺς φιλοκάλους πολίτας καὶ τοὺς συνελθόντας σήμερον φιλοθεάμονας ἀκροατάς. Εὐλογεῖτε ὁλοψύχως διδάσκοντας καὶ διδασκομένους, γονεῖς καὶ μαθητὰς καὶ πάντα φίλον τοῦ καλοῦ καὶ τῆς προόδου τῆς πατρίδος, ἐπευχόμενοι ἀκάματον ζῆλον καὶ προκοπὴν ἐπὶ τὰ κρείττω, ἠθῶν διόρθωσιν καὶ ἀρετῆς ἐπίδοσιν, ὅπως ἔν τε τῷ παρόντι λάβωσι κατ' ἀναλογίαν τὴν ἠθικὴν ἀμοιβὴν τῶν πόνων αὐτῶν καὶ ἐν τῷ μέλλοντι τύχωσι τῆς μερίδος τῶν ἐκλεκτῶν καὶ τῶν κατ' ἐπαγγελίαν στεφάνων.

Ὑμεῖς δέ, ὦ φίλτατα τέκνα φιλοστόργων γονέων, φίλοι μου καὶ ἀδελφοὶ μαθηταί, σέβεσθε τὸν πνευματικὸν ὑμῶν φιλόμουσον πατέρα καὶ ποιμενάρχην, τοὺς ἀξιοτίμους Ἐφόρους καὶ εἰλικρινεῖς προστάτας τοῦ φωτισμοῦ ὑμῶν. Φοβεῖσθε τὸν Θεὸν καὶ τιμᾶτε τὸν βασιλέα, εὐλαβεῖσθε σοὺς γονεῖς καὶ ἀγαπᾶτε τὴν πατρίδα, μηδέποτε ἀνεχόμενοι νὰ

φανῆτε ἀνάξιοι τῶν προσδοκιῶν αὐτῆς καὶ τοῦ λαμπροῦ παρελθόντος τῶν προγόνων ἡμῶν Μακεδόνων. Μνημονεύετε ἀπαναταχοῦ καὶ πάντοτε τῶν ἡγουμένων ἡμῶν, τῶν καλοθελητῶν καὶ φίλων ἡμῶν, οἱ διδασκάλων, οἵτινες « τὰ πάντα τοῖς πᾶσιν ἐγένοντο», ἵνα τοὺς πάντας ἐξ ὑμῶν κερδήσωσιν ». Ἔχετε πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν τὰ ὁποῖα ὀφείλετε ἐν τῇ κοινωνίᾳ χρέη, καὶ μὴ λησμονεῖτε τὴν εὐθύνην, εἰς ἣν καὶ σήμερον ὑπόκεισθε, μέλλοντες νὰ δώσητε λόγον τῶν ἐν τῷ Σχολείῳ πράξεων ὑμῶν, ἐξετάσεις ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐδιδάχθητε μαθημάτων. Ἀλλὰ μὴ δειλιᾶτε· τὰ ἔργα ἡμῶν δὲν ἦσαν ἔργα σκότους, ἀλλὰ φωτός. Οἱ ἀκροαταὶ ὑμῶν εἶναι γονεῖς, εἶναι πολῖται, εὐμενεῖς ἐπικριταὶ καὶ αὐτῶν τῶν ἐλλείψεων, τυχόν· διότι γνωρίζουσιν ἐκ πείρας ὅτι « ἐν ἅπασι τὸ τέλειον ἀδύνατον, » πολλῷ δὲ μᾶλλον ὑμῖν, οἵτινες καὶ νέοι ἔτι εἶσθε καὶ ἀσυνήθεις μάλιστα εἰσέτι εἰς τὴν ποικιλίαν τῶν μαθημάτων καὶ τὴν καλὴν καὶ τακτικὴν χρῆσιν τοῦ μαθηματικοῦ βίου. Θαρρεῖτε λοιπὸν καὶ ἐφέτος καὶ προτέλθετε μετ' αἰδοῦς καὶ σεβασμοῦ, ἀφοῦ προηγουμένως ἐπικαλεσθῆτε τὴν ἐξ ὕψους βοήθειαν καὶ τὴν εὐχὴν τῆς πατρίδος μετ' ᾠδῶν πνευματικῶν.

Η ΚΥΡΙΑ ΛΕΒΡΥΝ.

—ooo—

Τὴν εἰκόνα τῆς Κυρίας Λεβρὺν (Louise-Elisabeth Vigée Le Brun) παραθέτομεν ἐνταῦθα, μόνον διότι ὑπῆρξε γυνὴ ὡραία, γενναία καὶ διακεκριμένη τεχνῖτις. Γεννηθεῖσα ὑπὸ ζωγράφου, ἐδιδάχθη ὑπ' αὐτοῦ τὰς πρώτας εἰδήσεις τῆς ζωγραφίας, συντελεσάντων εἰς τοῦτο καὶ ἄλλων τεχνιτῶν, φίλων τοῦ πατρός της. Τοιαύτην δὲ εἶχε κλίσιν ἡ νέα εἰς ταύτην τὴν τέχνην, ὥστε δεκαπενταετὴς ἔτι ἐξιστόρησε θαυμασίως τὸ ὁμοίωμα τῆς μητρός της· Ὑπανδρευθεῖσα τὸν 1780 τὸν Κ. Le Brun, πλούσιον εἰκόνων ἔμπορον, ἐγένετο μέλος τῆς Ἀκαδημίας εἰς ἣν προσέφερε πρῶτον τὴν εἰκόνα τοῦ Ἰωσὴφ Βερνέτ, μεγάλου τεχνίτου, καὶ τὸ 1787 ἐζωγράφησε τὴν βασίλισσαν Μαρίαν Ἀντωνίναν.

Εἶχε δὲ φθάσει εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς δόξης καὶ τοῦ πλούτου, ὅτε ἡ ἐπανάστασις ἠνάγκασεν αὐτὴν ν' ἀπαρνηθῇ καὶ τοῦτον καὶ ἐκείνην· διότι, ὡς ζωγραφήσασα τὴν εἰκόνα τῆς ἀτυχοῦς βασιλίσσης, ἐμελ-

λε καὶ αὐτὴ νὰ ὑποστῇ τὴν αὐτὴν τύχην. Προλαβοῦσα λοιπὸν ἀνεχώρησε καὶ περιῆλθε τὴν Εὐρώπην, ὅπου ἀξιολόγου ἔτυχεν ὑποδοχῆς. Καὶ ἐν Νεαπόλει μὲν ἐζωγράφησε τὴν διαβόητον ἐρωμένην τοῦ Νέλσωνος, τὴν Κ. Ἅμιλτον, ἐν Ῥώμῃ δὲ τὴν αὐτοκράτειραν Μαρίαν καὶ ἑαυτήν, ὅπως δημοσιεύσομεν αὐτὴν ἐνταῦθα, ἐν Πετρουπόλει Αἰκατερίνην τὴν Β'. καὶ τὰς δουκήσσας Ἑλένην καὶ Ἀλεξάνδραν, ἐν Βερολίνῳ τὴν βασίλισσαν τῆς Πρωσσίας, καὶ ἐν Λονδίνῳ τὴν τοῦ ἡγεμονόπαιδος καὶ διαδόχου.

Ἐπανελθοῦσα τὸ 1801 ἔτος εἰς Γαλλίαν, ἐξέθηκεν εἰς τὸ ἐπικροτοῦν δημόσιον τὰς εἰκόνας τῆς Καταλάνης, τῆς Στάελ, τοῦ βασιλέως τῆς Πολωνίας Πονιατόφσκη, τῆς δουκήσσης Κλέβης καὶ ἄλλων. Ἐξέθηκε δὲ καὶ τὴν εἰκόνα τῆς καρατομηθείσης βασιλίσσης, μὴ φοβουμένη πλέον νὰ πάθῃ καὶ αὐτὴ ὅ,τι καὶ ἡ ἀπεικονισθεῖσα.

Ἀπέθανε δὲ τὸ 1842 ἔτος, προβεβηκυῖα μὲν τὴν ἡλικίαν, ἀλλ' ὁσημέραι ζωγραφοῦσα, ἐνίοτε δὲ συγγράφουσα καὶ τὰς *Ἀναμνήσεις* αὐτῆς.

Ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, ἡ Κ. Λεβρὺν ὑπῆρξε γενναία, φιλάνθρωπος καὶ μέχρις ἀσωτίας φιλελεήμων· ἐπειδὴ δὲ δὲν ἀπέβαλε πώποτε τὰς αἰτήσεις τῶν δυστυχῶν, κατήντησεν ἄσυλον αὐτῶν ὁ οἶκός της· καὶ οὐ μόνον τῶν δυστυχῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν προσποιουμένων ἔνδειαν ὅπως ἀπατήσωσιν αὐτήν. Καὶ ὁσάκις ἔλεγέ τις πρὸς αὐτήν, «Κ. Λεβρὺν, πρόσεχε διότι σὲ κλέπτουσι ψευδόμενοι,— ἡ ἁμαρτία, ἀπεκρίνετο, εἰς τὸν λαιμόν των. Πλὴν τούτου, πῶς νὰ τοὺς διακρίνω, ἀφοῦ οἱ πλεῖστοι αὐτῶν κλαίοντες λέγουσιν ὅτι θὰ φονευθῶσιν ἐξ ἀπελπισίας ;»

Ἐκληροδότησε δὲ εἰς τὸ Μουσεῖον τοῦ Λούβρου ὅλας τὰς εἰκόνας της.

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟΝ

ΤΗΣ ΚΑΘ ΗΜΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ.

(Ἴδε φυλλάδ. 180, σελ. 423, καὶ 187, σελ. 437.)

Ν.

Ναρδέγκι. Ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ποτὸν γλυκύ. Παρὰ τοῦ ἀρχαίου νάρδος.

Νεροποντία. Ἐν Κέᾳ. Ὄμβρος ῥαγδαῖος καὶ καταποντίζων, averse. Νερὸν — πόντος.

Νερουλὸν. « Αὐγὸν νερουλὸν » ἤγ. βρασμένον ὡς τὸ μελάτον.

Νιφυχόρ. Ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἰατρικόν τι ἐκ ῥοδοξύδου, ψωμίου ὀπτοῦ καὶ ἡδυόσμου ἢ ἄλλου εὐώδους χόρτου, ἐπιτιθέμενον εἰς τὸν στόμαχον καὶ τοὺς καρποὺς τῶν χειρῶν λυποθυμοῦντος ἢ ἀδυνάτου, ἵνα δοθῇ αὐτῷ τόνος, ἀναψυχὴ ἢ νέα ψυχή.

Νοτίζω. Ὅπως καὶ οἱ ἀρχαῖοι. « Τὰ ῥοῦχα εἶναι νοτισμένα » ὑγρά.

Νοσσίδα, νοσσύλισα. Ἐν Ἀθήναις καὶ Αἰγίνῃ. Ἡ ἀλλαχοῦ πουλαδίτσα· ἡ νεοσσὸς τῶν ἀρχαίων.

Νταρτανίζω. Cahoter. Λέξις πεποιημένη καὶ

Νταρτάνισμα. Cahotement. Ἀμφότερα τὰ τ προφέρονται ὡς *d*.

Νυκτέρι. « Κάμω νυκτέρι, » ἐργάζομαι τὴν νύκτα. Elucubration.

Νυστέριον. Τὸ ὄργανον δι' οὗ γίνεται ἡ ἀφαίμαξις, παρὰ τοῦ ἀρχαίου νύσσω.

Νύχι καὶ *κρέας.* Φίλοι ἀχώριστοι ὡς οἱ ὄνυχες ἀπὸ τοῦ κρέατος. Ἐν Μηκόνῳ λέγουσι « φηλὴ κλωστάρι » « ἀλλαχοῦ δὲ, « φηλὴ κλεδί. »

Ξ.

Ξαμόνω. Τὸ ἀλλαχοῦ σημαδεύω (Ζήτ. τὴν λέξ.)

Ξανοστίζω. « Ἐν Νάξῳ. « Φάγε ὀλίγον ὀπωρικὸν νὰ ξανοστήσῃς, » νὰ περάσῃ ἡ ἀνοστία τοῦ στόματός σου. Ἐκ-ἀνοστία.

Ξεθεόνω καὶ *ξεθεόνομαι.* Ὑπερβαλλόντως κοπιῶ. « Ἐξεθεώθηκα ἀπὸ τὴν δουλειάν, » καὶ « μὲ ἐξεθέωσες. » Παρατηρητέον μὴ παράγεται παρὰ τοῦ ἐκθέω τῶν ἀρχαίων.

Ξεκακίζω. « Ὁ καιρὸς ἐξεκάκισεν· » ἤτο κακὸς καὶ μετεβλήθη εἰς καλόν. Ἐκ-κακίζω.

Ξελογιάζω. Débaucher. Ἐκ-λόγος.

Ξεγοχάραγος. Ἐν Μυκόνῳ. Ζήτει χαραγή.

Ξενόμερον. Ἐν Μυκόνῳ. Ἄλλου μέρους. « Παιδίον, ζῶον ξενόμερον ».

Ξεπάγιασμα. Ἐν Κωνσταντ. Ἴδε *Χιονίστραις.* Ἐκ-πάγος.

Ξετιμόνω. Ἐν Ἀθήναις. Ἐκτιμῶ καὶ

Ξετιμωτὴς, ὁ ἐκτιμητής.

Ξεχειλίζω. Ἐκχειλίζω. « Ὁ ποταμὸς ἐξεχείλισε· » καὶ « μὴ ξεχειλίσῃς τὸ ποτήριον. » Καὶ μεταφορ. « Ἐξεχείλισεν ὁ θυμός του, » ἢ καὶ μόνον « ἐξεχείλισεν, » ἤτοι ἐπὶ πολὺ μὲν ἐγένετό τις ἐγκρατὴς ἑαυτοῦ, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἐξερράγη.

Ξερυπίζω. Ἐν Ἀθήναις. Πλύνω τὸν ῥύπον τῶν ῥούχων. Ἐν Κωνσταντινουπόλει λέγουσι· « ξεβγάζω τὰ ῥοῦχα ». Ἐκ-ῥύπος.

Ξεχειμάζω. Hiverner. Ἐκ-χειμών.

Ξωτί. Ἐν Ἀθήναις. Μέτρον ἐλαίου, οἴνου κλ. ἓξ ὀκάδων. Ὁ ξέστης τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων.

Ξυλιά. Coup, καὶ

Ξυλίζω. Donner des coups.

Ξυνισμένος. « Τί μούτρα ξυνισμένα εἶναι αὐτά ; » Quelle mine rechignée? Λέγομεν καὶ « ἐξύνισε τὸ πρόσωπόν του » καὶ « τὰ ἐξύνισεν ὁ καιρὸς, » ἤτοι μετεβλήθη ἐπὶ τὸ κακόν.

Ξεδικαιόνω. Ἐν Ἀθήναις. Ἀποδίδω δικαιοσύνην. Ἐκ-δικαιόω.

Ξεμυστηρεύομαι. Confier. Ἐκ-μυστήριον.

Ξεροκοκκινίζω. Ἐρυθριῶ ἀπὸ ἐντροπήν.

Ξεροκατάπινω. Μεταφ. Ὁσάκις ἀπορεῖ ἢ ἐντρέπεται ν' ἀπαντήσῃ τις εἰς τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ ἐχθροῦ ἢ τοῦ ἐπιπλήττοντος. « Τί ξεροκαταπίνεις καὶ δὲν ἀποκρίνεσαι; »

Ο.

Οὐρὸ ράμαρτον. Ἐν Σίφνῳ. Ἐπιφώνημα τοῦ ὁδηγοῦντος τοὺς ἀροτριῶντας βόας. Πιθανῶς χμαίρειον τέρας ὡς καὶ τῶν Μυκονίων τὸ μασοῦκα κιώρα, ἢ τὸ τοῦ Λουκιανοῦ (Ἀλέξ.) ἐκεῖνο· « Μόρφι ἐβάργουλις εἰς σκιὴν χνέγχικραγκ λείψει φάος. » Ὁ μακαρίτης Σπ. Βαλέτας, ὁ γλαφυρὸς συγγραφεὺς τοῦ *Γερολιμπέρη,* ἠρμήνευε τὴν ἴσως ἀνερμήνευτον ταύτην φράσιν διὰ τοῦ· *ὅρα ἵνα μὴ ἁμάρτῃς·* ὡσανεὶ ἔλεγεν ὁ ὁδηγὸς πρὸς τοὺς βόας· « προσέξατε μὴ παρεκτραπῆτε τοῦ αὔλακος. »

Οὔορός. Ἐν Πελοπον. καὶ Ἀθήν. Μάνδρα τῶν βοῶν.

Ὀμβροδέκτης. Ἐν Μήλῳ. Ἐν δὲ Ἀθήναις, βροδέκτης. Στέρνα.

Ὀπίστομα. Ἐπίῤ. Ἐπὶ-στόμα. Πρηνές.

Ὀπισθάγκωνα. Ἐπίῤ. Μὲ ἀγκῶνας δεδεμένους πρὸς τὴν ῥάχιν.

Ὄρμια. Θηλ. Ἐν Εὐβοίᾳ. Θοῦννος, ὅστις ἀλλαχοῦ λέγεται *Μαγιάτικον.* (Ἴδε τὴν λέξιν). Παρὰ τοῦ ὀρχόομαι, διότι ὀρχοῦνται καὶ πηδῶσι μετὰ πατάγου νηχόμενοι ἀθρόοι παρὰ τὴν νῆσον ἐκείνην.

Οὐριάζω. Παρὰ τοῦ ὠρύομαι. Καὶ μεταφ. « οὔριασε » καὶ « μὲ οὔριασες, » μὲ κατεζάλισες, vous m'avez abasourdi.

Οὔριος. Ἐν Χίῳ. Sol.

Π.

Παρά. Πρόθ. Εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν λέξεων σημαίνει ἄμιλλαν, οἷον· παρατρέχω, παραψάλλω. κτλ. Ἀλλαχοῦ δὲ ὑπερβολὴν· παρατρώγω, παραξυλόνω, κτλ. Λέγομεν καὶ *παραπέρνω.* « Μὲ παραπῆρες, » ἤτοι μὲ εἶπες λόγια δυσάρεστα πλέον τοῦ δέοντος.

Παγούριον. Ἐν Κωνσταντινουπ. Τῶν ἀρχαίων ὁ πάγουρος.

Παραγάδι. Εἶδος δικτύου.

Παραξυλόνω. Μεταφ. « Τὸ παραξύλωσες », ἤτοι ὑπὲρ τὸ δέον εἶπές τι ἢ ἔπραξες.

Παλληκάρι, καὶ

Παλληκαριά. Παρὰ τοῦ ἀρχαίου *παλλαξ.*

Παράγόνω. Θάπτω.

Παλάβραις. Μεγαλοῤῥημοσύναι, blagues. « Μὴ κόπτεις παλάβραις ». Ἡ λέξις Ἱσπανική.

Παντέρημος. Πάντη ἢ ἀπὸ πάντα ἔρημος.

Παντανάτος. Toujours présent. Πάντα - νὰ - αὐτός.

Παραμπήγω. Ἐν Ἀθήναις. Ἐμβολιάζω, καὶ παράκηγος, τὸ ἐμβολιαζόμενον δένδρον. Παρὰ—ἐμπήγω.

Πάταρος. Ἐν Θεσσαλίᾳ. Ὁ ἀλλαχοῦ λεγόμενος μπάτσος. Παρὰ τοῦ πατάσσω.

Παλαμάρι. Ἀπόγειον. Παλάμη—ἄρω.

Παρηγῶ. Ἐν Μεγάροις. Καθαρίζω, φροκαλῶ. « Παρηγῶ τὴν οἰκίαν. »

Παγάνα. Battue, πρὸς ἀνεύρεσιν ζώων, λιστῶν, κτλ. Ἴσως παρὰ τοῦ *πάγη* τῶν ἀρχαίων, καθόσον μάλιστα διὰ ταύτης δὲν ἐνδοῦν μόνον τὴν παγίδα, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν ἄλλην ἐπίθεσιν κατὰ τῶν θηρωμένων.

Παράωρα. Ἐπίῤ. « Ἦλθες παράωρα. » Ἐν δὲ Θεσσαλίᾳ καὶ ὀνομαστικῶς· « εἰς τὰ παράωρα τῆς νυκτός. »

Παραπούλια. Ἐν Ἀθήναις. Εἶδος λαχάνων.

Παραφέρνω. Τῶν ἀρχαίων τὸ παρεμφέρω; προσομοιάζω.

Παραμερίζω. Ἐνεργ. καὶ αὐτοπ. Mettre de côté, et se retirer. « Παραμέρισε τοῦτο τὸ πρᾶγμα, » καὶ « ἐπαραμέρισα διὰ νὰ περάσῃ. »

Πετάκια. Ἐν Πελοπον. Οἱ σκώληκες τοῦ τυρίου. Παρὰ τοῦ *πετῶ·* ἀλλαχοῦ δὲ λέγονται καὶ *πηδούλια* παρὰ τοῦ πηδῶ.

Πετράερον. Οὐδ. Ἐν Κεφαλλ. Ὁ ὑψηλόθεν ἐρχόμενος ἀήρ. Πέτρα-ἀήρ.

Πέρνω. Πρόσθες εἰς τὰ Ἀτ. Δ'. σελ. 414 καὶ ταύτην τὴν σημασίαν· « ἐπῆρεν ἐπάνω του, » ὑπερηφανεύθη.

Πεντόβολον. Παιγνιὰ παιζομένη διὰ πέντε βόλων.

Πεζοδρόμος. Ὁ ταχυδρόμος.

Πεστίλι. Ἐν Κωνσταντίν. Pastille.

Πέραμα. Εἶδος πλοιαρίου.

Περατικά. Ἐν Ἀθήναις. Εὐχὴ πρὸς ἀσθενοῦντα. Τὸ ἀλλαχοῦ περαστικά.

Περίδρομος. Ἴδε Κάρναξι.

Πετρόψαρον. Εἶδος ἰχθύος.

Πέρκα. Ὅπως καὶ οἱ ἀρχαῖοι.

Πεζόβολος. Ἐν Ζακύνθῳ. Δίκτυον. Παρὰ τοῦ δωρικοῦ πέζα, σημαίνοντος πᾶσαν ἄκραν, καὶ αὐτὸν τὸν αἰγιαλόν, καὶ τοῦ βάλλω· διότι παρὰ τὴν ἀκτὴν ἱστάμενοι οἱ ἁλιεῖς ῥίπτουσι τὸν πεζόβολον.

Πεζούλι. Τὸ θρανίον, καὶ *πεζούλα* ὁ θράνος.

Πηγαίνω. Ἐπάησα ἀντὶ τοῦ ὑπῆγον, καὶ εἰς μόνον τὸν ἀόριστον.

Πηδούλια. Ἴδε Πετάκια.

Πητταράκια. Ἐν Μιτυλήνῃ. Ὁ ἐποστρακισμὸς τῶν ἀρχαίων. Βεβαίως ἐκ τοῦ πήττα, διότι τὸ ὄστρακον ἐπιψαῦον τῆς θαλάσσης σχηματίζει μικροὺς κύκλους ὡς μικρὰς πήττας. Περὶ τῆς ἐτυμολογίας τῆς λέξεως πήττα πολλαὶ ὑπάρχουσιν εἰκασίαι· τὸ κατ' ἐμὲ ὅμως ὑποθέτω ὅτι αὕτη παράγεται παρὰ τοῦ πήττω τοῦ σημαίνοντος πήγνυμι.

Πιστιοῦ. Ἐπίῤ. Ἐπὶ ἀναβολῇ, à crédit. Παρὰ τοῦ πίστις· τὸ δὲ *π* προφέρεται ὡς *b*, *ἐ-μπιστιοῦ.*

Πιλαλῶ. Τρέχω δρομαίως.

Πιλατεύω. Tourmenter, ἀνησυχῶ, βασανίζω. « Τί μὲ πιλατεύεις; » Ἀπὸ τὸν Πιλάτον τὸν βασανίσαντα τὸν Χριστόν.

Πίτος. Ἐν Πελοπον. « Τὸ μαλὶ ἔχει πολὺν πίτον » ἤτοι ῥύπον πολύν (suint). Ἡ λέξις ἀρχαιοτάτη, ἐν χρήσει μάλιστα παρὰ ποιηταῖς.

Πιστικός. Βοσκός, διότι οἱ ἔχοντες ποίμνια ἐμπιστεύονται αὐτὰ εἰς τοὺς βοσκούς. Ἰδοὺ τί ἀνακινώσκομεν εἰς τὰ Βασιλικά· « Πιστικὸς λέγεται ὃ ἐμπιστεύονταί τινα πράγματα, διὰ τοῦτο καὶ τὸν κριθέντα ἀξιόπιστον εἰς φυλακὴν τοῦ πλοίου πι-

στικὸν λέγουσι τοῦ πλοίου. » Ἀρμενόπ. Βιβλ. Β'. Τίτλ. ΙΑ'.

Πιδέξιον. Ἐπιδέξιον, pot de chambre.

Πιγουλῆ. Θηλ. Φιδὲς, vermicelle.

Πιζήμιον. Ἐν Ἀθήναις. Ἐπιζήμιον, ποντικός.

Πιλιβερή. Ἐν Νάξῳ. Ἡ ἑορτὴ τῆς Ἀναλήψεως, ἐπειδὴ κατὰ συνήθειαν ἀρχαίαν, ὅστις θέλει προσέρχεται ἐλευθέρως τὴν ἡμέραν ἐκείνην εἰς τὰς μάνδρας καὶ τρώγει ἀνεξόδως γαλακτερά· φέρει δὲ μεθ' ἑαυτοῦ ἰχθύας, κρέας, οἶνον κλ. καὶ φιλεύει καὶ αὐτὸς τοὺς ποιμένας.

Πιλεζοριά. Ἐν Ζακύνθῳ. Χειμωνικὸν, melon d'eau.

Πιδόσκα. Ἡ καὶ τσίτσα καὶ τσότρα. Ὁ βομβυλιὸς τῶν ἀρχαίων.

Πιλεγιάτια. Ἐν Κωνσταντιν. Δίκτυα. Παρὰ τοῦ πλέγμα.

Ποδίζω. Λέξις ναυτική. Κυρίως ὅταν ἕνεκα σφοδροῦ ἐναντίου ἀνέμου τὸ πλοῖον βιάζεται νὰ ἀνακόψῃ τὸν πλοῦν αὐτοῦ καὶ νὰ στραφῇ εἰς τὰ ὀπίσω. Εἶναι τάχα τοῦ Ἡσυχ. τὸ « *ποδιάζω*, ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἀναστρέφω, » ἢ αὐτὸ τὸ *ποδίζω*, τὸ σημαῖνον βάλλω δεσμὰ εἰς τοὺς πόδας, ὥστε ἐδέσμευεν ὁ ἄνεμος τοὺς πόδας τοῦ πλοίου καὶ δὲν ἐπέτρεπεν αὐτῷ νὰ προχωρήσῃ; Τὸ ποῦς, καὶ ἄλλαι λέξεις ἐξ αὐτοῦ παραγόμεναι ὡς *ποδέω*, *ποδεὼν*, *ποδηγῶν* κατ' Ἀντιφῶντα, ἢ *ποδηγῶν* κατὰ Πολυδεύκην, ἢ σαν ἐν χρήσει παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ναυτικοῖς.

Ποδοκάπι. Μισθὸς διδόμενος εἰς πεζοδρόμον χάριν ὑπηρεσίας. Ποδὸς κόπος.

Πορίχι. Ἐν Νάξῳ. Ἀάχανον ἄγριον εἰς τροφὴν ἀξιόλογον. Ὁ Ἀκέρτιος ἐν βίῳ Μενεδήμου (Κεφ. ΙΗ'.) ἀναφέρει λέξιν *παρίχιον*, τὴν ὁποίαν ὁ Λατῖνος μεταφραστὴς ἑρμηνεύει salsamentum (κρέας παστόν, salaison). Ἡ λέξις *παρίχιον* δὲν εὑρίσκεται εἰς τὰ λεξικά· πολὺ δὲ φοβοῦμαι μὴ εἶναι τὸ *πορίχιον* τῶν Ναξίων, μὴ ἐννοηθὲν ὑπὸ τοῦ Λατίνου μεταφραστοῦ.

Πολύχερος. Ὁ πολλὰ ἡξεύρων, très-fin.

Πονηροδιγωμένος. Rusé.

Πορφύρα. Ἴδε κογχύλια.

Προβάλλω. « Πρόβαλε εἰς τὸ παράθυρον. »

Προβάσια. Ἐν Μυκόνῳ. Ἀάχανα ἄγρια.

Πρόμοχθοι. Ἐν Κύπρῳ. Corniche τῆς σ.έγης

Προκομέρος, καὶ εὖγε εἰς ταῖς προκοπαῖς σου! Ἐπὶ ἀποδοκιμασίας πράξεως.

Πρόστυχος. Ordinaire. « Ἄνθρωπος πρόστυχος » καὶ « ἔνδυμα πρόστυχον, » καὶ

Πρόστυχα. Ἐπίρ.

Προφαντόν. Ὁ κατὰ πρῶτον φαινόμενος καρπὸς, *προ-φαίνομαι*. Πολλοὶ προφέρουσι *τροφαντόν*.

Πρόμιτα καὶ *πρόεμιτα*. Ἐπίρ. Πρωνής. Πρὸ-μίτιος.

Πρωτογαλιά. Ἐν Αἰγαίῳ. Γαλακτερόν τι κατασκευαζόμενον διὰ τοῦ πρώτου γάλακτος τῶν προβάτων.

Πρωτομαγιά, πρωταπριλιά. Μόνον τῶν δύο τούτων μηνῶν τὴν πρώτην ἡμέραν λέγομεν οὕτω πως συνθέτως. Ἴσως διότι, τὴν μὲν α. Μαΐου ἐξερχόμεθα πρὸς τιμὴν τῆς ἀνοίξεως εἰς τὰς ἐξοχὰς, τὴν δὲ α. Ἀπριλίου ἀστειευόμενοι ἀπατῶμεν τοὺς ἄλλους (poisson d'avril).

Ρ.

Ῥαζακιά. -τὰ- Εἶδος σταφυλῆς τραχυτέρας τῶν λοιπῶν.

Ῥᾶστι. Ἐν Κωνσταντιν. « Αὕτη ἡ ὑπόθεσις μὲ ἦλθε ῥᾶστι, » ἤγουν ἐγένετο εὐκόλως, ἐγκαίρως, à propos. Οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγον ῥᾷστα. Ἐντεῦθεν συμπεραίνω ὅτι τὸ à propos τῶν Γάλλων, τὸ ὁποῖον ἀμηχανοῦμεν πῶς νὰ ἑρμηνεύσωμεν, ἐλέγετο πιθανῶς ῥᾷστα.

Ῥέντα. Πρόσθες εἰς τὴν λέξιν ταύτην (Ἀτ. Β'. σελ. 422) « Ἔπαρε τὴν ῥέντα σου. » Τοῦτο λέγουσιν ἀστεϊζόμενοι ἐν Κωνσταν. σημαίνοντες ἀπαραλλάκτως ὅ,τι καὶ μὲ τὸ « δεῖξαί με τὴν ῥάχιν σου. »

Ῥέγα. Ἐν Σμύρνῃ. Πτύσμα. Παρὰ τοῦ ῥέγχω, ἐπειδὴ ὁ πτύων προετοιμάζεται ῥογχάζων.

Ῥεντέκλης. Ἐν Ἀθήν. Ὁ ἀλλαχοῦ κουρελιάρης.

Ῥηγὰ (νερά). Ἀπὸ τὸ ῥαχία καὶ ῥηχία τῶν ἀρχαίων. Πολλαχοῦ δὲ καὶ μεταφ. « Ἔχει νοῦν ῥηγόν, » ὀλίγα θηλ. μυελά.

Ῥιποί. Οἱ ἐρινεοὶ τῶν ἀρχαίων.

Ῥόβη. Ἐν Ἀθήναις. Καρπὸς χρήσιμος εἰς τροφὴν ζώων.

Ῥοβολῶ. Κατακυλίομαι ταχέως, ἐλλείψει τοῦ *μ*, ἀπὸ τὸ ῥόμβος, κατὰ συγκοπὴν ἀντὶ ῥομβο-βολῶ. Τὴν συνήθη ταύτην παρὰ τοῖς Ἕλλησι συγκοπὴν ἀγνοῶν τις μὲ κατηγόρησεν ἄλλοτε ἑρμηνεύσαντα τὸ ῥοβολῶ ὅπως ἐνταῦθα.

Ῥοδάνι. Οὐδέτ. Ἐν Κωνσταντ. Rouet. Ῥοδάνην ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι τὸ λεπτὸν νῆμα· οἱ δὲ σχολιασταὶ ἔλεγον καὶ ῥοδανίζω τὸ νήθω.

Ῥάδα. Τροχός. Ὑποθέτω ὅτι ἔχει τὴν αὐτὴν ῥίζαν μὲ τὸ ῥοδάνι.

Ῥοδίτης. Εἶδος σταφυλῆς ἐρυθρᾶς. Ῥοδίτην ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι εἶδος κρασίου.

Ῥόκα. Βλ. ἀζούμματα.

Ῥουμάνα. Ζήτει *μαρούλιον*.

Ῥοῦσος. Roux, ὁ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ῥούσιος καὶ ῥούσσαιος. Ὁ Κοραῆς λέγει (Ἀτ. Α'. σελ. 947) ὅτι τὰ κοκκινοβαφῆ τῶν ἐν Βυζαντίῳ αὐτοκρατόρων ὑποδήματα ἐκαλοῦντο ῥούσια ὡς ἐκ ῥωσσικοῦ δέρματος κατασκευαζόμενα. Πιθανὸν ὅμως νὰ ὠνομάζοντο οὕτω διότι ἦσαν κόκκινα.

Ῥοῦχο. Τσόχα, drap, καὶ γενικώτερον ἔνδυμα.

Ῥογαλίζω. Ῥογχάζω.

Ῥύκος. Ἐν Χίῳ. Ὁ ῥύπος τῶν ὠτίων, διὰ τοῦ *κ* Ἰωνικῶς· ἐν δὲ Ἀθήν. *ῥύπος*.

Ῥύμη. Ἐν Ἀντιπάρῳ. Πλατεῖα, ὡς καὶ οἱ ἀρχ.

Ῥυσιπέλιο. Ἐρυσίπελας.

(*Ἕπεται συνέχεια*).

ΜΙΑ ΣΚΗΝΗ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ ΚΟΛΟΜΒΟΥ.

—ooo—

Ὁ Κολόμβος ἐνώπιον τοῦ ἐν Σαλαμάγκῃ Συλλόγου τῶν Σοφῶν.

(Ὅρα φυλλ. 187, σελ. 450. τέλος.)

Δυσκολίαι σοβαρώτεραι ἐπῆλθον ἀκολούθως κυρούμεναι διὰ τρόπου ἐμβριθοῦς ἐπὶ τῇ μαρτυρίᾳ τοῦ σοφοῦ Αὐγουστίνου. Οὗτος βεβαιοῖ ὅτι ἡ περὶ ἀντιπόδων δόξα εἶναι ἀσυμβίβαστος πρὸς τὰς θεμελιώδεις ἀρχὰς τῆς Ἱστορίας καὶ τῆς Χριστιανικῆς πίστεως· ὅτι ὁ πρεσβεύων λαοὺς οἰκοῦντας τὸ ἀντίθετον ἡμισφαίριον εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ νὰ δοξάζῃ ὅτι ἅπαντα τὰ ἔθνη δὲν κατάγονται ἐκ τοῦ Ἀδάμ· διότι πῶς ἤθελον δυνηθῇ νὰ περάσωσιν εἰς ταύτας τὰς χώρας διὰ τοῦ Ὠκεανοῦ, ἄρα ὁ τοιοῦτος ἀντιφάσκει πρὸς τὴν Πεντάτευχον, ἥτις τίθησιν ὡς ἀρχὴν ὅτι ἅπαντες οἱ λαοὶ εἰσὶ τοῦ αὐτοῦ πατρὸς τέκνα.

Τοιαῦται ἦσαν αἱ προλήψεις, πρὸς ἃς ὤφειλεν ὁ Κολόμβος εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ν' ἀντιπαραταχθῇ. Δύσκολον βεβαίως ἦτο εἰς αὐτὸν νὰ προΐδῃ ἀνθυποφορὰς ἀποπνεούσας ὀσμὴν Μοναστηρίου μᾶλλον ἢ Πανεπιστημίου. Εἰς τὴν ἁπλουστέραν πρότασιν περὶ τοῦ σφαιρικοῦ σχήματος τῆς Γῆς ἀντέτασσον τὸ ἀλληγορικὸν κείμενον τῶν Ψαλμῶν, ἐν οἷς λέγεται ὅτι ὁ οὐρανὸς ἐκτείνεται ὡς δορὰ ὑπεράνω τῆς Γῆς, « *ὁ ἐκτείνων τὸν οὐρανὸν ὡσεὶ δέρριν* » τουτέστιν ὡς σκηνήν· διότι ἡ σκηνὴ παρὰ τοῖς Νομαδικοῖς λαοῖς ἐκαλύπτετο ἐκ δερμάτων ζώων. Ὅτι δὲ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῇ παραβάλλει τὸν οὐρανὸν πρὸς παρεμβολὴν, ἢ ἄλλως πρὸς σκηνὴν ἐντεταμένην ἐπὶ τῆς Γῆς. Οἱ θεολόγοι λοιπὸν συνεπέρανον ἐκ τούτων ὅτι ἡ Γῆ εἶχεν ἐπίπεδον ἐπιφάνειαν, οἷόν ἐστι τὸ ἔδαφος ἐφ' οὗ ἐκτείνεται ἡ σκηνή. Ἕτεροι ἦττον αὐστηροὶ, ἢ γεωγραφικώτεροι, παρεδέχοντο μὲν τὸ σφαιροειδὲς τῆς Γῆς, καὶ τὸ πιθανὸν τῆς ὑπάρξεως ἀντιθέτου ἡμισφαιρίου οἰκησίμου, διϊσχυρίζοντο ὅμως ὅτι ἡ θερμοκρασία τῆς διακεκαυμένης ζώνης ἦτο πρόσκομμα ἀνυπέρβλητον, ὅτι τὸ *Ζωρῶδες Πέλαγος* (mare tenebrosum), ὁ φοβερὸς οὗτος καὶ ἀτέρμων βόθρος, κατεῖχε τὸ ἕτερον ἥμισυ τοῦ κόσμου, καὶ ἑπομένως καθίστατο ἀπολύτως ἀδύνατος ἡ δι' αὐτοῦ διάβασις. Περὶ δὲ τοῦ πρὸς δυσμὰς πλοῦ εἰς ζήτησιν τῶν Ἰνδιῶν ἐδόξαζον ὅτι ἡ Γῆ τοσαύτην εἶχεν ἔκτασιν, ὥστε εἰς τρία τοὐλάχιστον ἔτη μόλις ἦτο δυνατὸς εἷς μόνος πλοῦς. Οἱ ἀποθαρσήσαντες ἄρα εἰς τὴν ἐπιχείρησιν τούτου ἤθελον ἀφεύκτως ἀπολεσθῇ, διὰ τὸν λόγον ὅτι δὲν ἠδύναντο νὰ προμηθευθῶσι τοσούτων ἐφοδίων, ὥστε νὰ ἐπαρκέσωσιν εἰς τὰς ἀνάγκας μακροχρονίου θαλασσοπορίας. Οἱ μωρότεροι ἀπεφαίνοντο ὅτι καὶ δυνατῆς ὑποτεθείσης τῆς εἰς πᾶς Ἰνδίας προσπελάσεως πλοίου τινὸς, ἀδύνατος ὅμως ἦτο ἡ ἐπάνοδος αὐτοῦ· διότι, ἔλεγον οὗτοι, ἐπειδὴ ἡ γῆινος σφαῖρα εἶναι στρογγύλη ὡς τι ὄρος, οὐδὲν ἄρα πλοῖον ἠδύνατο νὰ ὑπερβῇ ποτὲ τὴν κορυφὴν τοῦ φοβεροῦ τούτου ὑψώματος ὑφ' οἱουδήποτε ἀνέμου καὶ ἂν ὠθεῖτο.

Τοιαῦται ἦσαν ἐν κεφαλαίῳ αἱ δεισιδαιμονίαι καὶ τοιοῦτοι οἱ παραλογισμοὶ, οὓς ἔπρεπεν ὁ Κολόμβος νὰ καταβάλῃ. Τινὲς τῶν παραδοξολογιῶν τούτων φαινόμεναι σήμερον γελοῖαι ἦσαν ἡ φυσικὴ συνέπεια τῆς καταστάσεως τῆς ἐπιστήμης ἐν ἐκείνῃ τῇ ἐποχῇ. Ἡ ἀρχὴ τοῦ σφαιροειδοῦς σχήματος τῆς Γῆς ἦν τότε τὸ ἀντικείμενον πολλῶν συζητήσεων καὶ εἰκασιῶν. Οὐδεὶς ἠδύνατο ν' ἀποδεχθῇ ἢ ν' ἀποδείξῃ ὅτι ὁ Ὠκεανὸς δὲν εἶχε τόσην ἔκτασιν ὥστε νὰ καταντᾷ ἀδιάβατος, οὐδὲ ν' ἀνακαλύψῃ τοὺς νόμους τῆς βαρύτητος, δι' ὧν ὑποτεθέντος ἅπαξ τοῦ σφαιροειδοῦς τῆς Γῆς, εὐαπόδεικτον ἦτο καὶ τὸ δυνατὸν τοῦ περὶ αὐτὴν περίπλου.

Ἐπὶ τῆς πρώτης παρουσίας τοῦ ἐνώπιον τοῦ σοφοῦ Συλλόγου τῆς Σαλαμάγκης, ὁ Κολόμβος ἐφάνη στιγμήν τινα τεταραγμένος ἕνεκα τοῦ μεγέθους τοῦ ἔργου του, καὶ συγκεχυμένος ἐκ τῆς σεμνοφανοῦς ὀμωγύρεως τοῦ ἀκροατηρίου. Ἀλλ' ἡ ἐμψυχοῦσα αὐτὸν θρησκευτικὴ πεποίθησις τὸν ἔπειθεν ὅτι ὁ Θεὸς θέλει φέρει εἰς πέρας τὸ ἔργον τοῦτο, ἡ δὲ συνδιάλεξις ἀπέδωκεν αὐτῷ παρευθὺς ὅλην τὴν ζωηρότητα καὶ τὸν ζῆλον τοῦ εὐγενοῦς χαρακτῆρός του. Καὶ τὰς μὲν ἐκ τῶν συγγραμμάτων τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων ἐξηγημένας ἐναντιώσεις ἀνῄρεσε καθ' ὁλοκληρίαν, διότι εἶχε σπουδάσει κατὰ βάθος πᾶν τὸ ἀφορῶν τὴν κοσμογραφίαν, καὶ ἀντιτιθεὶς εἰς αὐτὰς τὰ πορίσματα τῆς ἀποκτηθείσης κατὰ τὰς θαλασσοπορίας του πείρας, ἐβεβαίωσε τὴν τε διακεκαυμένην καὶ τὴν κατεψυγμένην. Τὰ δὲ ἐκ τῶν ἱερῶν Γραφῶν προτεινόμενα δὲν εὗρον αὐτὸν ἀπαράσκευον. Ὁ Κολόμβος αἰσθανόμενος ὅτι ἐν τῇ συνόδῳ ταύτῃ, ἔνθα ὁ ἀριθμὸς τῶν Θεολόγων ἦτο πολὺ ἀνώτερος τοῦ τῶν ναυτικῶν καὶ κοσμογράφων, αἱ καθαρῶς ἐπιστημονικαὶ ἀποδείξεις καὶ τὰ μαθηματικὰ πορίσματα οὐδόλως ἤρκουν πρὸς ἀπολογίαν του, ἀπεφάσισε νὰ διαμφισβητήσῃ τὰ κείμενα τῶν ἱερῶν βιβλίων καὶ τὴν γνώμην τῶν ὑπομνηματιστῶν, εἰ καὶ τὸ πρᾶγμα ἐδύνατο νὰ διεγείρῃ ὑποψίας αἱρέσεως ἐν τόπῳ, ὅπου ἡ Ἱεροκρισία πρὸ μικροῦ ἱδρυθεῖσα ἀνέπτυσσε δραστηρίως τὰς νέας αὐτῆς πλεκτάνας.

Ὅτε ὁ Κολόμβος ἐφιλοξενεῖτο ὑπὸ τῶν Φραγκισκανῶν ἐν τῷ μοναστηρίῳ τῆς Ῥαβιδνῆς Παναγίας (Santa Maria de la Rabida), μακρὰν τῆς κοσμικῆς τύρβης, ἀφωσιώθη ὅλως εἰς τὸν θρησκευτικὸν αὐτοῦ καταρτισμὸν, εἰς τὴν μελέτην τῶν Γραφῶν, καὶ εἰς τὴν σπουδὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων, τῶν ὑπομνηματιστῶν καὶ ἐξηγητῶν, ὧν τὰ βιβλία εὗρεν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ μοναστηρίου. Ὅλος κατεχόμενος ὑπὸ τῆς ὑψηλῆς αὐτοῦ ἰδέας, ἐνόμισεν ὅτι ἀνεκάλυψεν εἰς τὰ ἱερὰ κείμενα τῶν Γραφῶν τὴν προφήτευσιν τῶν μελετωμένων σχεδίων του, ὅτι πολλαὶ ῥήσεις τῶν προφητῶν προανήγγελλον τὴν

ὕπαρξιν νέων χωρῶν καὶ βασιλείων (α), εἰς ἀνακάλυψιν τῶν ὁποίων ὁ Θεὸς ηὐδόκησεν αὐτὸν νὰ μεταχειρισθῇ ὡς ὄργανον. Ὥστε ὁ Κολόμβος ἐκτὸς τῶν ἐκ τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς πείρας πορισθεισῶν ἀποδείξεων, ἠρύσθη καὶ κατὰ τὴν ἐν τῷ Ῥαβιδανῷ μονάστηρίῳ διαμονήν του πορίσματα ὑψηλοτέρας καὶ θειοτέρας ἀρχῆς.

Βλέπων ὅτι οἱ ἀντίπαλοί του τὴν ἐπολέμουν διὰ γραφικῶν ῥήσεων ἠρθάνθη ἑκυτὸν ἑλκόμενον ὑπὸ ἀκαταμαχήτου τινὸς δυνάμεως ἐπὶ ἀντικειμένου οἰκειοτάτου καὶ ποθεινοτάτου αὐτῷ· καὶ παραιτήσας πρὸς καιρὸν τὴν ἐπιστήμην καὶ τὰς θεωρίας ῥίψας χαμαὶ τοὺς γεωγραφικοὺς πίνακας καὶ τὰ σχεδιογραφήματά του ἤρξατο ἐνθουσιωδῶς νὰ τοὺς ἀντικρούῃ, ὑποστηρίζων τὴν ὑπόθεσίν του διὰ τῶν ὅπλων ἅπερ οἱ ἀνταγωνισταί του ἐχορήγησαν αὐτῷ· ἀκολουθῶν δὲ κατὰ πόδας τοὺς ἐναντίους του ἐντὸς τοῦ ἰδίου ἑαυτῶν κύκλου, ἀνέλιξε τὰ λαμπρὰ κείμενα τῶν Γραφῶν καὶ ἠρμήνευσε τὰς μυστηριώδεις ἐκείνας προῤῥήσεις τῶν προφητῶν, ἃς ἐν ταῖς στιγμαῖς τοῦ ἐνθουσιασμοῦ του ἐθεώρει ὡς προαγγελίαν τῶν διανοουμένων μεγάλων ἀνακαλύψεων. Ὁ ἔνθεος ζῆλός του τὸν μετεμόρφωσε τότε ἐνώπιον τοῦ ἀκροατηρίου· ἐξεπλάγησαν ἅπαντες ἐκ τοῦ ἀξιωματικοῦ καὶ ἐπιτακτικοῦ ἤθους, ὅπερ ἐπεφαίνετο τότε ἐφ' ὅλου αὐτοῦ τοῦ προσώπου· τὸ βλέμμα του ἤστραπτε· τὸ μέτωπόν του εἶχε χαρακτῆρα προφητικόν, ἡ ἠχηρὰ καὶ γλυκεῖά του φωνὴ εἰσέδυεν εἰς τὸν μυχὸν τῆς ψυχῆς, ἡ διάλεκτός του ἐξηυγενίζετο ἐκ τοῦ μεγέθους τοῦ ἀντικειμένου· ἐν γένει τοσοῦτον ἀκαταμάχητος ἦτο ὁ λογικὴ καὶ γοητευτικὴ ἡ εὐγλωττία του, ὥστε πολλοὶ ἐκηρύχθησαν ὑπὲρ τῆς γνώμης του. Μεταξὺ δὲ τούτων ἦτο καὶ ὁ πρῶτος Καθηγητὴς τῆς Θεολογίας ἐν τῷ Ἁγ. Στεφάνῳ, ὁ Δομινικανὸς Διέγος Δέζας, ὅστις ἔπειτα προεχειρίσθη ἀρχιεπίσκοπος Ἰσπάλιος (Σεβίλλης), τουτέστιν ἔλαβε τὴν θέσιν τοῦ δευτέρου ἐκκλησιαστικοῦ μεγιστᾶνος τοῦ Ἱσπανικοῦ κράτους. Ἀνὴρ πεπαιδευμένος δὲν συνεμαρίζετο οὔτε τὴν δεισιδαίμονα εὐλάβειαν, οὔτε τὴν σμικροπρέπειαν τῶν συνετοίρων του· εἶχε τὴν ἱκανότητα τοῦ διαγινώσκειν καὶ ἐκτιμᾶν τὰς γνώσεις καὶ παρ' ἀνθρώπῳ μὴ λαβόντι τὰς προσηκούσας τιμὰς καὶ τοὺς τίτλους του. Ἀναλαβὼν λοιπὸν ὁ Δομινικανὸς οὗτος τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ Κολόμβου, ἔκαμε τοὺς πρώτους διδασκάλους τοῦ Πανεπιστημίου θιασώτας τοῦ συστήματός του. Ἀλλ' οἱ ψευδοδεεῖς, οἱ ἀλαζόνες καὶ πείσμονες σχολαστικοὶ εὗρισκον λίαν τολμηρὸν εἰς ἕνα ναύτην νὰ ἐρίζῃ ἀπέναντι τῆς γνώμης τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου καὶ Νικολάου τοῦ ἐκ Αὐρῶν. Ὑπόκωφος μάλιστα ἠκμὴ ἤρξατο διαδιδομένη περὶ αἱρετικοῦ τινος Γενουησίου μεταξὺ τοῦ λαοῦ· καὶ ἐξ ἅπαντος ὁ Κολόμβος ἐλάμβανε τὴν τύχην τῶν αἱρετικῶν, ἂν ἄνδρες τινὲς τοῦ ἀνωτάτου Κλήρου, ὁ Ἀποστολικὸς πρέσβυς Βαρθολομαῖος Σκανδιανός, ὁ πρώην ἀντιπρόσωπος τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας Ἀντώνιος Γεραλδίνης μετὰ τοῦ εὐφυοῦς αὐτοῦ ἀδελφοῦ Ἀλεξάνδρου, οἵτινες παρηκολούθησαν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τὰς ἐν Σαλαμάγκῃ λογομαχίας, ὁ μέγας Καρδινάλιος τῆς Ἱσπανίας, πληροφορηθεὶς ὑπ' αὐτῶν περὶ τῆς φύσεως τῆς συζητουμένης ὑποθέσεως, καὶ μάλιστα ἡ ζωηρὰ συμπάθεια τοῦ Διέγου Δέζα, ὑποστηριζομένου καὶ ὑπό τινων προύχόντων, δὲν ἀνεχαίτιζον τὸ ἀποτέλεσμα τῶν βυσσοδομευομένων διαβολῶν, περὶ ὧν τὸ δικαστήριον τῆς Ἱερᾶς ἐξετάσεως εἶχεν ἤδη προειδοποιηθῆ.

Αἱ συζητήσεις ἀπτόμεναι πολλῶν παρεμπιπτόντων ζητημάτων δὲν ἠδύναντο φυσικῶς νὰ λάβωσι ταχὺ πέρας· διὸ καὶ παρετάθησαν ἐπὶ πολὺν χρόνον. Μετὰ πᾶσαν ἔκθεσιν τοῦ Κολόμβου συνεκροτεῖτο μυστικὴ συνεδρίασις τοῦ Συλλόγου, ὅπως ἐξελέγξῃ τὴν δύναμιν τῶν ἐπιχειρημάτων καὶ τὸ κῦρος τῶν ἐπιφερομένων μαρτυριῶν, καὶ προπαρασκευάσῃ τὰς ἀποκρίσεις καὶ ἀντιρρήσεις κατὰ τὴν προσεχῆ συνεδρίασιν. Καθ' ὅλον τοῦτο τὸ διάστημα τῶν συνδιασκέψεων, ὁ Κολόμβος ἐφιλοξενεῖτο ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Ἁγ. Στεφάνου παρὰ τοῖς Δομινικανοῖς, οἵτινες γενναίως προσήνεγκον αὐτῷ καὶ κλίνην καὶ τράπεζαν καὶ αὐτὰ τῆς ὁδοιπορίας τὰ ἔξοδα.

Ἐν τούτοις ἡ Αὐλή, χωρὶς νὰ περιμείνῃ τὸ τέλος τῶν συνδιασκέψεων, καταλιποῦσα τὴν 26 Ἰανουαρίου τοῦ 1487 τὴν Σαλαμάγκαν, ἀπῆλθεν εἰς Ἀνδαλουσίαν. Πρὶν δὲ τοῦ ἔαρος διελύθη καὶ ὁ Σύλλογος τῶν σοφῶν χωρὶς ν' ἀποφανθῇ τι ὡρισμένον περὶ τῆς τοῦ Κολόμβου δοξασίας, ἂν ὅμως ἐνδομύχως κατεδίκαζε παμψηφεὶ ὡς χιμαιρικὴν ἢ ὡς ἀκατόρθωτον. Ὁ Χριστόφορος Κολόμβος λοιπὸν μετ' ἄλγους ψυχῆς εἶδεν ἢ προεῖδε ματαιουμένας τὰς ἐλπίδας του· διότι ὅπου ἤλπιζε νὰ εὕρῃ φῶτα, ἐπιστήμην καὶ ἀμεροληψίαν, εὗρε παχυλὴν ἄγνοιαν, προλήψεις, σχολαστικότητα καὶ ὑπερηφάνειαν. Ἀλλὰ εἰ καὶ αἱ συνεδριάσεις τῆς Σαλαμάγκας δὲν ἀπέληξαν εἰς εὐάρεστόν τι καὶ ὁριστικὸν ἀποτέλεσμα, συνετέλεσαν ὅμως οὐχ ἧκιστα εἰς τὸ νὰ ἀποδειχθῇ ἡ πολυμάθεια, ἡ ἐπιστήμη καὶ ὁ γιγαντώδης σκοπὸς τοῦ Κολόμβου. Ἡ αὐλή, ἂν πανταχοῦ παρηκολούθει εἰς τὰς στρατιωτικὰς αὐτῆς περιπλανήσεις, ἤρξατο θεωροῦσα τὸν ξένον τοῦτον μετά τινος τιμῆς καὶ ἰδιαιτέρας φροντίδος. Καὶ δὲν διέπραττον μὲν τι οἱ περὶ τὸν βασιλέα, οὐδὲ ἀνελάμβανον ὑποχρεωτικῶς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν προτάσεών του, μεγάλως ὅμως ηὐχαριστοῦντο κατὰ πᾶσαν εὐκαιρίαν συνθανόμενοι καὶ συνδιαλεγόμενοι περὶ τῶν σχεδίων του. Καὶ αὐτὸς ὁ Φερδινάνδος, καί τοι ἀποποιούμενος νὰ διακινδυνεύσῃ τὸ ἐλάχιστον ἀργύριον, ἐδώπευεν ὅμως ὡς ὄνειρον χρυσοῦν τὴν περὶ ἀγνώστων χωρῶν ἰδέαν παρὰ τὰς ἐσχατιὰς τῶν Ἰνδιῶν, τόπου τῶν ἀρωμάτων, τῶν πολυτίμων ὀρυκτῶν καὶ τῶν ἀδαμάντων.

Αἱ κατὰ τῶν Μαυριτανῶν παρεμπεσοῦσαι ἐκστρατεῖαι, καθ' ἃς συνώδευε τοὺς Βασιλεῖς, ὡς πνευματικὸς αὐτῶν, καὶ ὁ Φερνάνδος Ταλαυέρας, ὁ Πρόεδρος τῆς σοφῆς Σαλαμάγκης, ἡ πολιορκία τῆς Μαλάκης καὶ Βάζης, οἱ ἐπελθόντες γάμοι τῆς Ἰνφάντης μετὰ τοῦ ἐπιδόξου διαδόχου τῆς Πορτογαλίας, ταῦτα πάντα ἀνέβαλον ἐπ' ἀόριστον τὴν σύνταξιν καὶ κοινοποίησιν τῶν πρακτικῶν τοῦ σοφοῦ συνεδρίου. Ὁ Κολόμβος γινώσκων ὅτι ἡ Ἰσαβέλλα οὐδόλως θέλει ἡσυχάσει πρὶν ἢ ἡ Γρενάδα, τὸ τελευταῖον τοῦτο προπύργιον τοῦ Ἰσλαμισμοῦ, ὑποκύψῃ εἰς τὴν κυριαρχίαν τοῦ Σταυροῦ, δὲν ἤθελε νὰ περιμείνῃ τὰς προετοιμασίας νέου πολέμου, οὗ τὸ τέρμα ἦν ἀδύνατον νὰ προϊδῇ ἐν τῷ ἀδήλῳ καὶ ἀτεκμάρτῳ μέλλοντι. Ὅθεν εὐεώρησεν ἀναγκαῖον νὰ ἐπαναλάβῃ καὶ πάλιν τὰς προτάσεις του παρὰ τῷ Βασιλεῖ, καὶ ἄρων πᾶσαν πρόφασιν νὰ ζητήσῃ τὴν τελευταίαν ἀπάντησιν αὐτοῦ. Διὰ τῶν ἰσχυρῶν λοιπὸν καὶ ἀφωσιωμένων εἰς τὴν ἰδέαν αὐτοῦ φίλων ἐπέτυχε νὰ διαταχθῇ ἡ ἐκ νέου συγκάλεσις τοῦ Συλλόγου τῶν σοφῶν ἵνα ἐκδώσῃ τὸ τελεσίγραφόν του ἐπὶ τῶν συζητήσεων τοῦ συστήματος τοῦ Κολόμβου. Ὁ Φερνάνδος Ταλαυέρας, ἤδη ἐπίσκοπος Αὐίλης, προῴδευσε καὶ πάλιν τῆς συνελεύσεως, συγκροτηθείσης κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ 1491. Μετά τινας δὲ συσκέψεις ἅπαντα τὰ μέλη τοῦ Συλλόγου, προεξάρχοντος τοῦ προέδρου, ἀμειλίκτου ἐχθροῦ τῶν νεωτερισμῶν τοῦ Κολόμβου, ἐκήρυξαν παμψηφεὶ ὅτι τὸ συζητηθὲν σχέδιον ἐστηρίζετο ἐπὶ ψευδοῦς καὶ φαντασιώδους βάσεως, καὶ ὅτι ὁ θεμελιωτὴς αὐτοῦ ὑπεστήριζεν ὡς ἀλήθειαν, ὅ,τι ἦτο ἀπολύτως ἀδύνατον.

Μετὰ τόσα ἔτη δουλικῆς προσδοκίας, μετὰ τοσαύτας καρτερικὰς ἐνεργείας, καὶ τοσαύτας ἐλπίδας σφαλείσας, ἡ ἀπόκρισις αὕτη πάντα ἄλλον νοῦν ἢ τὸν τοῦ Κολόμβου ἤθελε καταπλήξει καὶ ἀποναρκώσει. Οὗτος ὅμως συνεθισθεὶς εἰς τὰς στερήσεις, εἰς τοὺς ἐμπαιγμοὺς, εἰς τὰς περιφρονήσεις τῆς ἀλαζόνος ἀμαθείας ὑπέμεινε μετὰ στωϊκότητος καὶ ταύτην τὴν νέαν ἀποτυχίαν. Ἀκάμπτος δὲ καὶ ἐπίμονος ὡς ἄχρι τοῦδε, ἤρξατο ἀναζητῶν νέους πόρους καὶ νέα μέσα πρὸς πραγματοποίησιν τῆς κατακυριευούσης αὐτὸν ἰδέας.

[Κατὰ τὸ Γαλλικόν,]

Ὑπὸ Γ. Α. ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ.

(α) Μεταξὺ ἄλλων ἴδε Ἠσαΐαν Κεφ. 60, ἐδάφ. 8—12, καὶ Κεφ. 66. ἐδάφ. 18 κξ.

Ο ΔΙΠΛΟΥΣ ΙΠΠΟΤΗΣ.

Τί ἄρα τοσοῦτον τὴν ξανθὴν Ἑλένην λυπεῖ; Τί κάμει καθημένη παράμερα, τὴν κεφαλὴν στηρίζουσα ἐπὶ τῆς χειρὸς καὶ τὸν ἀγκῶνα ἐπὶ τοῦ γόνατος, σκυθρωποτέρα καὶ τῆς ἀπελπισίας; ὠχροτέρα καὶ τοῦ ἀλαβαστρίνου ἀγάλματος τοῦ κλαίοντος ἐπὶ τάφου;

Ἀδρὸν δάκρυ κυλᾷ ἀπὸ τοῦ κανθοῦ τῶν βλεφάρων ἐπὶ τοῦ χνοῦς τῆς παρειᾶς της, καὶ εἶναι μὲν ἓν μόνον, ἀλλ' οὐδέποτε στηρεῖ· καὶ ὡς ὁ σταλάζων ἀπὸ βράχου σταγὼν τοῦ ὕδατος φθείρει μέχρι τέλους τὴν πέτραν, οὕτω τὸ ἓν ἐκεῖνο δάκρυ, πίπτον ἀενάως ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἐπὶ τῆς καρδίας της, κατατήκει αὐτήν.

Ἑλένη, ξανθὴ Ἑλένη! δὲν πιστεύεις πλέον εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν Σωτῆρα ἡμῶν, Ἀμφιβάλλεις περὶ τῆς ἀγαθότητος τῆς ἀειπαρθένου Μαρίας; διατί φέρεις ἀκαταπαύστως εἰς τὰς πλευράς σου τὰς κατίσχνους καὶ διαφανεῖς χεῖράς σου; Θὰ γείνῃς μετ' ὀλίγον μήτηρ· δὲν ἦτο τοῦτο ὁ σφοδρότερος πόθος σου; Ὁ εὐγενὴς σύζυγός σου, ὁ κόμης Αυδεβόργ, ἔταξε μέγα ἀργυροῦν ἀρτοφόριον καὶ ἱερὸν ποτήριον ἐκ καθαρωτάτου χρυσοῦ εἰς τὸν Ἅγ. Ἐλευθέριον ἐὰν τῷ δώσῃς υἱόν.

Ἀλλὰ φεῦ! Τῆς δυστυχοῦς Ἑλένης τὴν καρδίαν διαπερῶσι τὰ ἑπτὰ ξίφη τῆς λύπης· τρομερὸν μυστήριον πιέζει τὴν ψυχήν της. Πρό τινων ἡμερῶν, ξένος τις ἦλθεν εἰς τὴν ἐπαυλιν. Ὁ κιμὸς τὴν νύκτα ἐκείνην ἦτον ἀπαίσιος· οἱ πύργοι ἔτριζον, οἱ ἀνεμοδείκται συνεταράσσοντο· τὸ πῦρ ἀνεῖρπεν εἰς τὴν ἑστίαν, καὶ ὁ ἄνεμος ἔπλητταε τὰ παράθυρα ὡς ὀχληρός τις ζητῶν νὰ εἰσέλθῃ.

Ὁ ξένος ἦτον ὡραῖος ὡς ἄγγελος, ἀλλ' ὡς ἄγγελος πεπτωκώς· ὑπεμειδία γλυκὰ καὶ ἔβλεπε γλυκύτερα, καὶ ὅμως τὸ βλέμμα, τὸ μειδίαμα ἐκεῖνο σ' ἐπάγοναν, καὶ σ' ἐνέπνεον τὸν τρόμον, ὃν αἰσθάνεται τις κύπτων ἐπὶ ἀβύσσου. Χάρις ἀπαισία, ἀδιαφορία ὕπουλος ὡς ἡ τοῦ ἐνεδρεύοντος τὸ θῦμά του τίγρεως· συνώδευον πάντα αὐτοῦ τὰ κινήματα· ἔθελγεν ὡς θέλγει ὁ ὄφις ὁ διὰ τοῦ βλέμματος τὸ πτηνὸν γοητεύων.

Ὁ ξένος οὗτος ἦτο μουσῳδός· ἡ δὲ μελάγχρους ὄψις του ἀπεδείκνυεν ὅτι εἶχεν ἐπισκεφθῇ καὶ ἄλλας χώρας. Ἔλεγε δὲ ὅτι ἤρχετο ἀπὸ τὰ βάθη τῆς Βοεμίας, καὶ ἐζήτει ἄσυλον μίαν μόνην νύκτα.

Ἀλλ' οὐ μόνον ἐκείνην τὴν νύκτα, ἀλλὰ καὶ πολλὰς ἄλλας ἡμέρας καὶ νύκτας ἔμεινε· διότι ἡ θύελλα ἐμαίνετο, καὶ ἡ γηραιὰ ἔπαυλις ἐπλανᾶτο ἐκ θεμελίων, ὡς εἰ ἐπροσπάθει ἡ καταιγὶς νὰ ἀνασπάσῃ αὐτὴν πρόῤῥιζον, καὶ νὰ ῥίψῃ τὰς ἐπάλξεις της εἰς τὰ ἀφρίζοντα κύματα τοῦ χειμάρου.

Διὰ νὰ διασκεδάσῃ δὲ τὰς ὥρας ταύτας τῆς ἀργίας, ἔψαλλε παράδοξα ἄσματα, ἅτινα συνετάρασσον τὴν καρδίαν καὶ ἐγέννων λογισμοὺς φρικώδεις· ἐνόσῳ δὲ ἔψαλλε, κόραξ μέλας καὶ στίλβων ἐκάθητο ἐπὶ τοῦ ὤμου του, ἔκρουε τὸν ῥύθμὸν μὲ τὸ κατάμαυρον ῥάμφος του, καὶ ἐφαίνετο ἐπικροτῶν διὰ τῆς κινήσεως τῶν πτερύγων του. Ἡ δὲ Ἑλένη ἡ ὠχρία ὡς ὁ κρίνος εἰς τὸ φῶς τῆς σελήνης, ἡ ἠχυρία ὡς τὰ ῥόδα τῆς αὐγῆς, καὶ ἐθυθίζετο ἐπελεύμενη ἡμιθανής, μεθύουσα, ὡς εἰ εἶχεν ἀναπνεύσῃ ὁλόθριον ἄρωμα ἀνθέων, εἰς τὸ βαθύ της ἀνάκλιντρον.

Τέλος ὁ μουσικὸς ἀνεχώρησεν ὑπομειδιάσαντος τοῦ οὐρανοῦ. Πλὴν ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἡ ὡραία Ἑλένη κλαίει ἀδιακόπως εἰς τὴν γωνίαν τοῦ παραθύρου.

Ἡ Ἑλένη εἶναι μήτηρ ἔχουσα ὡραῖον παιδίον καὶ

τάλευκον καὶ ῥοδόχρουν. Ὁ γέρων κόμης Λοδβρὸγ πρὸ πολλοῦ παρήγγειλε νὰ κατασκευασθῶσι μεγαλοπρεπῶς τό τε ἀρτοφόριον καὶ τὸ ἱερὸν δισκοπότηρον. Καὶ τὸ μὲν παιδίον εἶναι κατάλευκον καὶ ῥοδόχρουν, ἀλλ' ἔχει τὸ μελανὸν βλέμμα τοῦ ξένου. Ὦ ταλαίπωρος Ἑλένη! διατί ἠτένισες τοσοῦτον τὸν ξένον καὶ τὴν λύραν καὶ τὸν στίλβοντα κόρακά του; Καὶ ὁ μὲν ἱερεὺς ἐβάπτισε τὸ παιδίον καὶ ὠνόμασεν αὐτὸ «Ὀλούφ,» ὁ δὲ μάγος ἀνέβη εἰς τὸν ὑψηλότερον πύργον ἵνα προείδῃ τὴν μοῖράν του.

Ὁ καιρὸς ἦτον καθαρὸς καὶ ψυχρός· ὡς σιαγὼν λυγκὸς ἐχούσης ὀδόντας ὀξεῖς καὶ λευκούς, ἡ χιονοσκεπὴς τοῦ ὄρους κορυφή, ἔδακνε τὸ κράσπεδον τοῦ οὐρανοῦ· οἱ ἀστέρες μεγάλοι καὶ ὠχροὶ ἔλαμπον ὡς ἥλιοι ἀργυροῖ.

Ὁ μάγος κατεμετρᾷ τὸ ὕψος, παρατηρεῖ τὸ ἔτος, τὴν ἡμέραν καὶ τὸ λεπτόν· κάμνει μακρούς ὑπολογισμοὺς μὲ μελάνην ἐρυθράν, ἐπὶ μακρᾶς περγαμηνῆς κεκαλυμμένης μὲ ἱερογλυφικὰ σημεῖα. Εἶτα ἐπανέρχεται εἰς τὸν θάλαμόν του, καὶ ἀναβαίνει πάλιν εἰς τὸ δῶμα καὶ ὅμως δὲν ἠπατήθη κατὰ τοὺς ὑπολογισμούς του· ὁ ὁρισμός του εἶναι ἀκριβὴς ὡς ἡ πλάστιγξ τοῦ ἀδαμαντοπώλου· ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐπαναλαμβάνει καὶ πείθεται ὅτι δὲν ἐλανθάσθη.

Ὁ μικρὸς κόμης Ὀλούφ ἔχει διπλοῦν ἀστέρα, ἕνα πράσινον καὶ ἕνα ἐρυθρόν, πράσινον μὲν ὡς ἡ ἐλπίς, ἐρυθρὸν δὲ ὡς ὁ ἅδης· τὸν μὲν εὐμενῆ, τὸν δὲ δυσμενῆ. Ἠκούσθη ποτὲ νὰ ἔχῃ παιδίον διπλοῦν ἀστέρα;

Σεβαρὸς λοιπὸν ἦλθεν εἰς τὸν κοιτῶνα τῆς λεχοῦς ὁ μάντις, καὶ διασχίζων τὸ μακρὸν γένειόν του διὰ τῆς ἰσχνῆς του χειρὸς, εἶπε·

— Κάμησα Ἑλένη, καὶ σεῖς κόμη Λοδβρόγ, δύο δυνάμεις ἐπεστάτησαν εἰς τὴν γέννησιν τοῦ περιλημμένου υἱοῦ σας· ἡ μὲν καλή, ἡ δὲ κακή· διὰ τοῦτο ἔχει δύο ἀστέρας πράσινον καὶ ἐρυθρόν. Ὑπόκειται ἄρα εἰς διπλῆν ἐπιρροὴν, δηλαδὴ θὰ γείνῃ ἢ εὐτυχὴς ἢ δυστυχὴς, ἴσως δὲ καὶ τὰ δύο συνάμα, τοῦτο δὲν τὸ γνωρίζω.

Ὁ Λοδβὸργ ἀπεκρίθη εἰς τὸν μάντην· —Ὁ πράσινος ἀστὴρ θὰ ὑπερνικήσῃ. Ἀλλ' ἡ Ἑλένη φοβουμένη μήπως νικήσῃ ὁ ἐρυθρὸς, πάλιν ἐπέρριψε τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῆς χειρὸς, τὸν ἀγκῶνα ἐπὶ τοῦ γόνατος, καὶ ἤρχισε νὰ κλαίῃ εἰς τὴν γωνίαν τοῦ παραθύρου. Ἀφοῦ ἐθήλαζε τὸ τέκνον της, ἡ μόνη της διασκέδασις ἦτο νὰ βλέπῃ διὰ τῶν ὑέλων τὴν γιόνα πίπτουσαν ταχεῖαν καὶ πυκνὴν, ὡς ἂν ἐμάδιζέ τις εἰς τὴν οὐρανὸν τὰ λευκὰ πτερὰ τῶν ἀγγέλων, καὶ τῶν Χερουβείμ.

Ἐνίοτε κόραξ κρώζων καὶ ἀποτινάσσων τὴν ἀργυροειδῆ ἐκείνην κόνιν διέβαινε πρὸ τοῦ παραθύρου, καὶ ἀνενθύμιζεν εἰς τὴν Ἑλένην τὸν κόρακα ὅστις ἐκάθητο πάντοτε ἐπὶ τοῦ ὤμου τοῦ ἔχοντος τὸ μὲν βλέμμα γλυκὺ ὡς ἡ τίγρις, τὸ δὲ μειδίαμα γοητευτικὸν ὡς ἡ ἔχιδνα.

Παράδοξον παιδίον ἦτον ὁ νέος Ὀλούφ· ἐφαίνετο ὡσεὶ ἐντὸς τοῦ λευκοῦ καὶ ῥοδοχρόου δέρματός του, ἦσαν δύο παιδία χαρακτῆρος ὅλως ἀντιθέτου. Καὶ ποτὲ μὲν ἦτο καλὸς ὡς ἄγγελος, ποτὲ δὲ κακὸς ὡς δαίμων· ἔδακνε τὸ στῆθος τῆς μητρός του, καὶ κατέσχιζε διὰ τῶν ὀνύχων τὸ πρόσωπον τῆς τροφοῦ του.

Ἀλλ' ὁ γέρων κόμης γελῶν ὑπὸ τὸν μύστακά του ἔλεγεν ὅτι ὁ Ὀλοὺφ θὰ γίνῃ καλὸς στρατιώτης, καὶ ὅτι ἔχει ῥοπὰς πολεμικάς. Βέβαιον ὅμως εἶναι ὅτι τὸ παιδίον ἦτον ἀνυπόφορον· ποτὲ μὲν ἔκλαιε, ποτὲ δὲ ἐγέλα· ἦτον ἰδιότροπον ὡς ἡ σελήνη, καὶ ἄστατον ὡς ἡ γυνή· ὑπήγαινεν, ἤρχετο καὶ ἐστέκετο αἰφνιδίως ἄνευ λόγου προφανοῦς· ἐγκατέλειπεν, ὅτε εἶχεν ἐπιχειρήσει, καὶ ἐνῷ ἐθρύβει καὶ ἐταράττετο ἔμενε διαμιᾶς ἀκίνητον καὶ σιωπηλόν. Πολλάκις καὶ μόνον συνδιελέγετο μετ' ἀοράτου ὄντος· καὶ ἄν τις τὸ ἠρώτα τὸ αἴτιον τῆς τοιαύτης ἀνησυχίας καὶ μεταβολῆς, ἀπεκρίνετο ὅτι ὁ ἐρυθρὸς ἀστὴρ τὸ πειράζει. Ὅσῳ δὲ ἐπροχώρει τὴν ἡλικίαν τόσον ὁ χαρακτήρ του καθίστατο ἀνεξήγητος· ἡ φυσιογνωμία του, ὅτε ἐγένετο δεκαπενταετὴς, ἂν καὶ ἐντελῶς ὡραία, εἶχεν ὅμως ἀλλόκοτόν τινα ἐκφρασιν· ἦτο ξανθὸν ὡς ἡ μήτηρ του καὶ εἶχεν ὅλους τοὺς χαρακτῆρας τῶν κατοίκων τῆς ἄρκτου· ἀλλ' ὑπὸ τὸ μέτωπόν του, τὸ ἔχον τὴν λευκότητα τῆς χιόνος ἢ οὔτε τοῦ κυνηγοῦ οἱ πόδες, οὔτε τῆς ἄρκτου τὰ βήματα δὲν ἐκλείδωσαν εἰσέτι· ὑπὸ μέτωπον οἰκεῖον εἰς τὸ ἀρχαῖον γένος τῶν Λοδβρόγ, λάμπει ὀφθαλμὸς ὑπὸ μακρῶν καὶ μελανῶν προστατευόμενος βλεφαρίδων, ὀφθαλμὸς κατάμαυρος ἐκτοξεύων τὰς φλόγας τῶν Ἰταλικῶν παθῶν, βλέμμα μαλακὸν, τραχὺ, συνάμα καὶ γλυκὺ ὡς τὸ τοῦ μουσουργοῦ τῆς Βενετίας.

Τὰ λόγια εἶναι περιττὰ, ἀλλὰ ταχύτερα αὐτῶν πετῶσι τὰ ἔτη! Ἡ Ἑλένη ἀναπαύεται σήμερον ὑπὸ τοὺς σκοτεινοὺς θόλους τοῦ κοιμητηρίου τῶν Λοδβρόγ πλησίον τοῦ γέροντος κόμητος μειδιῶντος ἐντὸς τοῦ τάφου, διότι τὸ ὄνομά του δὲν θέλει ἀπολεσθῆ· πλὴν τοσοῦτον ἦτον ἤδη ὠχρὰ, ὥστε ὁ θάνατος πολὺ δὲν τὴν ἠλλοίωσεν. Ἐπὶ τοῦ μνήματός της κεῖται ὡραῖον ἄγαλμα τὰς χεῖρας ἔχον ἡνωμένας, καὶ τοὺς πόδας ἐπὶ μαρμαρίνης κυνὸς πιστῆς συντρόφου τῶν τεθνεώτων. Τί εἶπεν ἡ Ἑλένη κατὰ τὴν τελευταίαν τοῦ βίου της ὥραν οὐδεὶς γνωρίζει· ἀλλ' ὁ ἱερεὺς ὅστις τὴν ἐξωμολόγησεν, ἐγένετο ὠχρότερος καὶ αὐτῆς τῆς ψυχορράγουσης.

Ὁ Ὀλοὺφ, ὁ ξανθὸς καὶ μελάγχρους τῆς Ἑλένης υἱός, εἶναι σήμερον εἰκοσαετής· εἶναι ἄριστος καθ' ὅλα τὰ γυμνάσια. Οὐδεὶς εἶναι ταξότης ἐπιτηδειότερός του· σχίζει διὰ τοῦ βέλους καὶ αὐτὸ τὸ βίλος τὸ τρέμον εἰσέτι ὡς ἄρτι ἐμπαγὲν εἰς τοῦ σκοποῦ τὸ κέντρον, καὶ ἄνευ πτερυγιστήρων ἢ χαλινοῦ δαμάζει τοὺς ἀγριωτέρους ἵππους.

Οὐδέποτε ἔστρεψεν εἰς μάτην τὸ βλέμμα εἰς γυναῖκα· ἀλλ' οὐδεμία ἐξ ὅσων τὸν ἠγάπησαν ὑπῆρξεν εὐτυχής· ἡ ὀλεθρία τοῦ χαρακτῆρος του ἀστασία καθιστᾷ ἀδύνατον πᾶσαν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ γυναικὸς εὐτυχίαν, διότι τὸ μὲν ἥμισυ αὐτοῦ αἰσθάνεται ἔρωτα τὸ δὲ ἄλλο ἥμισυ μῖσος. Καὶ ποτὲ μὲν ὑπερέχει ὁ πράσινος ἀστὴρ, ποτὲ δὲ ὁ ἐρυθρός. Τὴν μὲν μίαν ἡμέραν λέγει· «Ὦ λευκαὶ παρθένοι τῆς ἄρκτου, σπινθηροβολοῦσαι καὶ ἄστιλβοι ὡς οἱ πάγοι τοῦ πόλου· κόραι ὀφθαλμῶν λάμπουσαι ὡς τὸ φῶς τῆς σελήνης· παρειαὶ ἔχουσαι τὰ δροσερὰ τοῦ βορείου σέλατος χρώματα!» Τὴν δὲ ἄλλην ἀναφωνεῖ· «Ὦ κόραι τῆς Ἰταλίας, κεχρυσωμέναι ὑπὸ τοῦ ἡλίου καὶ ξανθαὶ ὡς τὰ μῆλα τῶν Ἑσπερίδων, καρδίαι φλογεραὶ εἰς στῆθη χάλκινα.» Καὶ τὸ λυπηρότερον πάντων εἶναι ὅτι εἰς ἀμφοτέρας του τὰς ἐκφωνήσεις εἶναι εἰλικρινής. Φεῦ! δυστυχεῖς, ἀπηλπισμέναι καὶ θλιβεραὶ σκιαὶ, οὔτε κἂν τὸν μέμφεσθε, διότι γνωρίζετε ὅτι εἶναι καὶ ὑμῶν δυστυχέστερος· ἡ καρδία του εἶναι πεδίον ἀδιακόπως καταπατούμενον ὑπὸ δύο ἀγνώστων ἀθλητῶν, ὧν ἕκαστος, ὡς εἰς τὴν πάλην τοῦ Ἰακὼβ καὶ τοῦ ἀγγέλου, ζητεῖ ν' ἀποξηράνῃ τὸν πόδα τοῦ ἀντιπάλου του.

Ἐὰν ὑπάγῃ τις εἰς τὸ νεκροταφεῖον, θὰ εὕρῃ ὑπὸ τὰ πράσινα ἀλλὰ θρηνοῦντα φύλλα πολλὰ μνημεῖα ἔρημα, ἐφ' ὧν μόνη ἡ δρόσος τῆς αὐγῆς διαχέει τὰ δάκρυά της. Ἐνταῦθα κεῖται καὶ ἡ Εἰρήνη, καὶ ἡ Κοραλία καὶ ἡ Σοφία!

Ἡμέραν τινὰ ὁ Ὀλοὺφ κράζει Διέτριχον τὸν πιστὸν ἱπποκόμον του, καὶ προστάζει αὐτὸν νὰ ἑτοιμάσῃ τὸν ἵππον του.

— Δὲν βλέπετε, κύριε, πῶς πίπτει ἡ χιὼν, πῶς ὁ ἄνεμος συρίζει καὶ λιγύζει μέχρι τῆς γῆς τῶν κυπαρίσσων τὰς κορυφάς; δὲν ἀκούετε ὠρυομένους τοὺς λύκους ἀπὸ τὴν πεῖναν καὶ βελαζούσας τὰς δορκάδας;

— Διέτριχε, πιστὲ καὶ καλὲ ἱπποκόμε! θὰ ἀποτεινάξω τὴν χιόνα ὡς τὴν κόνιν τὴν ἐπὶ τοῦ μανδύου καθημένην· θὰ περάσω ὑπὸ τὴν ἀψῖδα τῶν κυπαρίσσων κλίνων ὀλίγον τὸ πτερὸν τῆς περικεφαλαίας μου· ὡς πρὸς δὲ τοὺς λύκους οἱ ὄνυχές των θὰ συντριβοῦν ἐπὶ τῆς πανοπλίας μου, καὶ διὰ τῆς αἰχμῆς τοῦ ξίφους μου σκάπτων τοὺς πάγους θ' ἀποκαλύψω εἰς τὴν δυστυχῆ δορκάδα, ἥτις στενάζει καὶ κλαίει, τὴν δροσερὰν καὶ ἀνθισμένην χλόην, ἣν δὲν δύναται μόνη νὰ φθάσῃ.

Ἀναχωρεῖ λοιπὸν ὁ Κόμης Ὀλοὺφ τοῦ Λοδβρόγ ἐπὶ τοῦ ὡραίου του ἵππου, συνοδευόμενος ὑπὸ δύο γιγαντείων κυνῶν, ὅπως συνεντευχθῇ μετά τινος νέας, ἥτις κύπτουσα ἴσως τὴν ὥραν ταύτην, μὲ ὅλον τὸ ψῦχος καὶ τὴν χιόνα, ἀπὸ τὰ ὕψη τοῦ πύργου της, προσπαθεῖ ν' ἀνακαλύψῃ μεταξὺ τῆς λευκῆς πεδιάδος τὴν περικεφαλαίαν τοῦ νέου ἱππότου.

Ὁ Ὀλοὺφ ἀναβαίνων τὸν βουκέφαλον αὐτοῦ, οὗτινος σχίζει τὰς πλευρὰς διὰ τῶν πτερυνιστήρων του, προχωρεῖ εἰς τὴν πεδιάδα καὶ διέρχεται τὴν λίμνην, ἣν τὸ ψῦχος μετέβαλεν εἰς πάγον, ὑπὸ τὸν ὁποῖον οἱ ἰχθεῖς μένουσι δέσμιοι, ἀνοικτὰς ἔχοντες τὰς πτερυγίδας ὡς ἀπολελιθωμένοι. Τὰ τέσσαρα πέταλα τοῦ ἵππου ὄντα ὀδοντωτὰ δάκνουσι στερεὰ τὴν σκληρὰν ἐπιφάνειαν· ὁμίχλη προερχομένη ἐκ τοῦ ἱδρῶτος τῆς πνοῆς του τὸν περικυκλόνει καὶ τὸν ἀκολουθεῖ, ὡς εἰ ἐκάλπαζεν ἐντὸς νέφους. Οἱ δύο κύνες φυσῶσιν ἑκατέρωθεν τοῦ κυρίου των διὰ τῶν καθημαγμένων μυκτήρων των μακρὰς σειρὰς καπνοῦ ὡς θηρία μυθώδη.

Ἰδοὺ τὸ δάσος τῶν πευκῶν αἵτινες τείνουσι τοὺς κεκαλυμμένους ὑπὸ λευκῶν κρυστάλλων βραχίονάς των· τὸ βάρος τῆς χιόνος λιγύζει τὰς νεωτέρας καὶ μᾶλλον τρυφερὰς, καὶ καθιστᾷ αὐτὰς ὡς θόλους ἀργυροῦς. Ὁ τρόμος κατοικεῖ εἰς τὸ δάσος τοῦτο, ὅπου οἱ βράχοι λαμβάνουσι μορφὰς τερατώδεις, ὅπου πᾶν δένδρον φαίνεται καλύπτων εἰς τὴν ῥίζαν του φωλεὰν παγωμένων δρακόντων. Ἀλλ' ὁ Ὀλοὺφ δὲν γνωρίζει τὸν τρόμον. Ἡ ὁδὸς γίνεται γενοτέρα καθόσον προχωρεῖ, αἱ πεῦκαι συμπλέκουσιν ἀναποσπάστως τοὺς θρηνώδεις κλάδους των, ὥστε σπανίως διὰ ἀνοικτῶν τινων μερῶν φαίνεται ἡ σειρὰ τῶν χιονοσκεπάστων λόφων, οἵτινες ὡς λευκὰ κύματα λάμπουσιν ὑπὸ τὸν μέλανα καὶ ζοφερὸν οὐρανόν.

Ἀλλ' εὐτυχῶς ὁ ἵππος του εἶναι ῥωμαλέος, ὥστε καὶ γίγαντα ἠδύνατο νὰ φέρῃ χωρὶς νὰ καμφθῇ. Οὐδὲν πρόσκομμα τὸν ἐμποδίζει, ὑπερπηδᾷ καὶ βράχους καὶ τέλματα, καὶ ἐνίοτε ἀποσπᾷ ἀπὸ τὰ ὑπὸ τὴν χιόνα χαλίκια σπινθῆρας εὐθὺς σβεννυμένους.

— Ἐμπρὸς, Μαῦρέ μου, θάρρος! δὲν ἔχεις πλέον νὰ διαβῇς παρὰ μικρὰν κοιλάδα καὶ δάσος· ὡραία χεὶρ θὰ χαδεύσῃ τὴν στίλβουσαν χαίτην σου, καὶ εἰς σταῦλον θερμὸν θὰ φάγῃς κριθὴν καὶ ἄχυρον ὅσον θέλεις.

Ὦ! πόσον ὡραῖον τὸ δάσος τοῦτο! ὅλοι οἱ κλῶνες εἶναι κεκαλυμμένοι μὲ χλαμύδα πάχνης, καὶ οἱ μικρότεροι φαίνονται ὡς ἐζωγραφημένοι μὲ λευκὰ χρώματα ἐντὸς τῆς μελαίνης ἀτμοσφαίρας· ὁμοιάζουσι μέγα κάνιστρον συρματόπλεκτον, σπήλαιον πλῆρες γαλακτιτῶν. Αἱ ἀποκλαδώσεις καὶ τὰ ἀλλόκοτα ἄνθη δι' ὧν ὁ παγετὸς καλύπτει τὰς ὑέλους τῶν παραθύρων, δὲν παριστῶσι σχήματα πλέον περιπεπλεγμένα ἢ ποικιλλότερα.

— Κύριε Ὀλοὺφ, πόσον ἤργησες! ἐφοβήθην μήπως ἡ ἄρκτος τοῦ βουνοῦ ἔκλεισε τὸν δρόμον σου, ἢ μήπως αἱ νυμφίδες σ' ἐπροσκάλεσαν νὰ χορεύσῃς, εἶπεν ἡ νέα καθίσασα τὸν Ὀλοὺφ ἐπὶ μεγάλου ἀνακλίντρου ἐκ δρυὸς πλησίον τῆς ἑστίας. Ἀλλὰ διατί ἦλθες ἔχων σύντροφον; ἐφοβήθης νὰ περάσῃς μόνος τὸ δάσος;

— Περὶ τίνος συντρόφου λαλεῖς, τῆς ψυχῆς μου ψυχή; ἠρώτησεν ἐκστατικὸς ὁ Ὀλοὺφ.

— Περὶ τοῦ ἱππότου τοῦ ἐρυθροῦ ἀστέρος, τὸν ὁποῖον ἔχεις ἀεννάως μαζῆ σου, ἐκείνου ὁ ὁποῖος ἐγεννήθη διὰ τοῦ βλέμματος τοῦ Ποεμοῦ μουσικοῦ. Ἀπαλλάχθητι ἀπὸ αὐτὸν ἂν θέλῃς ν' ἀκούσω τὰς προτάσεις σου· διότι δὲν θὰ συγκατανεύσω ποτὲ νὰ γείνω σύζυγος δύο ἀνδρῶν.

Εἰς μάτην ἐπροσπάθησε νὰ τὸν μεταπείσῃ ὁ Ὀλοὺφ· ἡ νέα δὲν τῷ ἐπέτρεψεν οὔτε τὸν μικρόν της δάκτυλον νὰ ἐγγίσῃ. Ἀνεχώρησε λοιπὸν περίλυπος καὶ σταθερὰν ἔχων ἀπόφασιν νὰ καταπολεμήσῃ τὸν ἱππότην τοῦ ἐρυθροῦ ἀστέρος ἂν τὸν ἀπήντα.

Μ' ὅλην τὴν αὐστηρὰν τῆς νέας ὑποδοχὴν ὁ Ὀλοὺφ ἐπανῆλθε καὶ τὴν ἐπαύριον εἰς τὴν ὁδὸν τὴν φέρουσαν εἰς τὴν ἔπαυλίν της· οἱ ἐρῶντες δὲν ἀπελπίζονται εὐκόλως. Καθ' ὁδὸν δὲ ἔλεγε καθ' ἑαυτόν·

« Ἡ καλή μου βεβαίως εἶναι τρελή ; τί ἐννοεῖ μὲ ἱππότην τοῦ ἐρυθροῦ ἀστέρος ; »

Ἡ θέλλα ἦτο σφοδροτάτη, ἡ χιὼν περιδινουμένη συνέχεε τὴν γῆν μετὰ τοῦ οὐρανοῦ. Σπεῖρα κοράκων, μ' ὅλος τὰς ὑλακὰς τῶν δύο κυνῶν, περιεφέρετο ἀπαισίως ὑπὲρ τὴν περικεφαλαίαν τοῦ Ὀλούφ. Πρῶτος δὲ αὐτῶν ἐπέτα ὁ στιλπνὸς κόραξ, ὅστις ἐκάθητο ἄλλοτε ἐπὶ τοῦ ὤμου τοῦ μουσικοῦ.

Αἴφνης μένουσιν ἀκίνητοι οἱ δύο κύνες, καὶ διὰ τῶν ἐλαστικῶν μυκτήρων των ἀναῤῥοφῶσιν ἀνησύχως τὸν ἀέρα, προαισθανόμενοι τὴν παρουσίαν ἐχθροῦ. Δὲν εἶναι δὲ ὁ ἐχθρὸς ἀλώπηξ ἢ λύκος· λύκος ἢ ἀλώπηξ θὰ ἦτο μία μόνη δακνιὰ εἰς τοὺς μεγαθύμους αὐτοὺς κύνας.

Κρότος βημάτων ἀκούεται, καὶ μετ' οὐ πολὺ κατὰ τὴν καμπὴν τῆς ὁδοῦ παρουσιάζεται ἱππότης ἀναβαίνων μεγαλόσωμον ἵππον καὶ ὑπὸ δύο ἀκόλουθούμενος γιγαντιαίων κυνῶν.

Θὰ τὸν ἐξελάμβανέ τις ἀντὶ τοῦ Ὀλούφ. Ἡ πανοπλία του ἦτον ἐντελῶς ἡ αὐτή· ἐπὶ τοῦ μανδύου του ἔφερε τὰ αὐτὰ ἐμβλήματα· μόνης τῆς περικεφαλαίας του τὸ πτερὸν ἦτον ἐρυθρὸν ἀντὶ πρασίνου. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ὁδὸς ἦτο στενὴ ἔπρεπε νὰ ὀπισθοδρομήσῃ ὁ ἕτερος αὐτῶν.

— Κύριε Ὀλούφ, ὀπισθοδρόμησον διὰ νὰ περάσω, εἶπεν ὁ νεοφνὴς ἱππότης, μακρὸν εἶναι τὸ ταξείδιόν μου, καὶ ἐπειδὴ μὲ περιμένουν πρέπει νὰ φθάσω τὸ ταχύτερον.

— Μὰ τὸν μύστακα τοῦ πατρός μου, σὺ θὰ ὀπισθοδρομήσῃς. Ὑπάγω εἰς συνέντευξιν ἀποβλέπουσαν τὴν καρδίαν μου, καὶ οἱ πάσχοντες ὅπως ἐγὼ βιάζονται πάντοτε, ἀπεκρίθη ὁ Ὀλούφ, θεὶς τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ ξίφους του.

Ὁ ἄγνωστος ἔσυρεν ἀμέσως τὴν σπάθην του, καὶ ἤρχισεν ἡ μονομαχία· τὰ ξίφη πίπτοντα ἐπὶ τῶν θωράκων ἐσπινθηροβόλουν· ἀλλ' ἐντὸς ὀλίγου, εἰ καὶ ἦσαν κατεσκευασμένα ἐκ σκληροτάτου μετάλλου, κατεκόπησαν ὡς πρίονες. Μεταξὺ δὲ τοῦ κάπνοῦ τῶν ἵππων καὶ τῆς ἄχνης τῆς ἀναπνοῆς των, ἐφαίνοντο ὡς δύο κατάμαυροι χαλκεῖς κτυποῦντες μεθ' ὀργῆς πεπυρακτωμένα σίδηρα. Οἱ ἵπποι, λυσσῶντες ὡς καὶ οἱ κύριοί των, ἔδακνον βαθέως τοὺς νευρώδεις τραχήλους των, καὶ ἀπέσπων τεμάχια κρέατος· ἐπήδων μανιωδῶς, ἀνίσταντο ἐπὶ τῶν ὀπισθίων ποδῶν καὶ μεταχειριζόμενοι τὰ πέταλά των ἀντὶ γρόνθων, ἀντήλασσον κτύπους τρομεροὺς, ἐνῷ οἱ κύριοί των ἐσφυροκοποῦντο ἀνηλεῶς ὑπὲρ τὰς κεφαλάς των.

Αἱ σταγόνες τοῦ αἵματος, σταλάζουσαι διὰ τῶν φολιδωτῶν πανοπλιῶν, ἔπιπτον θερμαὶ ἐπὶ τῆς χιόνος, καὶ ἐκοίλαινον κοκκινίζουσαι αὐτὴν, ὥστε ἐντὸς ὀλίγου ἐφαίνετο ὡς κόκκινον τόσοῦτον πυκναὶ ἦσαν αἱ σταγόνες. Ἀμφότεροι δὲ οἱ ἱππόται ἦσαν τετραυματισμένοι.

Πρᾶγμα παράδοξον ! ὁ Ὀλούφ ᾐσθάνετο αὐτὸς τὰς πληγὰς τὰς ὁποίας κατέφερεν εἰς τὸν ἄγνωστον ἱππότην· ᾐσθάνετο τὸν πόνον τῶν τραυμάτων καὶ τοῦ ἀντιπάλου του καὶ τοῦ σώματός του· τὸ στῆθός του ἐπάγωσεν ὡς εἰ διεπέρασεν αὐτὸ σίδηρος, καὶ ὅμως ὁ θώραξ του ἦτον ἄθικτος, διότι μόνον εἰς τὸν δεξιόν του βραχίονα ἐτραυματίσθη. Παράδοξος μονομαχία ! καθ' ἣν ὅ τε νικῶν καὶ ὁ νικώμενος ἔπασχον ἐξ ἴσου, καὶ καθ' ἣν, εἴτε τραυματίζοντες εἴτε τραυματιζόμενοι οἱ μονομαχοῦντες, ἐπόνουν ἐπίσης.

Συναγαγὼν τὰς δυνάμεις του ὁ Ὀλοὺφ ἐπέταξε μακρὰν διὰ κτύπου πλαγίου τὸ τρομερὸν τοῦ ἀντιπάλου του κράνος.—Ὦ φρίκη ! τί εἶδεν ὁ υἱὸς τῆς Ἑλένης καὶ τοῦ Λοσβρόγ ; εἶδε τὸν ἑαυτόν του ἀπαράλλακτον, ὡς εἰ εἶχε κάτοπτρον ἀντικρύ του. Ἐμονομάχησε λοιπὸν μετὰ τοῦ ἰδίου φάσματος, μετὰ τοῦ ἱππότου τοῦ ἐρυθροῦ ἀστέρος ! Τὸ φάσμα ἀφῆκε μεγάλην κραυγὴν καὶ ἐγένετο ἄφαντον.

Ἡ σπεῖρα τῶν κοράκων ἀνέβη εἰς τοὺς οὐρανοὺς, καὶ ὁ γενναῖος Ὀλοὺφ ἐπροχώρει ὁδεύων· ἐπιστρέφων δὲ τὸ ἐσπέρας εἰς τὴν ἔπαυλιν ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ τὴν νέαν, ἥτις τὴν φορὰν ταύτην δὲν ἀντεστάθη, διότι ὁ ἐρυθρὸς ἱππότης δὲν ἦτο παρών. Ἡ νὺξ ἦτο δεινὴ καὶ διάστερος, ὁ Ὀλοὺφ ὕψωσε τὴν ὡραίαν του κεφαλὴν ἵνα ζητήσῃ τὸν διπλοῦν του ἀστέρα καὶ δείξῃ αὐτὸν εἰς τὴν μνηστήν του· ἀλλὰ δὲν εἶδεν εἰμὴ μόνον τὸν πράσινον. Ἡ νέα παρετήρησε μετ' ὀλίγον σκιρτῶσα ὅτι οἱ μέλανες ὀφθαλμοί του ἐγένοντο γλαυκοί. Ὁ γέρων Λοσβρόγ ἐμειδίασε χαίρων ὑπὸ τὸν λευκόν του μύστακα ἐντὸς τοῦ τάφου του, διότι οἱ μέλανες τοῦ Ὀλοὺφ ὀφθαλμοὶ τὸν ἀνησύχουν ἐνίοτε, ἂν καὶ δὲν ἐμαρτύρει τὴν θλῖψιν του· ἡ δὲ σκιὰ τῆς Ἑλένης ἐπλήσθη χαρᾶς, διότι τὸ τέκνον τοῦ εὐγενοῦς Λοσβρόγ κατέβαλε τέλος τὴν κακότροπον ἐπιῤῥοὴν τοῦ μέλανος κόρακος καὶ τοῦ ἐρυθροῦ ἀστέρος· τὸ φάσμα κατεβλήθη ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ ἱστορία αὕτη δεικνύει πόσον μία μόνη στιγμὴ λήθης, ἓν μόνον βλέμμα, εἰ καὶ ἀθῶον, ἔχει πολλάκις λυπηρὰς συνεπείας.

Νέαι γυναῖκες ! μὴ ῥίπτετε ποτὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπὶ τῶν βοεμῶν μουστῳδῶν, οἵτινες ἄδουσιν ἄσματα γλυκὰ μὲν ἀλλὰ σατανικά. Καὶ σεῖς, νεάνιδες, μὴν ἐμπιστεύεσθε παρὰ εἰς τὸν πράσινον ἀστέρα· καὶ σεῖς, ὅσοι εἶσθε δυστυχῶς διπλοῖ, καταπολεμεῖτε γενναίως, εἴποτε εἶσθε ἠναγκασμένοι, καὶ ὑμᾶς αὐτοὺς, καὶ ἀγωνίζεσθε νὰ καταβάλετε τὸν ἐπιστερικόν σας ἐχθρόν, τὸν κακὸν τοῦτον ἱππότην.

Ἐὰν ἐρωτήσετε τίς μᾶς ἔφερε τὸ διήγημα τοῦτο ἀπὸ τὴν Νορβηγίαν, σᾶς ἀποκρίνομαι ὅτι τὸ ἔφερεν εἰς κύκνος, ὡραῖον πτηνὸν μὲ ῥάμφος κίτρινον, ὅπερ διέβη τὸν ποταμὸν νῦν μὲν κολυμβῶν, ἄλλοτε δὲ διασχίζων τοὺς ἀέρας.

ΚΛΕΩΝ.

ΠΕΡΙ ΟΙΚΟΣΗΜΩΝ.

Τὸ ὑπὸ στοιχ. Α ἀνήκει τῇ ἐκ Γαλλίας καταγομένῃ καὶ ἐπὶ Τουροκοκρατίας ἐν Νάξῳ ἀποκατασταθείσῃ οἰκογενείᾳ Λαστὶκ Δὲ Βιγουροὺ (Lastic Baron de Vigouroux). Σημειωτέον δὲ ὅτι κατὰ τὰ μέσα τῆς ΙΕ'. ἑκατονταετηρίδος ἦρχε τοῦ ἐν Ῥόδῳ Ἱεροσολυμικοῦ Τάγματος τῶν Ἱπποτῶν Ἰωάννης τις Δὲ Λαστὶκ, ὅστις δὶς γενναίως ἀπέκρουσε τοὺς Αἰγυπτίους τοὺς ἀποπειραθέντας νὰ κυριεύσωσι τὴν νῆσον ἐκείνην.

Τὸ δὲ ὑπὸ στοιχ. Β. ἀνήκει τῇ οἰκογενείᾳ Κονδύλῃ (Condilli), ἥτις θεωρεῖται ἐξ Ἐνετίας καταγομένη. Ἐγὼ ὅμως φρονῶ ὡς ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ συμφωνοῦντος μὲ τὸ ἔμβλημα τοῦ οἰκοσήμου, ὅτι ἡ οἰκογένεια αὕτη, εἰ καὶ ἦλθεν ἐξ Ἐνετίας εἰς Νάξον, ἔλκει ὅμως τὸ γένος ἐκ Βυζαντίου.

Ι. ΔΕ ΚΙΓΑΛΑΛΑΧ.

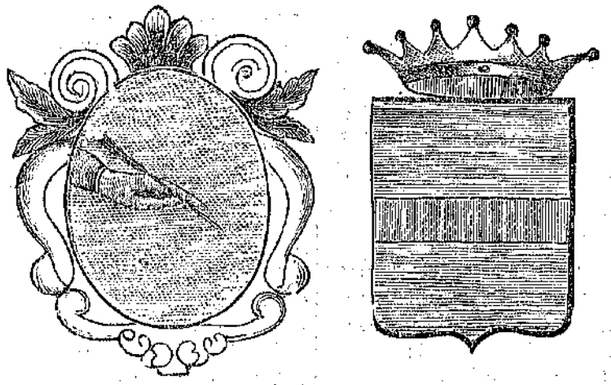

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

—ooo—

Ἱστορία τοῦ Σουλλίου καὶ Πάργας, περιέχουσα τὴν χρονολογίαν αὐτῶν, τὰς πρὸς τοὺς Ὀθωμανοὺς μάχας, κυρίως δὲ τὰς πρὸς τὸν Ἀλὶ Πασᾶ, σατράπην τῆς Ἠπείρου. Συγγραφεῖσα παρὰ Χριστοφόρου Περραιβοῦ, ὑποστρατήγου. Διῃρημένη εἰς τόμους δύο. 1857. Ἐν Ἀθήναις. Τύποις Φ. Καρκαμπίνη καὶ Κ. Βάρμα. (Ἀμφότεροι οἱ τόμοι σύγκεινται ἐκ φύλ. τυπογ. 18 εἰς 4ον).

—o—

Ἡ ἱστορία αὕτη εἶχε τυπωθῆ κατὰ πρῶτον ἐν Βενετίᾳ, τῷ 1815, ἀνωνύμως· ἐδημοσιεύθη δὲ ἤδη ἐκ νέου, κυρίως ἵνα διευκρινηθῶσι καὶ ἀναπτυχθῶσι γεγονότα τινὰ καὶ περιστατικὰ ὧν δὲν ἠδύνατο νὰ ποιήσῃ σαφῆ καὶ πλήρη μνείαν ὁ συγγραφεὺς καθ' ἣν ἐποχὴν ἐγένετο ἡ πρώτη τοῦ βιβλίου ἔκδοσι· εἰμὴ εἰς ἔσχατον ἐμβάλλων κίνδυνον πολλοὺς τῶν φιλογενεστάτων ἀνδρῶν τῆς πόλεως Ἰωαννίνων. Παρεκτὸς τούτου ὅμως, τὸ βιβλίον εἶχεν ἀποβῆ σπάνιον· ὁ ὑμόνον δὲ ἀπαραίτητον εἶναι βοήθημα παντὸς τοῦ μέλλοντος ἐπιμελῶς ὁπωσοῦν νὰ ἐκμελετήσῃ τὴς νεωτέραν ἑλληνικὴν ἱστορίαν, ἀλλὰ μετὰ πολλῆ ὠφελείας δύναται νὰ ἀναγνώσῃ αὐτὸ πᾶς Ἕλλην· διότι παρίστησιν ἡμῖν κοινωνικὴν καὶ ἠθικὴν κατάσασιν, ἧς τὰ μὲν τελευταῖα ἴχνη καθεκάστην ἐξαφανίζονται, ἡ δὲ γνῶσις συντελεῖ εἰς τὴν ἐξήγησιν πολλῶν περὶ ἡμᾶς συμβαινόντων πραγμάτων, τὰ ὁποῖα ἄλλως φαίνονται πολλάκις ἀκατάληπτα.

Ἐῤῥέθη καὶ παρ' ἄλλων ὅτι, οἱ κατὰ τοῦ Ἀλὴ πασᾶ ἀγῶνες τῶν Σουλιωτῶν ἀποτελοῦσι τὴν ἡρωϊκὴν οὕτως εἰπεῖν ἐποχὴν τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς ἱστορίας· ὄχι βεβαίως μόνων τῶν Σουλιωτῶν οἱ ἀγῶνες, διότι ὁ ἡρωϊκὸς κύκλος τῆς νῦν Ἑλλάδος περιλαμβάνει καὶ ἄλλα κατὰ τῆς Τουρκικῆς δυναστείας ἀνδραγαθήματα, κατορθωθέντα κατὰ διαφόρους ἐποχὰς, ὑπὸ ἀρχαιοτέρων καὶ μεταγενεστέρων μαχητῶν, τῶν λεγομένων Ἀρματωλῶν καὶ Κλεφτῶν. α πράξεις ἡρωϊκὰς ἐπαίνου τῳόντι καὶ ἱστορίας ἀξίας », ὡς λέγει ὁ γηραιὸς αὐτῶν συναγωνιστὴς καὶ χρονογράφος. Ἀλλ' ἡ φυλὴ τῶν Σουλιωτῶν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐκπροσωποῦσα τὰ πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἐσπαρμένα καὶ ἐν διαστήματι ἑκατονταετηρίδων ὅλων ἐνεργήσαντα ἐκεῖνα στοιχεῖα, ἐν ὡρισμένῳ δὲ τόπῳ καὶ χρόνῳ παρέχουσα ἡμῖν τὴν εἰκόνα τοῦ ὅλου βίου καὶ χαρακτῆρος τῶν ἀληθινῶν ἐκείνων πρωταθλητῶν τῆς ἐθνικῆς παλιγγενεσίας.

Ὁ δὲ βίος καὶ χαρακτὴρ οὗτος πλείστην ἔχει ἀναλογίαν πρὸς τὴν ἠθικὴν καὶ κοινωνικὴν κατάστασιν τῶν ἡρώων οὓς ὕμνησαν Ὅμηρος καὶ Ὁμηρίδαι. « Νόμον γραπτὸν ἢ δικαστήριον τακτικὸν δὲν εἶχον οἱ Σουλιῶται, λέγει ὁ Περῤῥαιβός, ἀλλὰ, συμπεσούσης διαφορᾶς, συνήρχοντο οἱ πρῶτοι τῶν φυλῶν, ἐξέταζον τὴν ὑπόθεσιν καὶ ἐξέδιδον τὴν ἀπόφασιν ». Ἀπαραλλάκτως διεχειρίζετο ἡ δικαιοσύνη καὶ ἐπὶ τῶν ὁμηρικῶν χρόνων.

. . . οἱ δὲ γέροντες
Εἵατ' ἐπὶ ξεστοῖσι λίθοις, ἱερῷ ἐγὶ πύκλῳ
. . . ἀμοιβηδὶς δὲ δίκαζον.
Κεῖτο δ' ἄρ' ἐν μέσσοισι δύω χρυσοῖο τάλαντα,
Τῷ δόμεν, ὃς μετὰ τοῖσι δίκην ἰθύνταια εἴποι·

Οἱ Σουλιῶται ἦσαν διηρημένοι εἰς φυλὰς ἢ φάρας, λέγει ὁ Ἱστορικὸς αὐτῶν.

Κρῖν' ἄνδρας κατὰ φῦλα, κατὰ φρήτρας Ἀγάμεμνον·
Ὡς φρήτρη φρήτρηφιν ἀρήγῃ, φῦλα δὲ φύλοις,

εἶπε καὶ ὁ τῆς Ἰλιάδος ποιητής.

Οἱ Σουλιῶται δὲν ἐγίνωσκον τὴν εὔρυθμον καὶ φαλαγγιτικὴν τῶν τακτικῶν ταγμάτων κίνησιν, ἀλλὰ ἐξώρμων εἰς τὸν πόλεμον, ἐρειδόμενοι ἐπὶ τῆς ἀτομικῆς ἑκάστου μαχητοῦ ῥώμης καὶ ἀνδρείας. Οἷα δὲ διαφορὰ ὑπῆρχε μεταξὺ τῶν ὁπλιτῶν τοῦ Ἐπαμινώνδου καὶ τῶν Μυρμιδόνων τοῦ Ἀχιλλέως, ἡ αὐτὴ καὶ μεταξὺ τοῦ σημερινοῦ τακτικοῦ καὶ τῶν ἀῤῥύθμων Σουλιωτικῶν ὄχλων. Καθὼς αἱ θυγατέρες τοῦ ἐν Ἐλευσῖνι Κελεοῦ,

Ἐρχόμεναι μεθ' ὕδωρ εὐήρυτον, ὄφρα φέροιεν
Κάλπισι χαλκείῃσι φίλα πρὸς δώματα πατρός,

οὕτω καὶ τῶν Σουλιωτῶν αἱ γυναῖκες ὑπήγαινον αἱ ἴδιαι εἰς τὴν βρύσιν ἵνα φέρωσιν εἰς τὰς οἰκίας τὸ ἀναγκαῖον ὕδωρ. Ἡ κυρὰ Μόσχω ἡ σύζυγος τοῦ Καπετὰν Ἀάμπρου Τζαβέλλα καὶ τὰ κατορθώματα αὐτῆς ἀνακαλοῦσιν εἰς τὴν μνήμην ἡμῶν τὴν Ἀργείαν Τελέσιλλαν, τὴν σώτειραν τῆς πατρίδος αὐτῆς.

Ἡ κυρὰ Μόσχω φώναξε πὸ πάνω ἀπὸ τὴν Κιάφα,
Ποῦ 'στε παιδιὰ Σουλιώτικα καὶ σεῖς οἱ Τζαβελλάται,
Μαζί μου ὅλοι τρέξετε, καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες,
Τοὺς Τοῦρκους κατακόψατε, σπόραν νὰ μὴν ἀφῆτε.
Νὰ μείνουν χήραις κ' ὀρφανὰ, γυναῖκες καὶ παιδιά τους.
Νὰ λὲν στὸ Σουλλὶ τοὺς σκύτωσαν Σουλλιώτισαις γυναῖκες.
Ἡ Μόσχω τότε ὥρμησε μὲ τὸ σπαθὶ στὸ χέρι·
Τώρα νὰ ἰδῆτε πόλεμον, γυναίκικα δουφέκια.
Σὰν τοὺς λαγοὺς ἐφεύγανε, καὶ πίσω δὲν κυττάζουν,
Πέταξαν τὰ δουφέκια τους, μόνον γιὰ νὰ γλυτώσουν.

Τὸ δὲ ἆσμα τοῦτο ἐνθυμίζει εἰς πάντας ὅτι καθὼς τῆς ἀρχαίας, οὕτω καὶ τῆς καθ' ἡμᾶς Ἑλλάδος ἡ ἡρωϊκὴ ἐποχὴ ἔσχε τοὺς ῥαψῳδοὺς αὐτῆς, ῥαψῳδοὺς ἀνωνύμους ἅμα καὶ ἀμιμήτους.

Ἀλλ' ὁποία ἔκστασις συνέβη περὶ ἡμᾶς πραγμάτων ἀλλοίωσις! Οἱ ἀπόγονοι τῆς ἀθλητικῆς ἐκείνης γενεᾶς, ἐκπαιδευθέντες εἰς σχολὰς Εὐρωπαϊκὰς, φέρουσι σήμερον τὴν στολὴν τοῦ τακτικοῦ καὶ εἰς τὴν πειθαρχίαν αὐτοῦ ὑποβάλλονται· ἢ ἀγορεύουσιν ἐν ταῖς βουλαῖς διὰ γλώσσης ἐπιτετηδευμένης· ἢ ἐφαρμόζουσιν ἐν τοῖς δικαστηρίοις τὰ δυσχερέστερα τῶν Βυζαντινῶν Κωδίκων χωρίς· ἢ διδάσκουσιν ἐν ταῖς σχολαῖς τὰ ὑψηλότατα πορίσματα τῆς νεωτέρας ἐπιστήμης· ἢ ἀμιλλῶνται ἐν ταῖς συναναστροφαῖς πρὸς τὴν κομψότητα καὶ τὴν χάριν τοῦ λεπτοτέρου πολιτισμοῦ. Ἀνάλογός τις πραγμάτων μεταβολὴ εἶχε συμβῆ καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα ἀπὸ τῆς Η' ἑκατονταετερίδος πρὸ Χ. καὶ ἐφεξῆς, ἐποχὴ καθ' ἣν ἐξηφανίσθη μὲν ὁ προηγούμενος ἡρωϊκὸς κόσμος, ἀντ' αὐτοῦ δ' ἐπῆλθεν εὐρυθμότερός τις καὶ νομιμώτερος, καὶ τεχνικώτερος, καὶ σοφώτερος κόσμος, τοῦ ὁποίου τὰ μὲν ἐν Πλαταιαῖς, καὶ ἐν Σαλαμῖνι, καὶ ἐν Μυκάλῃ, καὶ περὶ Εὐρυμέδοντα μεγαλουργήματα ὑπῆρξαν πολὺ πρακτικώτερα τῶν περὶ τὸ Ἴλιον ὁμηρικῶν ἀθλημάτων, τὰ δὲ περὶ τὴν ἐπιστήμην, τὴν πολιτείαν καὶ τὴν τέχνην ἀριστουργήματα, οὐ μόνον πρὸς τὰ ἀρχαιότερα ἐκεῖνα, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ τοῦ τελειοτάτου νεωτέρου πολιτισμοῦ παραβαλλόμενα θεωροῦνται ἀπαράμιλλα.

Μὴ λησμονήσωμεν ὅμως ὅτι ἐν τῷ μεταξὺ τῆς ἐποχῆς τῶν μεγαλουργημάτων τούτων καὶ τῆς προηγουμένης ὁμηρικῆς, παρενέπεσεν εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα μέση τις ἐποχὴ, καθ' ἣν αἱ μὲν αὐτοφυεῖς ἀρχαιότεραι ἀρεταὶ εἶχον ἐκλείψει, οἱ δὲ καρποὶ τοῦ εὐρύθμου πολιτισμοῦ δὲν εἶχον ἔτι ὡριμάσει· ἐποχὴ καθ' ἣν δὲν ἀναφέρονται μὲν πλέον οὔτε Ἰλιάς, οὔτε Ὀδύσσεια, οὔτε πόλεμος ἐπὶ Τροίαν καὶ ἐπὶ Θήβας, δὲν ἀναφέρονται δὲ ἔτι τὰ κατὰ Μήδων κατορθώματα, καὶ τὰ τοῦ Σοφοκλέους καὶ Αἰσχύλου καὶ Εὐριπίδου ἔργα, αἱ τοῦ Ἡροδότου καὶ Θουκυδίδου ἱστορίαι, καὶ τὰ τοῦ Περικλέους πολιτεύματα, καὶ τὰ τοῦ Ἰκτίνου, καὶ Καλλικράτους, καὶ Φειδίου, καὶ Πραξιτέλους ἀριστουργήματα· ἐποχὴ καθ' ἣν ἡ μὲν κοινωνία ἀπρακτεῖ, χηρεύει δὲ ἡ ἱστορία. Μήπως εὑρισκόμεθα καὶ ἡμεῖς σήμερον εἰς τοιαύτην τινὰ διαβατικὴν πραγμάτων κατάστασιν; περίοδον ἀραξίας, νωθρότητος καὶ καχεξίας κατὰ τοῦτο, ὅτι τὰ μὲν προτερήματα τῆς ἀφελοῦς τῶν πατέρων ἡμῶν ἀνατροφῆς ἐξέλιπον ἤδη, τὰ δὲ πλεονεκτήματα τῆς τελειοτέρας ἡμῶν διαπλάσεως δὲν ἔλαβον ἔτι καιρὸν νὰ ὡριμάσωσιν;

Καθὼς βλέπετε ἡ ἀνάγνωσις τῆς ἱστορίας τοῦ Σουλλίου καὶ Πάργας δίδει ἀφορμὴν εἰς πολλὰς συγκρίσεις καὶ σκέψεις· καὶ τὸ κατ' ἐμὲ ὁμολογῶ ὅτι μετὰ ἀληθοῦς εὐφροσύνης διέτρεξα τὸ βιβλίον τοῦτο τοῦ ὁποίου πρὸ καιροῦ ἐγίνωσκον τὴν πρώτην ἔκδοσιν. Ἓν δὲ καὶ μόνον ἄτοπον εὗρον εἰς τὴν δευτέραν ταύτην ἔκδοσιν, ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἐθεώρησεν ἀναγκαῖον *νὰ διορθώσῃ τὸ λεκτικὸν τῆς πρώτης*. Τὸ κατ' ἐμὲ νομίζω ὅτι τὸ βιβλίον ἔπρεπε νὰ μετατυπωθῇ ἀπαραλλάκτως, διότι οὐ μόνον ὡς ἐκ τῶν πραγμάτων ἅτινα ἱστορεῖ, ἀλλὰ καὶ ὡς ἐκ τοῦ ὕφους αὐτοῦ ἀνήκει εἰς ἐποχὴν ἄλλην ἢν δὲν πρέπει νὰ παραμορφόνωμεν. Ἡ δὲ διόρθωσις τοῦ λεκτικοῦ τῆς ἱστορίας τοῦ Σουλλίου καὶ Πάργας ὁμοιάζει μὲ τὴν ἐπίχρισιν ἣν νεώτερός τις τέκτων ἤθελε προσθέσει εἰς τὰ Κυκλώπεια τείχη τὰ ἐν Τίρυνθι καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος σωζόμενα.

Κ. Π.

ΠΟΙΗΣΙΣ.

Η ΕΥΧΑΡΙΣ.

(*Ἀπόσπασμα.*)

—o—

Β'.

Ἀλλ' ἔτι, ἔτι πρὸ μικροῦ ἡ Εὔχαρις κ' ὁ Θέων
Εἰς ἔπαυλιν τῆς χλοερᾶς κ' ἀγροτικῆς Εὐβοίας,
Ἐν μέσῳ τῶν περικαλλῶν κοιλάδων καὶ ὀρέων
Ἀφάτους ἀπελάμβανον ἡμέρας εὐτυχίας.
Ναὶ, ἦτο καὶ ὁ ποιητὴς φιλόπατρις, ἀλλ' ὅμως
Ἦτο τερπνὸς ἐν τῇ αὐγῇ τοῦ βίου του ὁ δρόμος·
Οὐδ' ἦν εἰσέτι ἡ πατρὶς τὸ πρῶτον μέλημά του,
Ἀλλὰ τῆς Μούσης ἡ ᾠδὴ, ἀλλὰ τὸ αἴσθημά του,
Καὶ ἄνευ τοῦ σαλπίσματος ἐκείνου τῆς Ἠπείρου
Καὶ νῦν ἐντὸς θὰ ἔπλεε ζωῆς ἡδυονείρου.

—

Ὦ! τίνος δὲν ἀνέτειλεν ἀνέφελος, γλυκεῖα
Τοῦ βίου ἡ πρωΐα!
Ἀλλὰ ταχέως τῆς αὐγῆς τὸ αἴθριον ἐκλείπει,
Κ' ἐπισκιάζει σκοτεινὴ τὸν οὐρανόν μας λύπη.
Τότε εἰς πάλην τῆς ζωῆς παρέρχεται ἡ ἥβη
Καὶ φεύγουν ὡσεὶ μάταιαι σκιαὶ τὰ ὄνειρά της
Ἡ δὲ περίλυπος ψυχὴ ὡς λύρα συνετρίβη,
Ποῦ μόνον δάκρυ ἀντηχοῦν καὶ πένθος τ' ἄσματά της.

—

Ἡ Εὔχαρις ἦν χάριτος ὑπογραμμὸς· γλυκεῖα
Ἦν ἡ φωνή της ὡς πνοὴ τῆς αὔρας· ἡ μαγεία
Τῶν μελανῶν της ὀφθαλμῶν, τοῦ μειδιάματός της
Ἐδούλου πάντας, κ' ἔμενον ἐν θαυμασμῷ ἐμπρός της.
Τὴν εἶδε καὶ ὁ ποιητὴς, κ' ὡς ἄγγελον ὑψίστου
Ἐξ ὅλης τὴν ἐλάτρευσεν ἰσχύος τῆς ψυχῆς του.
Τότε ὁ βίος ἱλαρὸς αὐτοῖς προσεμειδία
Κ' ἕνα παλμὸν συνέπαλλεν ἡ νέα των καρδία.

—

Πολλάκις, ἐν τῇ ἐξοχῇ, ἀφέντες τοὺς οἰκείους,
Εἰς τοὺς λειμῶνας ἔτρεχον, εἰς κορυφὰς συσκίους,
Πλανώμενοι ἐντὸς σκιῶν, ἐν μέσῳ τῶν ἀδύτων
Ἀθῶοι καὶ περιχαρεῖς, ὡς ἦν καὶ ἡ ψυχή των.
Τοὺς ἔθελγον αἱ καλλοναὶ τῆς φύσεως ἐκεῖναι
Αἱ ῥοδοδάφναι τῶν ὀχθῶν, τῶν ποταμῶν αἱ δίναι,
Οἱ λόφοι κ' αἱ κοιλάδες των, τὰ χλοερὰ πεδία
Καὶ ἡ μονήρης κ' ἀπορρώξ τοῦ μέρους παραλία.

—

Καὶ ἄν τις ἔτυχεν ἰδὼν αὐτοὺς τοὺς δύο νέους,
Ἐντὸς δενδρώνων ἢ παρὰ τὰς ὄχθας ῥυακίων,
Μόνους καὶ τόσον τρυφεροὺς νὰ τρέχουν καὶ ὡραίους
Ἡ Ἄρτεμις θὰ ἔλεγε πῶς ἦν κ' ὁ Ἐνδυμίων.
Τὸ βλέμμα εἰς τὸν Θέωνα πολλάκις προσηλοῦσα,
Καὶ ἀκουσίως αἴσθημα ψυχῆς ὁμολογοῦσα,
» Ὦ! πόσον εἶμαι εὐτυχὴς, τῷ ἔλεγεν ἡ κόρη,
Μὲ τὴν γλυκεῖάν της φωνὴν, ὦ! πόσον ἡ ζωή μου
Βύδαλμων θὰ διέῤῥεεν εἰς δάση καὶ εἰς ὄρη,
Καθὼς ἀθόρυβος περνᾷ ὁ ῥύαξ τῆς ἐρήμου! . . . »
Ἔλεγε, καὶ τοῦ Θέωνος μακρυνομένη ἅμα
Ἐν ἄνθος ἀπεφύλλιζεν εἰς τῆς πηγῆς τὸ νάμα,
Καὶ θεωμένη τὴν ῥοὴν τῶν ῥείθρων τὴν ἡδεῖαν,
Περὶ αὐτὴν διέχεεν ὡς φῶς τε καὶ μαγείαν.

—o—

. . . . . .

Δ'.

Τὸ ἔαρ τῆς Ἑλλάδος μας τὴν γῆν περικαλλύνει,
Γλυκείας αὔρας καὶ πνοὰς ἀρωματώδεις χύνει
Εἰς τοὺς ἀγροὺς κ' εἰς τὰ βουνά.
Τὰ κύματα τὰ κυανᾶ
Εἰς τὰς ἀγκάλας της κρατεῖ ἐρατεινὴ γαλήνη.

—

Χαρὰ τὰ πάντα! πλὴν χαρὰν δὲν ἔχει κ' ἡ καρδία
Ἐὰν τὴν τήκῃ ἀλγηδὼν σκληρὰ, κ' ἀπελπισία,
Κ' ἐρωτικὴ παραφορὰ,
Ἢ ἔτι μείζων συμφορὰ.
Ὀνείρου πατριωτικοῦ δεινὴ ἀποτυχία.

—

Ἡ ἔπαυλις ἡ ἀνθηρὰ ἐκείνη τῆς Εὐβοίας,
Ἡ πρὸ μικροῦ κατοίκημα ἐλπίδων κ' εὐτυχίας,
Τὸ νεαρῶν μας ἐραστῶν
Τὸ ἄσυλον τὸ ἀσπαστὸν
Δὲν εἶναι, φεῦ! ἡ θλίψεως καὶ οἶκος κατηφείας.
Τί ἔγινεν ἡ Εὔχαρις; τί ἔγινεν ὁ Θέων;
Πῶς δὲν πλανῶνται, ὡς τὸ πρὶν, ἐν μέσῳ τῶν ὀρέων
Τὸν ἐρωτά των τὸν ἀγνὸν,
Τὸν βίον τὸν ἐρατεινὸν
Πῶς δὲν λαλεῖ ὁ χειμαῤῥὸς εἰς τὰς ἐρήμους ῥέων;

—

Ὦ! ἄλλοτε κ' ἂν μόνη της διῆγ' εἰς τὸ χωρίον
Ἡ Εὔχαρις ἐτέρπετο εἰς τῶν ἀγρῶν τὸν βίον,
Ἐγείρετο μὲ τὴν αὐγὴν,
Προσέτρεχεν εἰς τὴν πηγὴν
Τοῦ ἄλσους της τοῦ προσφιλοῦς, ὡς ἄῤῥωντι παιδίον,

—

Καὶ εἰς τὴν ὄρασιν τῆς νυκτὸς τοὺς πόδας της νὰ λούῃ,
Τὰς ἁρμονίας τῆς αὐγῆς ἤρεσκετο ν' ἀκούῃ,
Τὰς μελῳδίας τῶν πτηνῶν;
Καὶ τ' ἆσμα τὸ ἑωθινὸν,
Ἐνῷ τὸν ὄρθρον τοῦ ναοῦ ὁ κώδων σιγοκρούει

—

Ὁπότε δ' ἐπὶ τῶν ἀγρῶν κ' ἐπὶ τῶν παραλίων
Ὁ ἥλιος τὸ βλέμμα του ἀπέστελλε τὸ δύον
Καὶ τῆς ἑσπέρας αἱ σκιαὶ
Κ' αἱ ἁρμονίαι καὶ χροιαὶ
Κατήρχοντο, καὶ ἱλαρὰ τὰ πάντα ἐμειδίων,
Ἠράσκετο τῶν μητρικῶν βημάτων ἡγουμένη
Εἰς γήλοφον ν' ἀνέρχεται, κ' ἐκεῖθεν θεωμένη
Εἰς κυανόχρουν οὐρανὸν.
Τὸ ἄστρον τὸ ἑσπερινὸν,
Ἐπὶ πολὺ ἐν θαυμασμῷ κ' ἐν σιωπῇ νὰ μένῃ.

—

Ἀνίδεος τῶν θυελλῶν, τῶν ταραχῶν τοῦ βίου
Δὲν ἐπτοεῖτο τοῦ βορρᾶ τὸ φύσημα τοῦ κρύου,
Κ' ἐνῷ ἡ μαύρη καταιγὶς
Ἐνέσκηπτε μετ' ὀργῆς,
Ν' ἀκούῃ ἐκείνον τοῦ κλαυθμοῦ ἠγάπα τοῦ ἀγρίου.

—

Ὦ! τότε δὲν προσέβλεπεν ἡ εὐτυχὴς παρθένος

Πῶς κ' ἡ ζωὴ ἀκύμονος, ἂν στερηθῇ λιμένος,
Κ' ἡ τρικυμία ἐκραγῇ,
Ἂν ἡ καρδία δυσπραγῇ,
Ὁ βίος ὡς ναυάγιον ὑπάρχει ἐρριμμένος . . .

—

Αὐτή, αὐτὴ ἡ ἔπαυλις· ἐδῶ ἐν εὐτυχίᾳ
Διῆλθεν ἡ γαλήνιος τοῦ βίου των πρωΐα·
Ὑπάρχουν ἔτι ὁρατὰ
Τὰ βήματά των τ' ἀσπαστά,
Καὶ μέλπει τῆς γλυκείας των φωνῆς ἡ μελῳδία . . .

—

Ἡ φήμη τοῦ θανάτου σου, ταχύπτερος ἡ φήμη,
Μὲ τῶν Ἑλλήνων τὴν τροπὴν, ὦ Θέων, διεδόθη.
Τὴν ἀγγελίαν τὴν πικρὰν ἡ Εὔχαρίς σου, οἴμοι!
Μανθάνει μὲ τὴν μοίραν μας τὴν κατοχὴν τῶν ξένων
Ὁμοῦ... καὶ τῆς καρδίας της συντρίβονται οἱ πόθοι.
Ἔκτοτε (ὡς τί κάλυμμα θανάτου) τὴν πρωθένον
Ἡ λύπη καὶ ἡ ἀπόγνωσις ἡ μαύρη περιβάλλει;
Κ' εὐθὺς, ὡς ἄνθος μαρανθὲν, τὸ μέτωπόν της κλίνει
Καὶ ἤδη τὰ παρθενικά, τὰ νεαρά της κάλλη
Κρατεῖ τοῦ πόνου καὶ σχεδὸν καὶ τοῦ θανάτου κλίνη.

—

Μιᾷ ἡμέρᾳ πίθανή τις φήμη δεδόθη,
Ὅτι ὁ Θέων πληγωθεὶς, ὁ Θέων της ἐσώθη.
Τὸ λέγουν εἰς τὴν Εὔχαριν οἱ θλιβεροὶ γονεῖς της.
Μόνον ἐκείνη δυσπιστεῖ, ἀλλὰ πρὸς τί ἡ πίστις
Ἀφοῦ ὁ λόγος σβέννυται τῆς νεαρᾶς ζωῆς της;

—

Ἀλλὰ μὲ λόγια στοργῆς, μ' ἐλπίδας εὐτυχίας
Παύνουν τῆς φιλτάτης των παρθένου τὰς ἀνίας·
Οὕτως εἰς τὰ ἐνδόμυχα τῆς νεαρᾶς ἀῤῥώστου
Ἐνεσταλάχθη τις ἐλπὶς καὶ τὴν ζωὴν παρέχει,
Καθὼς τὸ ἄνθος τὸ κοπὲν ἀπὸ τὸ στέλεχός του
Ζῇ ἔτι ἂν τοῦ ὕδατος σταγὼν τὸ περιβρέχει.

—ooo—

Τοῦ Ἰουνίου θαλπωρὴ τὴν φύσιν περιβάλλει,
Τὰ δροσοφόρα εὐθαλοῦν τῆς Ἰστιαίας κάλλη,
Πνοὴ ζεφύρων μεταξὺ ἀνθῶνων ψιθυρίζει
Κ' εἰς τὰς ἀκτὰς ἁρμονικὸν τὸ κῦμα κελαρίζει.

—

Κ' ἡ Εὔχαρις, μὲ τὴν πνοὴν τοῦ θέρους, τῆς ὑγείας
Ἀναλαβοῦσα κλίνεται τὰ μαρανθέντα ῥόδα,
Καὶ περιφέρει ἐλαφρὸν, ἂν ἀσθενῆ, τὸν πόδα
Εἰς τ' ἄλση τὰ σκιόεντα καὶ εἰς τὰς ὑπωρείας.
Ἠγάπα τὸ μειδίαμα τῆς φύσεως νὰ βλέπῃ,
Πρὸς τῆς Ἠπείρου τὰ βουνὰ τὸ βλέμμα της νὰ τρέπῃ
Μὴ ἄπιθεν τῶν θαλασσῶν, τῶν λόφων, τῶν ὀρέων,
Μὴ ἀπροσδόκητος φανῇ ὁ προσφιλής της Θέων
Ἡ μήτηρ ἡ τοῦ δυστυχοῦς συνώδευε τὴν νέαν,
Ἡ μήτηρ ἡ περίλυπος καὶ ἡ διττῶς ἀλγοῦσα,
Τὸν θάνατον τοῦ τέκνου της, τοῦ μόνου της, πενθοῦσα
Κ' εἰς τῆς φθινούσης θυγατρὸς σπαράττουσα τὴν θέαν.

—

α Ὦ μῆτερ, ἔλεγεν αὐτὴ, θὰ ἐπανέλθῃ ἄρα
Ὁ Θέων μας; ὤ, διατί μακρόνημας ἔτι μένει;
Κ' ἐλάλει ἡ γλυκεῖά της φωνὴ ὡς ἡ κιθάρα,
Ἡ μόλις ὑπὸ τῆς πνοῆς τῆς αὔρας θιγομένη.
α Ἀ! πῶς δὲν ἐπανέρχεται μὲ τῶν πτηνῶν τὴν πτῆσιν.
Μὲ τῶν ἀνέμων τὴν ὁρμήν; . . . Καὶ λέγουσα ἡ κόρη
Τὰ βλέμματά της ἔστρεφε πρὸς ἕω τε καὶ δύσιν,
Τὰ διαβαίνοντα πτηνὰ πενθοῦσα ἐθεώρει,
Ἠρώτα μὴ ἀπήντησαν αὐτὰ τὸν Θέωνά της . . .
Καὶ ἀτενῆ τὰ κλαυθμηρὰ ὑψοῦντο βλέφαρά της.
Πολλάκις δὲ κ' εἰς τὸν ναὸν τὰ βήματά της φέρει
Κ' ἐν τῇ σιγῇ τῇ μυστικῇ ἓν ὄνομα προφέρει.
Ἡ δύστηνος! τί ὠφελεῖ, εἰς μάτην περιμένει.
Ὁ πόθος ὁ διηνεκὴς ἐκεῖνος τῆς ψυχῆς της;
Ὤ! ἴσως τὰς δυνάμεις της ταχύτερον μαραίνει
Κ' ἐπιταχύνει ὁ καϋμὸς τὸ τέλος τῆς ζωῆς της . . .

(*Ἕπεται συνέχεια*).

ΔΙΑΦΟΡΑ.

—ooo—

ΓΙΓΑΝΤΕΣ ΚΑΙ ΝΑΝΟΙ. Γίγαντας ἐν γένει ὀνομάζομεν τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἔχοντας ἐξαίσιον μέγεθος τοῦ σώματος αὐτῶν κατὰ μῆκος. Τοιοῦτοι ἀναφέρονται ἐν μὲν τῇ ἁγίᾳ Γραφῇ οὐχὶ ἅπαξ· ἀξιοσημείωτοι δὲ εἰσιν ὅ,τε βασιλεὺς τῆς Βασὰν, οὗ τινος τὸ ἀνάστημα ἦν δώδεκα ποδῶν ὕψους (α), καὶ οἱ ἐν Χαναὰν ἀπόγονοι Ἐνὰκ, πρὸς οὓς οἱ ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως μετὰ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, καὶ Φάλεβ τοῦ Ἰεφοννῆ, σταλέντες κατάσκοποι, παραβαλλόμενοι ἐφαίνοντο ὡς ἀκρίδες (β), πρὸς δὲ καὶ ὁ Γολιὰθ πρὸς ὃν ἀντεπεξελθὼν ὁ Δαβὶδ εἰς γῆν κατέῤῥιψεν (γ). Ἐκ δὲ τῶν ἕξω ὅμοια τούτοις ἀναφέρουσιν ὁ Φλέγων ὁ Τραλλιανὸς περὶ τοῦ Μακροσύρους, ὁ Πλούταρχος περὶ τοῦ Ἀνθέου, ὁ Παυσανίας περὶ τοῦ τάφου τοῦ Ἀστερίου τοῦ ἔτι ἐν τοῖς κατ' αὐτὸν χρόνοις σωζομένου ἐν τῇ νήσῳ Λαδίᾳ (δ), καὶ ὁ Ῥωμαῖος Φλῶρος περὶ τοῦ τῶν Κίμβρων βασιλέως, οὗτινος τὸ ὕψος ὑπερεῖχε τὰ ἐν τῷ τοῦ Μαρίου τρόπαιον, τουτέστι τοὺς μεγάλους καὶ ὁπλοφόρους πασσάλους, τοὺς ἀγομένους πρὸ τοῦ ἅρματος τοῦ θριαμβεύοντος στρατηγοῦ, ὅστις ἐν μέσῳ αὐτῶν ἐπορεύετο (ε).

Δορυφόρος τις τοῦ δουκὸς Φρεδερίκου ἐν Ἀννόβερ Βρέϊνσβειν ἦν ὑψηλὸς ἀκτὼ πόδας καὶ ἓξ δακτύλους, οὗτινος ὁ σκελετὸς φυλάττεται ἐν τῇ ἀνατομικῇ συλλογῇ τοῦ Μαρβούργου. Ἐν Βριστὸλ ἔζη Ἰρλανδός τις Ὀβριὰν καλούμενος, ἀκτὼ ποδῶν καὶ ἓξ δακτύλων ἀγγλικῶν *μήκους* ὕψους. Ὁ δὲ ἐκ Τούλης Πέτρος Τύχων, πρό τινος ἤδη ἀποθανὼν τῷ 29 ἔτος τῆς ἡλικίας, εἶχεν ἀνάστημα ἀκτὼ ποδῶν καὶ ἑπτὰ δακτύλων. Οἱ ὑψηλότεροι ἄνδρες μόλις ἔφθανον εἰς τὸ στῆθος αὐτοῦ· ἀξιοσημείωτον δὲ ὅτι ἦν ἀπεψιλωμένος φύσει τὸν πώγωνα καὶ φωνὴν εἶχεν ἰσχυροτάτην. Καὶ ὁ Βανδερβρόικιος δὲ ἀναφέρει τὸν Νίγρον τοῦ Κόγγο ἔχοντα ἐννέα ποδῶν ὕψος (ς). Περὶ γιγάντων ἔγραψεν ὁ διάσημος Καλμέτος καὶ ὁ χειρουργὸς Κάτιος (ζ).

(α) Δευτερ. Γ, 11.
(β) Ἀριθ. ΙΓ. 34.
(γ) Α. Βασιλ. ΙΧΤ.
(δ) Παυσαν. Ἀττ. 35.
(ε) Flor. l. II, 11.
(ς) Βανδερβρ. περιγ. σ. 413.
(ζ) Ἐν τῷ traité des Géants ἐκδοθ. ἐν τῷ Magas. des mois mars, avril et mai de l'ann. 1751.

Ἀντίκεινται τούτοις οἱ νάνοι, ἄνθρωποι λίαν μικρόσωμοι. Ἐκ τούτων ἀναφέρομεν τὸν Βέβε, ὅς τις ἔζη ἐν τῇ αὐλῇ Στανισλάου τοῦ βασιλέως τῆς Πολωνίας καὶ ἀπέθανεν εἰκοσαετής. Εἶχεν ἀνάστημα 33 παρισιακῶν δακτύλων, καὶ ἦν παίγνιον τῶν αὐλικῶν. Μίαν τῶν ἡμερῶν ἔβαλον αὐτὸν εἰς τὴν τράπεζαν ἐντὸς πλακοῦντος, ἐξ οὗ ἐξῆλθε μετὰ μεγάλης ἐκπλήξεως τῶν συνδαιτυμόνων ὡς ὁπλίτης ἱππεύς.

ΠΕΡΙΕΡΓΑ ΠΡΟΝΟΜΙΑ. Ἀμουράτης ὁ Δ'. τοσοῦτον ἦν ἔκδοτος εἰς τὴν μέθην, ὥστε πολλάκις ἐξήρχετο τῶν ἀνακτόρων διὰ νὰ ἀγοράσῃ ἐκ τῶν οἰνοπωλείων οἶνον· ὅθεν τὰ μὲν οἰνοπωλεῖα ἀφῆκεν ἐλεύθερα, ἀπηγόρευσε δὲ τὴν χρῆσιν τοῦ ὀπίου, τοῦ καφφὲ καὶ τοῦ καπνοῦ ἐπὶ ποινῇ θανάτου, φονεύσας μάλιστα ἰδίᾳ χειρὶ πολλοὺς ἐξ ἐκείνων οἵτινες μετεχειρίσθησαν τὰ ἀπηγορευμένα εἴδη. Τῶν δέ τις σφόδρα ἐκδόντων εἰς τὴν τοῦ καπνοῦ χρῆσιν λάκκον ὀρύξας βαθύτατον ἐν τῇ αὐλῇ αὐτοῦ καὶ ἐπικαλύψας μετὰ χόρτων καὶ φρυγάνων, διὰ τὸν φόβον κατερχόμενος ἐκεῖ ἐκάπνιζεν· ἀλλὰ τοῦτο δὲν διέλαθε τὴν ὀξυδέρκειαν τῆς πληθύος τῶν κατασκόπων, οἵτινες ἐπὶ τούτῳ εἶχον διορισθῆ ὑπὸ τοῦ Σουλάνου εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς πόλεως. Μαθόντες οὗτοι τὴν κρύπτην κατεμήνυσαν αὐτόν· καὶ ἰδοὺ μίαν τῶν ἡμερῶν ὁ Σουλτάνος ξιφήρης ἔρχεται καὶ εὑρίσκει αὐτὸν ἐν τῷ λάκκῳ μετὰ τῆς καπνοσύριγγος ἐν τῷ στόματι· οὗτος ὅμως μηδόλως ἐκπλαγεὶς εἶπε μετὰ θάῤῥους καὶ ὄφους σοβαροῦ πρὸς τὸν Σουλτάνον· « *φύγε ἀπ' ἐδῶ, υἱὲ δούλης, τὸ πρόσταγμά σου ἰσχύει εἰς τὰ ἄνω οὐχὶ ἐδῶ χαμαὶ εἰς τὰ, ὑπὸ τὴν γῆν* ». Οἱ λόγοι οὗτοι καὶ ὁ τρόπος μεθ' οὗ ἀπηγγέλθησαν ἤρεσαν τοσοῦτον εἰς τὸν βασιλέα, ὥστε οὐ μόνον δὲν ἔβλαψε τὴν καπνίζοντα, ἀλλὰ καὶ προνόμιον βασιλικὸν ἐχορήγησεν αὐτῷ τὸ νὰ ἔχῃ αὐτὸς μόνος ἀποκλειστικῶς τὴν ἄδειαν τοῦ καπνίζειν· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ δι' ἀξιώματος ἐτίμησεν αὐτόν.

Λ. Κ.

—

ΑΣΤΕΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΙΣ. Τρεῖς κατὰ φαντασίαν σοφοὶ εὑρέθησάν ποτε παρακαθήμενοι εἰς πολυάριθμον τράπεζαν. Καὶ ὁ μὲν εἷς ἦτο ἀλχιμηστὴς, ὁ δ' ἕτερος γεωμέτρης καὶ ὁ ἄλλος κοσμολόγος. Ἀπὸ ὁμιλίας εἰς ὁμιλίαν ἦλθον εἰς διεξοδικὰς συζητήσεις, καὶ ἐνεπλάκησαν εἰς τὴν ἀκόλουθον φιλονεικίαν·

— Μάλιστα, Κύριοι, διϊσχυρίζομαι ὅτι οἱ πρῶτοι κάτοικοι τῆς ὑδρογείου σφαίρας ἦσαν τὰ κήτη (ἡ γῆ τότε ἦτο ὁλοκλήρως κεκαλυμμένη ἀπὸ τὸ ὕδωρ), ἡ θερμότης τοῦ ἡλίου ἀπεξήρανε βαθμηδὸν τὴν γῆν, τὸ ἔδαφος τῆς ὁποίας γονιμοποιηθὲν παρήγαγε τοὺς πίθηκας. Ἡ ἕνωσις τῶν ζώων τούτων μὲ τὰς σειρῆνας παρήγαγε πρῶτον μὲν εἶδός τι ἀνθρώπων ἀτελεστέρων, ἔπειτα δὲ τοὺς μαύρους καὶ τοὺς ἐρυθροδέρμους, μετὰ ταῦτα τοὺς ἐλαιόχροας, καὶ τέλος τοὺς ἀνθρώπους ὁποῖοι εἶναι τὴν σήμερον· διατείνομαι δὲ ὅτι μετά τινας περιόδους αἰώνων αἱ ἀνθρώπιναι γενεαὶ θέλουσι βελτιωθῆ ἔτι μᾶλλον, καὶ μεταβληθῆ ἐπομένως εἰς οὐράνια πνεύματα. Ὁ κόσμος ἄρα ὅλος θέλει κατοικηθῆ ἐπὶ τέλους ἀπὸ ἀερίους θεότητας, αἵτινες οὐδενὸς πράγματος θέλουσιν ἔχει ἀνάγκην.

— Παῦσε, παῦσε, Κύριε! Βλέπω καλῶς ὅτι οὐδεμίαν ἔχεις γνῶσιν τῶν νόμων τῆς φύσεως. Καὶ οἱ πλανῆται οὗτοι; ἡ σελήνη; οἱ κομῆται; οἱ ἀκίνητοι ἀστέρες οἵτινες εἶναι ἄλλοι τόσοι ἥλιοι; Καὶ ἡ ὑψηλὴ ἐκείνη μαθηματικὴ θεωρία τῆς προσαλλήλου εἰδικῆς βαρύτητος τῶν σωμάτων, τὴν ὁποίαν ὁ Νεύτων ἀνεκάλυψεν ἐντὸς τοῦ κήπου του βλέπων νὰ πίπτῃ ἀπὸ τὴν κορυφὴν τοῦ δένδρου ἓν μῆλον; Ἆ, Κύριε! καταφρονεῖς τὸ ὑπέρτατον ὃν διὰ τῶν παραλόγων συστημάτων σου. Φθάνει μόνον νὰ σᾶς εἴπω ὅτι μὲ τὸν κανόνα ὑπὸ τὴν μασχάλην, καὶ μὲ τὸν διαβήτην εἰς τὰς χεῖρας ὅστις μοὶ χρησιμεύει ὡς αἰγίς, δύναμαι νὰ σοὶ ἀποδείξω διὰ τοῦ *α* πλέον *β* διαιρούμενον διὰ τοῦ *ζ*, ὅτι ἡ γνώμη σου εἶναι πάντη σαθρά.

— Κύριοι, λέγει ὁ τρίτος· πρὸς τί τόσα περιπαίγματα μεταξύ σας; διὰ τί ἐκλαμβάνετε τὴν χίμαιραν ἀντὶ τῆς ἀληθείας; Ἡ μόνη ἀκριβὴς καὶ ἀλάνθαστος ἐπιστήμη εἶνε ἡ *χημεία*. Ὁ τελικὸς σκοπὸς πρὸς ὃν ἐκ φύσεως τείνει ὁ ἄνθρωπος, εἶναι ἡ εὐδαιμονία· οὐδεὶς δύναται νὰ εἶναι εὐτυχὴς ἄνευ χρυσίου· ὅθεν ἐκεῖνος ὅστις κατορθώσει νὰ ἐπινοήσῃ τὸν τρόπον τοῦ νὰ προμηθεύηται ὅσον χρυσίον θέλει, οὗτος θέλει λογίζεσθαι ἐντελῶς εὐτυχής. Δὲν δύνασθε βεβαίως νὰ ἀρνηθῆτε τὸν *μείζονα* οὔτε τὸν *ἐλάχιστον ὅρον*, ἀλλ' οὐδὲ τὴν *συνέπειαν*. Οὕτω λοιπὸν διϊσχυρίζομαι ὅτι οἱ ὁμοιοί μου καὶ ἐγὼ εἴμεθα τὰ μόνα χρήσιμα ὄντα ἐπὶ τῆς σφαίρας. Ἐγὼ, ναὶ ἐγὼ ὅστις σᾶς ὁμιλῶ εἶμαι εἰς τὴν παρομονὴν τοῦ νὰ δρέψω τοὺς καρποὺς τῶν κόπων μου. Γεσσαράκοντα ἓξ ἔτη εἶνε ἀφότου καταγίνομαι ὁλονέν, καὶ ἅμα ὡς προμηθευθῶ τὴν ἀναγκαίαν ποσότητα πρὸς κατασκευὴν *μεταλλικῆς κόνεως* τὴν ὁποίαν ἀνεκάλυψα εἰς τὰς πρώτας φυτικὰς ῥίζας, θέλω μεταβάλει τὸ πᾶν εἰς χρυσίον, μετὰ τὸ ὁποῖον θέλω δοθῆ ἀνενδότως εἰς τὸ νὰ ἐρευρῶ τὸ *παγκόσμιον πανάκειον*. Μάλιστα, Κύριοι, ἡ μία ἀνακάλυψις εἶναι συνέπεια τῆς ἄλλης· καὶ σᾶς βεβαιῶ ὅτι ἐντὸς ὀλίγου μὲ τὸ *ἀθάνατον ἰατρικόν* μου θὰ ἀνανεοῦμαι κατὰ θέλησιν, καὶ μὲ τὸν φιλοσοφικόν μου λίθον θὰ ἀπολαμβάνω καὶ θὰ χαίρω μέχρι συντελείας τῶν αἰώνων τὰς ἡδονὰς τὰς ὁποίας θὰ μοὶ παρέχωσι τὰ πλούτη μου. Καὶ ταῦτα λέγων ἐσηκώθη βιαίως νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ ἐργαστήριόν του.

— Ἂς ἀφήσωμεν αὐτὸν τὸν τρελλὸν, λέγει ὁ κοσμολόγος, καὶ σᾶς παρακαλῶ, ἀκούσατε λεπτομερείας τινὰς ἐπὶ τοῦ συστήματός μου.—Ὄχι, Κύριε, ἐπιθυμῶ νὰ συνδιαλέγωμαι μὲ ἀνθρώπους γνωρίζοντας τὴν *φυσικὴν* καὶ *τὴν ὑδροδυναμικὴν* ὅθεν ἂν θέλῃς νὰ σοὶ δώσω ἀκρόασιν, ἀποκρίθητι εἰς πᾶς ἐρωτήσεις μου. Γνωρίζεις τὴν *μηχανικὴν*, τὴν *ὑδραυλικὴν*, τὴν *ἀκουστικὴν*, τὴν *κατοπτρικὴν*, τὸν *διαφορικὸν ὑπολογισμὸν* τὸν καὶ *διοσχερῆ* καὶ τὸ *διώνυμον* τοῦ Νεύτωνος; — Κύριε,

ὀλίγον παρακαλῶ... : — Γνωρίζεις τὴν θεωρίαν τῶν ζωτικῶν καὶ ἀκινήτων δυνάμεων, τὰς μονάδας, τοὺς νόμους τῆς βαρύτητος, τοὺς κανόνας τοῦ Κέπλερ καὶ τὸ τετράγωνον τῆς ὑποτεινούσης; —Δὲν ὑπάρχει διόλου ὑποτείνουσα εἰς τὸ σύστημά μου. — Ἔχεις ἰδέαν τῶν λογαρίθμων; γνωρίζεις τὸν ὄγκον τῆς Σελήνης; ἠξεύρεις τι περὶ ἠλεκτρισμοῦ; ἠμπορεῖς νὰ μὲ εἰπῇς ἐν ἀκριβεῖ ποῖος εἶνε ὁ ἰσοχρονισμὸς τῆς κωνικῆς τομῆς; — Σᾶς τὸ ἐπαναλαμβάνω πάλιν ὅτι δὲν ὑπάρχει ἰσοχρονισμὸς εἰς τὸ σύστημά μου. — Πολὺ καλὰ λοιπόν, Κύριε, ἰδοὺ αὐτός· υ εἰς δείκτην δύο ἴσον μὲ π_χ (7^2= μ). — Ἐπὶ τέλους Κύριε, θὰ μὲ κάμῃς νὰ χάσω τὴν ὑπομονήν μου. — Ἔχει καλῶς, Κύριε· ἐντεῦθεν ἐξάγεται ὅτι τὸ τετράγωνον τοῦ διατεταγμένου λόγου εἶνε ὡς διατετμημένας πολλαπλασιαζόμεναι ἐπὶ τῆς παραμέτρου... Ἀγεωμέτρητε, θέλεις νὰ φιλονεικήσῃς μὲ ἐμέ! Ὕπαγε νὰ εὑρῇς τοὺς προγόνους σου τὰ κάτω, καὶ μὴ συγχέῃς διὰ τῶν ὀνειροπολήσεών σου τοὺς σοφοὺς καὶ ἀκριβεῖς συνδυασμοὺς τοῦ μεγαλητέρου Γεωμέτρου τῆς οἰκουμένης.

Ἡ διένεξις προήχθη εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε ἐδέησε νὰ ἐπεμβῶσιν ἄλλοι διὰ νὰ χωρίσωσι τοὺς δύο ἀθλητάς.

ΑΓΓΕΛΙΑ.

Ἡ παντελὴς ἔλλειψις τῆς δωδεκατόμου Γενικῆς Ἱστορίας τοῦ μακαρίτου πατρός μου, Κωνσταντίνου Μ. Κούμα, αἱ συνεχεῖς αἰτήσεις, αἵτινες πολλαχόθεν περὶ αὐτῆς μοὶ ἐγένοντο μέχρι τῆς σήμερον, καὶ αἱ προτροπαὶ πολλῶν λογίων καὶ γενναίων φίλων τοῦ μακαρίτου, μ' ἐνεθάρρυναν ἵνα ἐπιχειρήσω, ὑπὲρ τὴν δύναμίν μου ἴσως, τὴν μετατύπωσιν τῆς ἱστορίας ταύτης.

Ἀναλογιζομένη δὲ τὸ πολυδάπανον τοῦ ἔργου ἐξ ἑνός, καὶ παραμυθουμένη ἀφ' ἑτέρου ὅτι τὸ σύγγραμμα ἔσεται ὡς καὶ ἦν μέχρι τοῦ νῦν, χρήσιμον εἰς πάντας τοὺς Ἕλληνας, διὰ τοὺς ὁποίους καὶ τὸ συνέταξεν ἀνέκαθεν ὁ συγγραφεύς, ἀπεφάσισα τὴν μετατύπωσιν αὐτοῦ, παραλαβοῦσα βοηθοὺς πεπαιδευμένους ἄνδρας, οἵτινες θέλουσιν ἐπιστατήσει οὐχὶ μόνον εἰς τὴν τύπωσιν καὶ τὴν πρέπουσαν διόρθωσιν, ἀλλὰ καὶ τὴν συμπλήρωσιν τῆς Ἱστορίας ἀπὸ τοῦ 1832 ἔτους (ἔνθα λήγει ἡ προκειμένη) μέχρι τῶν ἡμερῶν μας, ὅπως τὸ ἔργον ἦ ὅσον ἔνεστι τέλειον.

Οὕτω προσφέρω ἐκ νέου εἰς τὸ κοινὸν τῶν Ἑλλήνων ἔργον πολλῷ χρήσιμον καὶ ἐπωφελὲς καὶ ἄξιον, ἂν δὲν ἀπατῶμαι, τῆς μνήμης τοῦ συγγραφέως· οἱ δὲ ἀπανταχοῦ ὁμογενεῖς, οἵτινες καὶ ζῶντα ἐτίμων καὶ ἐσέβοντο τὸν ἄνδρα, καὶ διὰ τὴν παιδείαν καὶ ἀρετήν του, καὶ διὰ τοὺς πρὸς τὸ ἡμέτερον ἔθνος πολυχρονίους καὶ πολυειδεῖς πόνους του, εὐγνωμονοῦντες σήμερον εἰς τὴν μνήμην του καὶ ἀποβλέποντες εἰς ἡμᾶς τοὺς ἀπογόνους καὶ διαδόχους του, τὸ πλεῖστον ἐξ ἀδυνάτου καὶ οὐκ εὐπόρου φύλλου συνισταμένους (διότι ὁ μακαρίτης δὲν ἐμόχθησεν ἵνα μᾶς ἀφήσῃ πλοῦτον, ἀλλὰ τὴν μικρὰν αὐτοῦ εὔκλειαν καὶ ἀρετήν), ἐλπίζομεν ὅτι θέλουσι φανῇ πρόθυμοι ἵνα μᾶς συνδράμωσι, διὰ τῆς γενναίας αὐτῶν συνδρομῆς εἰς τὴν προκειμένην ἔκδοσιν, ἥτις θέλει γίνει μετὰ πάσης ἐπιμελείας καὶ παντὸς ζήλου κατά τε τὴν ἀκρίβειαν τοῦ κειμένου, τὸ εὐκρινὲς καὶ εὐανάγνωστον τῶν χαρακτήρων καὶ τὴν καλὴν ποιότητα τοῦ χάρτου.

Ἕκαστος τόμος τῆς παρούσης ἐκδόσεως θέλει σύγκειται ἐξ 22 ἕως 26 τυπογραφικῶν φύλλων καὶ τιμᾶται δραχμῶν 6 διὰ τοὺς ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος συνδρομητὰς καὶ δρ. 5 διὰ τοὺς ἐντός, πληρωτέων ἅμα τῇ παραλαβῇ ἑκάστου τόμου. Ἡ συνδρομὴ θέλει εἶναι ῥητῶς δι' ὅλον τὸ σύγγραμμα, καὶ θέλει καταβάλλεται εἰς τοὺς ἐπὶ τούτῳ διορισθησομένους παρ' ἡμῶν. Ἀπανταχοῦ ἐπιστάτας ἢ διανομεῖς ἐπὶ ἀποδείξει παραλαβῆς, ὧν τὰ ὀνόματα καὶ τὸν τόπον τῆς διαμονῆς θέλομεν ἀναγγείλει ἐγκαίρως διὰ τῶν Ἑλλ. ἐφημερίδων πρὸς γνῶσιν ἁπάντων. Πᾶν δ' ἀντίτυπον τῆς ἱστορίας ταύτης, μὴ φέραν τὴν ὑπογραφὴν τοῦ ἐν Ἀθήναις διορισθησομένου (ηdhoc) πληρεξουσίου ἡμῶν ἐπιτρόπου καὶ ἐπιστάτου εἰς τὴν ἔκδοσιν, θέλει θεωρεῖται ὡς ὑπεξῃρημένον, κατάσχεται κτλ. κατὰ τὸν νόμον.

Ἡ τύπωσις θέλει ἀρχίσει ἅμα γίνωσιν οἱ ἀναγκαῖοι συνδρομηταί.

ΕΛΕΝΗ ΚΑΤΑΚΟΥΖΗΝΟΥ
θυγάτηρ Κ. Μ. Κούμα.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ Τοῦ φυλλαδίου 184.

						Ἀντὶ	Γράφε
Σελ. 358	στήλ.	β'.	στίχ.	9		ἦσαν	ἦναι.
» »	»	»	»	46		ἐπικρινόμενον	τὰ ἐπικρινόμενα.
» 359	»	α'.	»	52		ἱστορίας	Ἱστορίας,
» »	»	β'.	»	58		ἀντίστασιν	ἀντίφασιν
» 360	»	ἁ.	»	23		καὶ παντοῖα	καὶ εἰς παντοῖα
» 361	»	»	»	10		ἀχώριστος	ἀχώριστον
» »	»	»	»	26		ἄλλη	ἄλλην
» 362	»	»	»	44		ἀποστάσεως	ὑποστάσεως
» »	»	»	»	52		ὑπάρξῃ	ὑπάρχῃ
» »	»	β'	»	43		φιλοτεχνίας	καλλιτεχνίας

Ἐν δὲ τῷ τελευταίῳ στίχῳ τῆς ἁ. στήλ. τῆς σελ. 363 μετὰ τὴν λέξιν Χριστιανισμὸς ἂς προστεθῇ· ὁ προτείνων ἡμῖν τὸν ἀνώτατον τύπον τῆς ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς τελειότητος.

Τοῦ φυλλαδίου 185.

Σελ. 393, στήλ. ἁ. στίχ. 20—21, γρ. ἐπικαλεῖσθαι εὐγενεῖς χαρτοποιοὺς καὶ ὁπλοποιούς.

Αὐτ. στίχ. 36—37. γρ. humanitas vitæ copiosi et memoria.

Σελ. 394. στήλ. ἁ, στίχ. 25, γρ. πλείους.

Αὐτ. στήλ. β'. στίχ. 28, γρ. ἱστέον.

Αὐτ. ἐν ὑποσημ. γρ. Dialogus.

Σελ. 395. στήλ. ἁ, στίχ. 31. γρ. ὑμετέρᾳ.